

ПРОЕКТ

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Юли, 2014 г.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	2
ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ.....	9
1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ.....	9
1.1. Географско положение.....	9
1.2. Релеф.....	9
1.3. Климат.....	9
1.4. Водни ресурси.....	9
1.5. Почви.....	9
1.6. Биоразнообразие.....	10
1.7. Защитени територии и защитени зони.....	10
1.8. Гори.....	10
1.9. Минерални извори.....	10
1.10. Геостратегическото положение и природните ресурси като потенциал за развитие.....	10
2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА.....	11
2.1. Икономическо развитие.....	12
2.2. Туризъм.....	14
3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ.....	15
3.1. Демографска характеристика на населението.....	15
3.2. Заетост и безработица.....	18
3.3. Здравеопазване.....	19
3.4. Социални услуги.....	19
3.5. Образование.....	19
3.6. Култура.....	20
3.7. Спорт.....	20
4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА.....	21
4.1. Транспортна инфраструктура.....	21
4.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура.....	22
4.3. Енергийна и електропреносна инфраструктура.....	29
4.4. Газоснабдяване.....	29
4.5. Телекомуникации.....	29
5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ.....	29
5.1. Атмосферен въздух.....	29
5.2. Води.....	29
5.3. Земи и почви.....	29
5.4. Отпадъци.....	30
5.5. Шум.....	30
5.6. Радиоактивна натовареност.....	30
6. СЕЛИЩНА МРЕЖА.....	30
7. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ.....	32
SWOT АНАЛИЗ.....	32
ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014-2020 Г..	33
1. РЕЗУЛТАТИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ ЗА ПЕРИОДА 2007-2013 Г.....	33
2. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ.....	34

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ.....	34
4. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ.....	35
ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	38
ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА.....	51
ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	52
1. НАБЛЮДЕНИЕ НА ПЛАНА.....	52
2. ОЦЕНКА НА ПЛАНА.....	53
3. АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА.....	54
ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....	55
1. ИНФОРМИРАНЕ.....	55
2. КОНСУЛТИРАНЕ.....	55
3. ВЗЕМАНЕ НА СЪВМЕСТНИ РЕШЕНИЯ.....	55
ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	57

Списък на използваните съкращения

NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
АД	Акционерно дружество
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водно електрическа централа
ВИК	Водоснабдяване и канализация
ГПСОВ	Главна пречиствателна станция за отпадни води
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕАД	Еднолично акционерно дружество
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕТ	Едноличен търговец
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗЗ	Защитена зона
ЗМ	Защитена местност
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗТ	Защитена територия
ИКТ	Информационно-комуникационни технологии

ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС
КАВ	Качество на атмосферния въздух
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МПС	Моторно превозно средство
МРР	Министерство на регионалното развитие
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПО	Неправителствена организация
НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ОП	Оперативна програма
ОПАК	Оперативна програма Административен капацитет
ОПОС	Оперативна програма Околна среда
ОПР	Общински план за развитие
ОПРКБИ	Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика
ОПРР	Оперативна програма Регионално развитие
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ОПТ	Оперативна програма Транспорт
ОПТП	Оперативна програма Техническа помощ
ОС	Общински съвет
ОСР	Областна стратегия за развитие
ПП	Природен парк
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води

ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПР	Регионален план за развитие
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СПСОВ	Селищна пречиствателна станция за отпадъчни води
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ТИЦ	туристически информационен център
УО	Управляващ орган
ХВ	Хидровъзел

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие е част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Съгласно законодателството за регионално развитие¹ Общинският план за развитие на община Вършец 2014-2020 г., като интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България, определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината в съответствие с Областната стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

Общинският план за развитие е стратегически документ, който цели постигането на устойчиво развитие и растеж на база на местните потенциали и сравнителни предимства, като обвързва както усилията на местната администрация, така и тези на местната общност в общия стремеж към постигане на по-добра жизнена среда и качество на живот в община Вършец.

ОПР е разработен в съответствие с Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020) и се намира в пълно съответствие и хармонизация с основните стратегически и планови документи на европейско, национално и областно ниво, както и с принципите на регионалната и кохезионната политика на ЕС.

Ключовите промени в стратегическата рамка за новия планов период 2014-2020 г. са заложили в Стратегия „Европа 2020” и „Териториален дневен ред на ЕС - 2020”, както и в националните им интерпретации - Националната програма за развитие „България 2020” и Националната програма за реформи 2012-2015 г.

Стратегия „Европа 2020”

¹ Закон за регионалното развитие, в сила от 31.08.2008 г., обн. в ДВ бр. 50 от 30.05.2008 г. и Правилник за прилагането на Закона за регионалното развитие, в сила от 31.08.2008 г., обн. в ДВ бр. 80 от 12.09.2008 г.

Стратегията „Европа 2020” въвежда запомняща се формула за развитие през следващия планов период – „интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж”. За първи път ЕС има еднозначни цели с количествени измерители. Съобразявайки се с изходната си позиция и прогнозируемите възможности, България поема съответни ангажименти, заложи в Националната програма за реформи 2012-2015 г.:

-
- Нарастване на нивото на заетост на лицата на възраст 20-64 г. до поне 75 %;
национална цел на България – 76%;
 - Инвестиции в НИРД - 3 % от БВП; *национална цел на България – 1,5%;*
 - Намаляване на емисиите на CO₂ с 20 % (спрямо 90-те); нарастване на ВЕИ в крайното потребление до 20% (*национална цел на България – 16%*), повишаване на енергийната ефективност с 20 % (*национална цел на България – 25%*);
 - Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище на възраст 18-24 г. до 10 % (*национална цел на България – 11%*); увеличаване на дела на населението на възраст 30-34 г. с висше образование до 40 %; (*национална цел на България – 36%*);
 - Намаляване на броя на хората, които живеят под прага на бедност с 20 млн. души (*национална цел на България – намаление с 260 хил. души*).

Постигането на горните резултати се ситуираща в една обща стратегическа рамка на ЕС, съдържаща 11 тематични цели в трите основни направления за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж:

За постигане на *интелигентен растеж*:

- Изследователска дейност, технологично развитие и иновации;
- ИКТ – достъп, качество, ползване;
- Конкурентоспособност - на МСП, аграрния и рибарския сектор;

За постигане на *устойчив растеж*:

- Нисковъглеродна икономика във всички сектори;
- Адаптиране към климатичните промени, превенцията и управлението на риска;
- Опазване на околната среда, ефикасно използване на ресурсите;
- Устойчив транспорт, инфраструктурни мрежи;

За постигане на *приобщаващ растеж*:

- Стимулиране на заетостта и подпомагане на трудовата мобилност;
 - Насърчаване на социалното включване и борба с бедността;
 - Инвестиране в образование, умения и учене през целия живот;
 - Институционален капацитет и ефикасна публична администрация.
-

Общинският план за развитие на община Вършец интегрира в значителна степен стратегическата рамка на ЕС за икономическо, социално и териториално сближаване и регионално развитие след 2013 г., основаващи се на общия стремеж за интелигентен икономически растеж чрез технологично обновление и иновации, развитие на знанията и уменията, устойчиво развитие на базата на използване на “зелени” технологии и енергии и постигане на социална интеграция и социално включване.

„Териториален дневен ред на ЕС 2020”

В документа „Териториален дневен ред на ЕС 2020” са формулирани шест основни приоритета за развитие в териториален аспект, които наред с икономическото и социално сближаване на територията на съответния район, целят постигане на териториално сближаване във вътрешнорегионален план, и укрепване на териториалното сътрудничество – трансгранично, междурегионално и транснационално:

-
1. Спомагане за *полицентрично и балансирано териториално развитие*;
 2. Насърчаване на *интегрираното развитие* в градовете, селските и специфичните региони;
 3. *Териториална интеграция* в трансгранични международни региони;
 4. Осигуряване на конкурентоспособност на регионите на глобалния пазар чрез *силни местни икономики*;
 5. Подобряване на *териториалната свързаност* между индивидите, общините и предприятията;
 6. Развитие, базирано на местните ресурси (природно и културно наследство).
-

Национална програма за развитие „България 2020”

Националната програма за развитие: България 2020 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г.

В НПП са формулирани в три основни направления и 8 приоритета:

Цели:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.
2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.
3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

Приоритети:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.
2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.
3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.
4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.
5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.
6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.
7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.
8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

НСРР, отразявайки общоевропейската рамка, очертава националните цели и приоритети за регионално развитие в следния пакет:

СЦ1 – *Икономическо сближаване* (на всички нива) – чрез собствен потенциал; П1:

МСП; П2: Устойчив туризъм; П3: Еко инфраструктура, енергийна ефективност;

СЦ2 – *Социално сближаване* – чрез развитие и реализация на човешкия капитал; П4:

Публични услуги в сферата на образование, здравеопазване, социални услуги, култура, спорт; П5: НИРД – бизнес; П6: Административен капацитет;

СЦ3 – *Териториално сближаване* – чрез сътрудничество с държави, региони, ареали;

П7: ТГС; П8: Междурегионално и транснационално сътрудничество;

СЦ4 – *Балансирано териториално развитие* – полицентрична мрежа, свързаност, жизнена среда; П9: ИПГВР; П10: Свързаност

Общинският план за развитие интерпретира и отразява приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие по отношение на ключовите области на регионалното и местното развитие, свързани с повишаване на конкурентоспособността и заетостта, инфраструктурното развитие и достъпността, устойчивостта и социалното включване.

Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

Националната концепция за пространствено развитие, която дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и същевременно създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики, има следните стратегически цели:

СЦ 1 - *Интегриране в европейското пространство* – развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори;

СЦ 2 – *Полицентрично териториално развитие* – укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове-центрове с подобро качество на градската среда;

СЦ 3 – *Пространствена свързаност и достъп до услуги* - развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги;

СЦ 4 – *Съхранено природно и културно наследство* - съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности;

СЦ 5 – *Стимулирано развитие на специфични територии* - интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни);

СЦ 6 – *Конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации* - повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавно подкрепени зони за растеж и иновации

Регионален план за развитие на Северозападен район 2014-2020 г.

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво общински план за развитие се осъществява връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре” и „отгоре-надолу”.

Регионалният план за развитие на Северозападен район (РПР на СЗР) поставя следните стратегически цели и приоритети за периода 2014-2020 г.:

Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентоспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР;

Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал;

Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.

Приоритет 1.1. Подкрепа за повишаване на конкурентоспособността на малкия и средния бизнес и подобряване на средата за правене на бизнес

Приоритет 1.2. Насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност

Приоритет 1.3. Активизиране на специфичния потенциал на регионалната икономика

Приоритет 2.1. Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура и

предотвратяване на рисковете за социално изключване

Приоритет 2.2. Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда

Приоритет 2.3. Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление

Приоритет 3.1. Развитие на транспортната инфраструктура

Приоритет 3.2. Развитие на техническата инфраструктура

Приоритет 3.3. Опазване на околната среда и биоразнообразието

Приоритет 3.4. Подобряване на модела на градското и селското развитие в Северозападен район

Приоритет 3.5. Развитие на териториалното сътрудничество

Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

Постигнато е съответствие на целите и приоритетите за развитие на община Вършец с приоритетите на областно ниво, като се отчитат стратегическите насоки за разработване на общинските планове за развитие, представени в Областната стратегия за развитие на област Монтана. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони.

Областната стратегия за развитие на област Монтана дефинира следните стратегически цели и приоритети:

Цели:

1. Подобряване на конкурентоспособността на областната икономика и повишаване на икономическата активност.
2. Съхранение и подобряване качествата на човешкия капитал чрез социално развитие.
3. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.

Приоритети:

Приоритет 1.1. Насърчаване на предприемачеството чрез подкрепа на развитието на нови бизнес идеи и нови фирми

Приоритет 1.2: Насърчаване на инвестиции в бизнес иновации и повишаване на енергийната ефективност в предприятията

приоритет 1.3: Активизиране на специфичния потенциал на регионалната икономика

Подприоритет 1.3.1. развитие на селското стопанство за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси

Приоритет 2.1 Подобряване на условията за по-пълно използване на трудовия потенциал

Приоритет 2.2. Подобряване достъпа до образование и на инфраструктурата на образованието. развитие на всички степени на образователната система

Приоритет 2.3. Подобряване достъпа до качествени здравни услуги и до лечебни здравни заведения

Приоритет 2.4. Подобряване условията за предлагане на качествени социални услуги

Приоритет 2.5. Подобряване на качествата и достъпа до културна и спортна инфраструктура

Приоритет 2.6. Подкрепа на мерки за социално включване и предотвратяване рисковете за социално изключване

Приоритет 3.1: Развитие на инфраструктура за свързаност и достъпност

Приоритет 3.2. Развитие и модернизация на техническата инфраструктура

Приоритет 3.3. Запазване и подобряване качествата на околната среда чрез интегриране на глобалните екологични цели и развитие на екологичната инфраструктура

Приоритет 3.4. Развитие на градските и селските райони

Приоритет 3.5. Развитие на транснационално и трансгранично сътрудничество

Хоризонтален приоритет:

Укрепване на административния и управленски капацитет на областно и местно ниво

Споразумение за партньорство на Република България

Споразумението за партньорство 2014-2020 г., заедно с оперативните програми са стратегически документи, които задават приоритетите и целите за страната през новия програмен период. Този документ е наследникът на Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., като обаче освен трите структурни фонда (Кохезионен фонд, Европейски фонд за регионално развитие и Европейски социален фонд) то обхваща и финансирането по линия на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за морско дело и рибарство. Петте фонда формират Европейски структурни и инвестиционни фондове, които предоставят стратегически водещи принципи при програмирането, включително и във връзка с изпълнението на стратегията Европа 2020. В Споразумението за партньорство са формулирани четири основни приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

Приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж, който обхваща подприоритетите: Заетост и трудова мобилност, Социално включване и Образование, учене през целия живот.

Приоритет 2: Иновации и инвестиции за интелигентен растеж, който обхваща подприоритетите: Повишаване конкурентоспособността на МСП в ключови икономически сектори, НИРД и иновации, и достъп до и използване на ИКТ.

Приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, който обхваща подприоритетите: Свързаност (външна и вътрешна), Преминаване към ниско-въглеродна икономика, енергийна и ресурсна ефективност, Климат и климатични промени и Околна среда и опазване на природното богатство.

Приоритет 4: Добро управление и достъп до качествени обществени услуги, който обхваща подприоритетите: Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление, качествена и независима съдебна система и Достъп до качествени обществени услуги и ефективно прилагане на електронното управление с оглед на провеждането на реформи.

Интегрирана стратегия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции в Северозападния район

Община Вършец е част от най-изостаналия район сред европейските райони от ниво 2 – Северозападния район. За територията на района, вкл. и за територията на общината се предвижда през програмния период 2014-2020 г. да се прилага „Интегрирана стратегия за прилагане на интегрирани териториални инвестиции в Северозападния район”. Интегрираните териториални инвестиции са нов и гъвкав инструмент за осъществяване на регионална политика в рамките на ЕС чрез интегрирани интервенции в рамките на предварително дефинирани територии. Чрез него се цели постигането на комплексен положителен ефект в развитието на съответната територия, смекчаването на регионалните различия и по-ефективното усвояване на средствата от различните програми и инструменти за осъществяване на Европейската регионална политика чрез прилагането на интегриран подход в планирането и управлението на територията. Определени са следните стратегически цели и приоритети за СЗР, чието постигане да се обезпечи чрез прилагане на Интегрирани териториални инвестиции:

Стратегически цели:

1. Подобряване на конкурентоспособността на регионалната икономика чрез осигуряване на фокусирана подкрепа, отчитаща нейната специфика и потенциал.

2. Развитие и съхранение на човешките ресурси на района и създаване на благоприятна среда за живеене, чрез реализация на ключови за региона инфраструктурни инвестиции.

Приоритети:

1. Развитие на икономиката и стимулиране на предприемачеството

2. Агробизнес

3. Развитие на разнообразен туризъм

4. Развитие на човешките ресурси и създаване на благоприятна среда за живеене

Дунавска стратегия на ЕС

Дунавският Регион покрива 8 страни-членки на ЕС (Германия, Австрия, Унгария, Чехия, Словакия, Словения, България и Румъния) и 6 страни извън ЕС (Хърватска, Сърбия, Босна и Херцеговина, Черна Гора, Украйна и Молдова).

Регионът е изправен пред редица предизвикателства:

- екологични заплахи (замърсяване на водите, наводнения, климатични промени);
- неусвоен плавателен потенциал и липса на пътни и железопътни транспортни връзки;
- недостатъчни енергийни връзки;
- небалансирано социално-икономическо развитие;
- некоординирани системи за образование, проучване и иновации;
- недостатъци в областта на сигурността.

Българските приоритетни области за стратегията са:

-
1. Подобряване на достъпността, по и към Дунав и ефективното използване на енергийните ресурси
 2. Подобряване качество на водите, опазване на биоразнообразието, превенция и управление на риска
 3. Повишаване на конкурентоспособността, чрез иновации, образование, култура, туризъм, мултикултурен диалог и съхраняване на регионалната идентичност и богатото културно наследство
 4. Укрепване капацитета за управление, координация и партньорство на всички нива, повишаване на сигурността и интеграция на хората в неравностойно положение
-

Чрез прилагането на единен поход и стандарти на планиране и програмиране на развитието на община Вършец, взаимната обвързаност на Общинския план за развитие на общината със стратегиите и планове на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се цели постигането на по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

Общинският план за развитие на община Вършец е разработен в изпълнение на проект: „Координиране и хармонизиране на местни политики за устойчиво развитие на община Вършец”, Договор за БФП № 13-13-175/12.11.2013 г., Схема за безвъзмездна финансова помощ № BG051PO002/13/1.3-07, Подприоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики”, Приоритетна ос I „Добро управление” по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013 г.

Общата цел на проекта е: Подкрепа за реализиране на ефективни политики за устойчиво развитие на община Вършец.

Специфични цели:

- Подобряване на процеса за разработване и прилагане на политики в партньорство и координация на всички заинтересовани страни;
- Разработване на нови стратегически документи на община Вършец за новия програмен период 2014 – 2020 г., в синхрон с националните и регионални приоритети и действащо законодателство.
- Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг, контрол и оценка при прилагането на общинските политики.

АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ
--

1. Обща характеристика на община Вършец.

1.1. Географско положение.

Община Вършец се намира в Северозападна България и е част от Монтанска област. Общината е на 90 км северозападно от столицата София и на 30 км от областния град Монтана. На изток общината граничи с общините Враца и Криводол, на северозапад - с община Берковица, на юг - с община Своге (Софийска област). Територията на общината се пресича от течението на река Ботуня и притоците ѝ. Южната граница на общината върви по високите била на планина Козница с най-висок връх Тодорини кукли. В границите на общината попада част от Природен парк „Врачански Балкан”.

1.2. Релеф.

Територията на община Вършец е разположена в северните склонове на Западна Стара планина, части от Врачанската планина с типичен карстов релеф и планина Козница. Релефът е много разнообразен, като цяло може да се характеризира като полупланински, но на територията на общината има райони с равнинен, планински и високо планински релеф. Теренът е разнообразен със среден наклон 9,6%. Надморската височина в населените места е от 350 до 500 м, а в планинската част достига 1 785 м (връх Тодорини кукли).

От юг Вършецката котловина е оградена от рида Козница – под това име е известно главното старопланинско било между Петроханския проход и ниската Дружевска седловина. На много места денудационните сили са разрушили и отнесли характерните за района варовици – разкрили са гранитната ядка по северните склонове и са извадили на показ червените мезозойски пясъчници и конгломерати по билото. От запад на изток се редят върховете Мала Козница, Козница, Червени камик, първенецът Тодорини кукли, Мали и стари Лом, Калугерска кукла, Малка кукла, Голям и малък Щавеляк.

На изток Вършецката котловина е оградена от Страшерския дял на Врачанска планина, който се издига във формата на триъгълник между реките Лева, Черна и Ботуня. Откъм Вършец обликът му се определя от страховитите скални отвеси на върховете Котля и Страшери (1215 м). Това е типично карстов район – хълмисто плато със средна надморска височина 1000 м. и стръмни склонове към долините на оградните реки (ср. н. в. 400 м.) В Страшерския дял са проучени 79 пещери и пропасти, някои от които са най-дълбоките (дълбочина над 100 м) и най-красивите в България, като по-известни са:

Соколска пещера, Пещера Кръста, Местност Барките, Пещерен комплекс Кална Мътница, Палеонтоложкото находище и Местност Испийски кладенец.

1.3. Климат.

Територията на община Вършец се отнася към Старопланинската сводово-верижна система. Тя обхваща западните части на Западна Стара планина. Надлъжно е прорязана от долината на р.Ботуня.

Климатът в района на Община Вършец е умерено континентален под влиянието на западните и северозападните ветрове, с характерните черти на умерено-континенталната климатична област и на тази на високите котловинни полета. Съчетанието на предбалканските хълмове с речните долини придава специфичния физико-географски облик на общината, отнасящ се към Севернобългарската подобласт на умерено-континенталната климатична област. Характеризира се със студена зима, горещо лято, прохладна пролет и есен. Средномесечната януарска температура е 2,1°C, средномесечната юлска температура е 22°C, а средногодишната температура достига 11°C, като са характерни големи температурни амплитуди. На юг в планинските части температурните амплитуди намаляват.

Валежите са от дъжд и сняг, като годишната им сума е 953 мм/м² с максимуми през месеците май и юни, а минимумите през януари и февруари. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно, като най-много са валежите през лятото. Средният брой на дните без валежи е малък, което в аграклиматично отношение отнася разглеждания район към средно засушливите зони. Снежната покривка се задържа средно 60 дни през годината.

С увеличаване на надморската височина по склоновете на Козница температурите намаляват, а валежите се увеличават (на Тодорини кукли ср. год. тем. е – 5 градуса, средната сума на валежите за година достига до 1 100 мм.) По билото на Козница от връх Калугерова капа до връх Тодорини кукли снежната покривка се задържа до 6 месеца. Въздухът е умерено – влажен, чист от химични агенти.

Всички тези фактори на климата определят и основната характеристика на общината, а именно: изключително чистата природна среда, кристално чист въздух и екологично чисти реки.

1.4. Водни ресурси.

Водното богатство е значително. Почти през средата на Вършечката котловина протича Стара река (след излизане от котловината носи името Ботуня). По-значителни са десните ѝ притоци. Модула на оттока варира от 10 л. на секунда на км. квадратен на север, до 30 л. на секунда на км. квадратен на юг, като преобладава подпочвеното подхранване. Дъждовното подхранване е около 35%, значително е и снежното подхранване от Козница.

Освен главната водна артерия р. Ботуня и притоците ѝ, през териториите на населените места на общината протичат няколко реки, допълнително увеличаващи пълноводието на р. Ботуня. Тези водни басейни са:

- През землището на с. Спанчевци протичат р. Раковица и реките Стакьовица и Покьовица.
- През селата Драганица и Черкаски протича р. Шугавица, през с. Драганица преминава р. Банчов дол.
- По дефилето на река Бяла речка са разположени две села - с. Долна Бяла речка и с. Горна Бяла речка.
- На север – североизток от гр. Вършец, в подножието на връх Стрешеро са разположени селата Долно и Горно Озирово по поречието на р. Черна, изцяло подхранвана от карстовите извори на Врачански Балкан.

В най-североизточната част на котловината има и карстови извори, захранвани от Врачанската планина. Козница планина е вододайна зона за местното население и околните селища.

От особено значение са минералните извори в гр. Вършец и в местността Чуката при с. Спанчевци, датиращи от незапомнени времена. Водите са алкални, хидрокарбонатно-сулфидни, натриеви с ниска минерализация.

Реките, събиращи водите си от високопланинските части са предимно със снежно-дъждовно подхранване, характеризиращо се с ясно изразено пролетно пълноводие през април, май и два минимума – зимен и летен. Водите на р. Ботуня и притоците ѝ се използват за задоволяване на различни нужди: в бита, промишлеността и в селското стопанство – за напояване. В поречието ѝ са изградени редица хидротехнически съоръжения.

В района има ограничени ресурси на подземни води. Голяма част от тях са привързани към скалните комплекси, а някои контактуват с терасните води на р. Ботуня и притоците ѝ.

В с. Спанчевци има изградени 2 микроязовира с цел напояване на земеделските земи. Ситуирането им благоприятства развитието на рибно стопанство и развитието на риболовен туризъм.

На територията на община Вършец липсват естествени езерни басейни.

1.5. Почви.

Характерни за района на общината са светлосиви и тъмносиви горски почви, а по склоновете и билата на Главната Старопланинска верига – кафяви горски и планинско-ливадни почви, заети от пасища и гори. Те са образувани върху формации на палеозоя – южнобългарски граници - силно напукани, в горните си части изветрени до грус, на места силно заглинени. Мощността на хумусния хоризонт е 30-40 см.

Друг почвен тип е алувиалния. Разположени са върху алувиални отложения при наличие на високи подпочвени води, които създават благоприятни условия за развитието на ливадна растителност. Алувиалните почви имат от 10 до 80 см хумусен хоризонт, лек механичен състав, по-неблагоприятни физико-химични свойства от канелените горски почви. Алувиалните и делувиалните почви са със сравнително високо плодородие.

Значителни са и площите заети от ливадно-канелени и песъчливо-глинести почви.

1.6. Биоразнообразие.

Голямото биоразнообразие на общината се определя от факта, че повече от 40% от територията ѝ е заета от гори – широколистни и иглолистни, както и от включения в границите и част от Природен парк “Врачански Балкан”. Запазени са множество редки и защитени растения и животни. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс на дъбовите гори (500-550 м). Дървесната и храстовата растителност е представена от съобществата на сухоустойчиви видове: цер, космат дъб, келяв габър, бяла акация, обикновен глог, шипка. Във влажните места

покрай поречията на реките се срещат влаголюбиви видове – върба, тополя, бряст, елша.

Районът се характеризира с голямо биоразнообразие, като са установени над 400 вида висши растения и над 50 вида птици. Като характерни и типични за района от гръбначната фауна могат да бъдат посочени следните видове: бозайници – сърна, елен, дива свиня, вълк, таралеж, заек; обикновена полевица, полска мишка и други; птици – бял щъркел, обикновен мишелов, керкенец, малък сокол, обикновена гургулица, обикновена кукувица, домашна кукумявка, черен бързолец, селска лястовица, градска лястовица, син синигер, полско врабче и други; влечуги - зелен гущер, ливаден гущер, водна змия, смок мишкар и други.

В различни части са регистрирани някои редки и застрашени от изчезване растителни видове: триумпеста дзуха, късна лойдия, снежно кокиче, блатно кокиче, недоразвит ломодерум, есенен спиралник, рогат блатняк, Стефчова тръстика, храсталачна глушина, Маришко подрумиче, планинско подрумиче. Регистрирани са и някои защитени животински видове – малка белочела гъска, скален орел, сокол скитник, степен блатар, горски бекас, гълъб хралупар, черен кълвач, южен белогръд кълвач, пъстър пор, голям ястреб.

1.7. Защитени територии и защитени зони.

На територията на община Вършец, според категорията съгласно Закона за защитени територии, са обявени следните защитени територии:

Природни паркове – 1 бр.(част)

ПП „Врачански Балкан” е обявен със Заповед №РД 1449/21.12.1989 г. на председателя на Комитета за опазване на околната среда (КОПС) като “народен парк” по действащия Закон за защита на природата. С излизането на ЗЗГ е прекатегоризиран в “природен парк” със Заповед №РД-934/ 22.07.2003г. (ДВ. бр.73/2003 г.) на министъра на околната среда и водите. Територията на парка обхваща три области – Монтана, Враца и София. Общата му площ е 30 129,9 ха, като за област Монтана възлиза на 5536 ха в община Вършец, обхващащ землищата на селата Горна и Долна Бяла речка, Долно и Горно Озирово и Стояново. С Решение №750/14.10.2011 г. на МС (ДВ, бр. 82/21.10.2011 г.) е приет изготвения План за управление на природния парк. ПП „Врачански Балкан” се управлява от Дирекция на природните паркове със седалище гр. Враца по Плана за

управление и по ЗЗТ, като контролът по стопанисването на защитената територия се осъществява от трите РИОСВ (Монтана, Враца и София).

Защитени местности – 2 бр.

На територията на община Вършец са обявени 2 бр. защитени местности по проект „Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растенията в България чрез прилагане на модела на растителните микрорезервати” по програмата на ЕС за околна среда Life+ , а именно:

- ЗМ „Коритата”, обявена със Заповед №РД-834/14.11.2011 г. на Министъра на околната среда и водите, (ДВ, бр.101/21.12.2011 г.), земл. на гр. Вършец. Обявена е с цел опазване на находището на рядък и уязвим растителен вид - Напльстена трихоколея (вид мъх) *Trichocolea tomentella*;

- ЗМ „Глухарчевидна жълтица”, обявена със Заповед №РД-643/14.08.2012 г., на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр.75/02.10.2012 г.), земл. на гр. Вършец). Обявена е с цел опазване на рядък и уязвим растителен вид Глухарчевидна жълтица - *Leontodon saxatilis*).

Опазването на находищата на двата растителни вида се осъществява от съответните стопанисващи органи - Държавно горско стопанство Берковица и община Вършец, като контролът по спазване на режимите на защитените територии се осъществява от РИОСВ – Монтана.

Защитени зони по Натура 2000

За територията на община Вършец, област Монтана със заповед на Министъра на околната среда и водите са обявени 2 защитени зони по Директивата за защита на дивите птици /79/402/ЕЕС/ и са в процес на обявяване и издаване заповедите за 2 защитени зони по Директивата за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна /92/43/ЕЕС/, а именно:

Таблица 1. Защитени зони на територията на община Вършец

Защитени зони - 4 бр.		
ЗЗ – за птиците-2 бр. обявени със Заповед на МОСВ		К О Д
1.	ЗЗ „Западен Балкан”, на територията на обл. Монтана, обл. Видин и обл. София	BG 0002002

2.	33 „Врачански Балкан”, обл. Монтана, обл. Враца и обл. София	BG 0002053
33 - за хабитатите - 2 бр. в процес на обявяване		
1.	33 „Западна Стара планина и Предбалкан”, обл. Монтана, обл. Видин и обл. София	BG 0001040
2.	33 „Врачански Балкан”, обл. Монтана, обл. Враца и обл. София	BG 0000166

Източник: Министерство на околната и водите

В планините са се обособили многобройни местности, където жителите и гостите на Вършец могат да се отправят на излети. По-известните местности са: Върх Тодорини кукли, Местност Зелени дел, Местност Водопада, Местност Бялата вода и др.

1.8. Гори.

Горският фонд заема около 45% от цялата територия на община Вършец. Около 84% от горите са широколистни. Община Вършец попада в два климатични района на Умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област: климатичния планински и нископланински район на Западна България и климатичния район на Предбалкана и високите котловинни полета на Западна Стара планина (дяловете на Берковска планина и Козница), а също и върху част от западните склонове на Врачанска планина. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс с надморска височина на горския фонд 198 - 1 785 м. (върх Тодорини кукли).

Съществувалите по-рано гори от горун, габър, мизийски бук, отчасти липа и кестен постепенно са заменени с келяв габър. От широколистните гори преобладават върба, бук, габър, зимен и летен дъб, цер, бреза, ясика, кестен, а от иглолистните – ела, черен бор, смърч, бял бор. Билата на ридовете са заети от обширни пасища. На територията на общината е разположен лесопарк с площ 800 дка, включващ естествена гора от черен бор. Голяма част от територията на общината в източната ѝ част попада в природния парк “Врачански Балкан”. Част от природните забележителности на община Вършец са защитени вековни дървета.

Сред горските насаждения растат много билки, като по-значителни са находищата от жълт кантарион, равнец, миши уши, орлови нокти, риган, подбел и др. В състава на

растителните формации участват и следните храстови, полухрастови и тревни видове: хвойна, шипка, леска, малина, капина, боровинка, птиче грозде, лазаркиня, папрат, коприва, светлика, чашкодрян и др. Има и ядливи гъби.

Гората и откритите площи в общината дават възможност тук да живеят редица животни като яребици, зайци, лисици, диви прасета, сърни и чакали. Птичият свят е представен от гарга, орел, врана, качулата чучулига. В реките живее пъстърва. На практика това дава реална възможност за развитие на ловен и риболовен туризъм на територията на общината, а също така и за развитие на екотуризм.

1.9. Минерални извори.

Едно от най-големите богатства на общината са изобилните минерални извори, ползвани повече от 2000 години. Минералните води от изворите при гр. Вършец (дебит 15 л/сек.) и с. Спанчевци (дебит 5,4 л/сек.) са със сходен химически състав със следната физикохимическа характеристика: хипертермална (37-38°), слабо минерализирана, хидрокарбонатно-сулфатна натриево, без санитарно-химични признаци на замърсяване. Минералната вода е с умерена алкална реакция, акратотермална, бистра, безцветна, със слаб мирис сероводород и с приятни питейно-вкусови качества. Общата минерализация на водата е 196,6 мг/л. Част от минералната вода се бутилира и продава на пазара поради добрите си вкусови качества. Целебните води постепенно налагат общинския център като балнеолечебен и климатичен курорт с целогодишно използване, където успешно се лекуват сърдечно-съдови заболявания и функционални заболявания на централната нервна система, ендокринни заболявания и болести на стомашно-чревния тракт, състояния за възстановяване след мозъчен инсулт. Прилагат се още физиотерапия (съвременни апарати и методики за електро и светолечение и съпътстващи терапии) и кинезитерапия (ЛФК, масажи).

Условията за климатично лечение се обуславят от специфичния микро- и макроклимат и многото зеленина, които способстват целогодишно и денонощно да се произвеждат и генерират на място неизчерпаеми количества свеж кислород, който е в основата на оздравителните биологически процеси в човешкия организъм.

1.10. Геостратегическото положение и природните ресурси като потенциал за развитие.

Географското положение на община Вършец определя наличието на предпоставки за приоритетно развитие на някои дейности. Природните дадености в района могат да бъдат разгледани откъм благоприятните и неблагоприятните им страни за развитие на отделни отрасли на икономиката на общината.

Като **благоприятни страни** на геостратегическото положение и на природните ресурси на община Вършец за развитие на общинската икономика могат да се посочат:

- Полупланински релеф. Релефът на Община Вършец е разнообразен и като цяло полупланински, но на територията на общината с около 50% гори, има и зони с равнинен, планински и високопланински. Това благоприятства заселването на този район, развитието на планинския и зимния туризъм, изграждането на транспортни връзки между населените места в общината и нейното свързване с други общини и области.

- Изобилие на минерални води с лечебни свойства, което е било и в бъдеще ще бъде важна предпоставка за развитието на балнеологичен и спа туризъм от национално и общоевропейско значение.

- Почвено-климатичните условия на община Вършец като цяло са благоприятни за отглеждане на ягоди, малини, касис и овощни култури.

Неблагоприятните страни на геостратегическото положение и на природните ресурси на община Вършец могат да се обобщат в следните насоки:

- Големи температурни амплитуди и студени зимни ветрове, които причиняват измръзване на земеделските култури.

- Общината е разположена във валежна сянка, което довежда до средни количества на валежите и необходимост от изкуствено напояване на земеделските земи.

Важно направление за развитието на Община Вършец, произтичащо от природните дадености, е разгръщането на благоприятните предпоставки за ускорено развитие на балнеологичен и спа-туризъм, ловен и риболовен туризъм, селски, културен и еко-туризъм в общината от национално и общоевропейско значение. От друга страна съществени възможности има за подобряване на земеделието и животновъдството. Пълноценното оползотворяване на добрите природни ресурси и насърчаване развитието на дребния и среден бизнес могат да прекъснат и преодолеят неблагоприятните тенденции и процеси в общинската икономика.

2. Състояние на местната икономика.

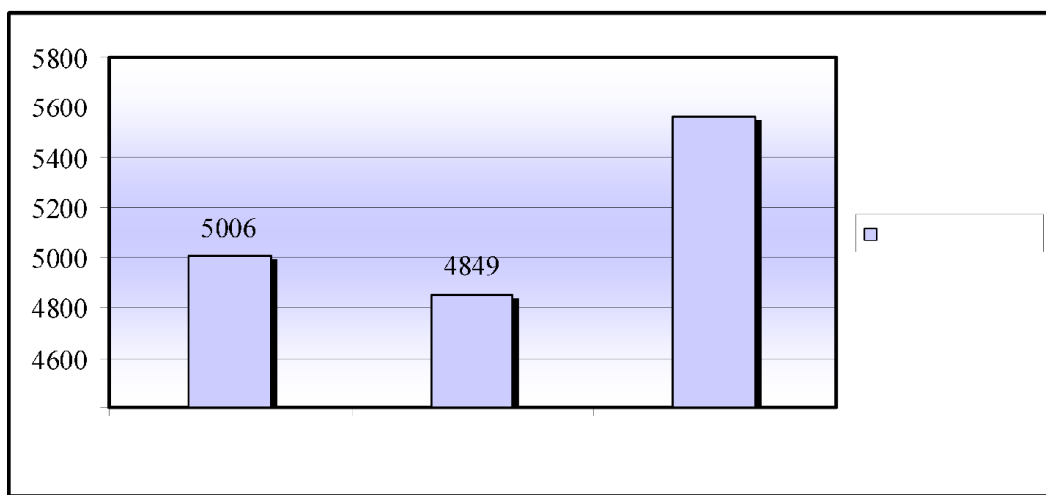
Състоянието на икономиката на община Вършец се намира в пряка зависимост от наличните местни ресурси, историческо развитие, местоположение, транспортни връзки, макроикономически условия, активност на местното население и администрация и др. Местоположението на община Вършец - в област Монтана в Северозападния район от ниво 2 определя средата, в която общината се развива.

Северозападен район е районът с трайно най-ниско равнище на развитие, не само в страната, но и в ЕС. Заема последно място в класацията на районите в целия ЕС по показателя БВП на човек от населението (6 343 лв. за 2011 г.) Основното предизвикателство пред българските райони, което важи с особена сила за Северозападния район и е допълнително усложнено от икономическата криза, е постигането на динамичен растеж. Районът отбелязва ограничен напредък в икономическия растеж през периода преди икономическата криза и развитието му бе силно повлияно от негативните и въздействия, като реализира най-висок икономически спад спрямо останалите райони от ниво 2. СЗР представлява слабо населена територия, в определени части дори обезлюдена. В периода между двете преброявания (2001-2011 г.) населението в района намалява с бързи темпове – с над 18%. Това е най-голямото абсолютно и относително намаляване на населението от всички райони. Налице е сериозен проблем по отношение на възрастовата структура и възпроизводството на трудоспособното население. Населението на СЗР се отличава с относително висока миграционна подвижност, което се дължи на неблагоприятната икономическа ситуация на територията му. Ниската раждаемост, високата смъртност, ниската средна продължителност на живота, миграционните потоци са причина за поддържането на високи стойности на отрицателен естествен прираст. Застаряването на населението е с дълбоки последици за пазара на труда и пенсионната система, икономиката и финансите. Коефициентът на заетост е най-нисък сред районите в страната, а на безработица – най-висок. СЗР може да бъде класифициран като „най-беден” и от гледна точка на размера на доходите от труд. Близко 60% от населението на Северозападен район е засегнато от различни форми на бедност или социално изключване.

Област Монтана като част от Северозападен район също отбелязва дълготрайна тенденция на изоставащо социално-икономическо развитие. През периода 2008-2010 г. областната икономика показва влошена динамика на фона на свиващата се икономика на страната. Процес на известно възстановяване се наблюдава през 2011 г., когато областта произвежда над 15% от БВП на Северозападния район. Сравнена с останалите 4

области от района (Видин, Враца, Ловеч и Плевен), се класира на предпоследно място по принос към регионалния БВП. Въпреки това БВП през 2011 г. на годишна база спрямо предходната 2010 г. нараства с 9,1%, като това е част от общата тенденция, характерна за цялата страна.

Фигура 1. БВП на човек от населението в област Монтана за периода 2007-2011 г., лв.

Източник: Национален статистически институт

Брутна добавена стойност на областта през 2011 г. също нараства. Разпределението на брутната добавена стойност по икономически сектори следва характерното за страната съотношение, като най-голям дял има сферата на услугите (54,6%), следвана от индустрията (28,3%) и аграрния сектор (17,1%).

В резултат на забавеното икономическо развитие, квалификационните и образователни характеристики на човешкия ресурс и неговото „изтичане“ е основен проблем на областта, който допълнително блокира развитието. Ниският потенциал за растеж, продължаващата рецесия, ниската производителност и конкурентоспособност на регионалната икономика, особено на МСП, и възможността ѝ да създава нови работни места продължава да бъде основен проблем за областта.

В Областната стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г. община Вършец е категоризирана като **район за целенасочена подкрепа по 6 от 8-те показателя**, посочени в чл.6, т.3 от Закона за регионалното развитие, а именно:

1. Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
6. Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа.

Таблица 2. Покрити критерии за категоризация на общините в област Монтана като райони за целенасочена подкрепа

Община	Брой покрити критерии	Покрити критерии за категоризация							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Берковица	6								
Бойчиновци	6								
Брусарци	6								
Вълчедръм	6								
Вършец	6								
Георги Дамяново	6								
Лом	4								
Медковец	6								
Монтана	3								
Чипровци	6								
Якимово	6								
Общо	6								

Източник: Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

Като райони за целенасочена подкрепа по същите 6 показателя са определени и останалите общини от областта, с изключение на община Монтана и община Лом.

2.1. Икономическо развитие.

Определящи фактори за икономиката на община Вършец са:

- ✓ наличните природни ресурси, които са предпоставка за развитието на балнеологията и земеделието;
- ✓ екологичната чистота на района;
- ✓ високия горски фонд;
- ✓ близостта до столицата София и до моста Видин-Калафат, което осигурява възможности за пазар на произведената продукция и възможности за развитие на туризма.

Основните отрасли, които се развиват на територията на община Вършец и определят икономическия профил на общината, са: хранително-вкусова промишленост (хлебопроизводство, месопреработване, млекопреработване, бутилиране на минерална вода, производство на безалкохолни напитки, дълбоко замразяване на селскостопански произведения и др.), електрическа промишленост, шивашка промишленост, химическа промишленост и дървопреработвателна промишленост.

Таблица 3. Динамика на основните икономически показатели на община Вършец за периода 2008-2012 г.

Община Вършец	2008	2009	2010	2011	2012
Произведена продукция – хил. лв.	40 675	29 564	40 002	44 315	44 932
Приходи от дейността – хил. лв.	45 479	35 769	45 824	52 367	52 568
Нетни приходи от продажби – хил. лв.	40 975	33 762	43 610	48 437	49 270
Заети лица – бр.	878	872	820	869	946
Отн. дял към показателите на област Монтана	2008	2009	2010	2011	2012
Произведена продукция – хил. лв.	4.40%	3.55%	4.16%	3.92%	3.75%

Приходи от дейността – хил. лв.	3.11%	2.61%	3.00%	2.83%	2.71%
Нетни приходи от продажби – хил. лв.	3.08%	2.77%	3.28%	2.97%	2.85%
Заети лица – бр.	3.26%	3.46%	3.51%	3.72%	4.07%

Източник: Национален статистически институт

Данните от Таблица 3 показват приноса на община Вършец в икономическите резултати на област Монтана в периода 2008-2012 г. Прави впечатление, че дялът на общината в областната икономика по отделните показатели намалява през разглеждания период 2008-2012 г. Растеж се отбелязва единствено при дела на заетите лица в община Вършец от всички заети в област Монтана.

През 2012 г. на територията на община Вършец работят 4,8% от всички нефинансови предприятия на територията на област Монтана – 220 бр., което е с 24 повече от тези през 2008 г. Бизнесът в общината се е разгърнал предимно в микро предприятия, което е характерна тенденция в цялата страна - 206 от всички 220 регистрирани предприятия са със заети лица под 9 души. 10 от предприятията са със заети лица между 10 и 49 души и 4 – между 50 и 250 души.

178 от общия брой предприятия са в сферата на услугите, 21 – в сектора на индустрията и също толкова – 21 бр. в сектора на селското, горското и рибното стопанство.

По-голямата част от предприятията работят в областта на следните икономически дейности:

- търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети;
- хотелиерство и ресторантьорство;
- селско, горско и рибно стопанство;
- преработваща промишленост;
- транспорт и складиране;
- строителство;
- социални дейности.

За сравнение, в област Монтана дейността на предприятията е разпределена основно в дейностите, свързани с: търговия, преработваща промишленост, селско, горско и рибно стопанство, хотелиерство и ресторантьорство.

Таблица 4. Произведена продукция в община Вършец за периода 2008-2012 г.

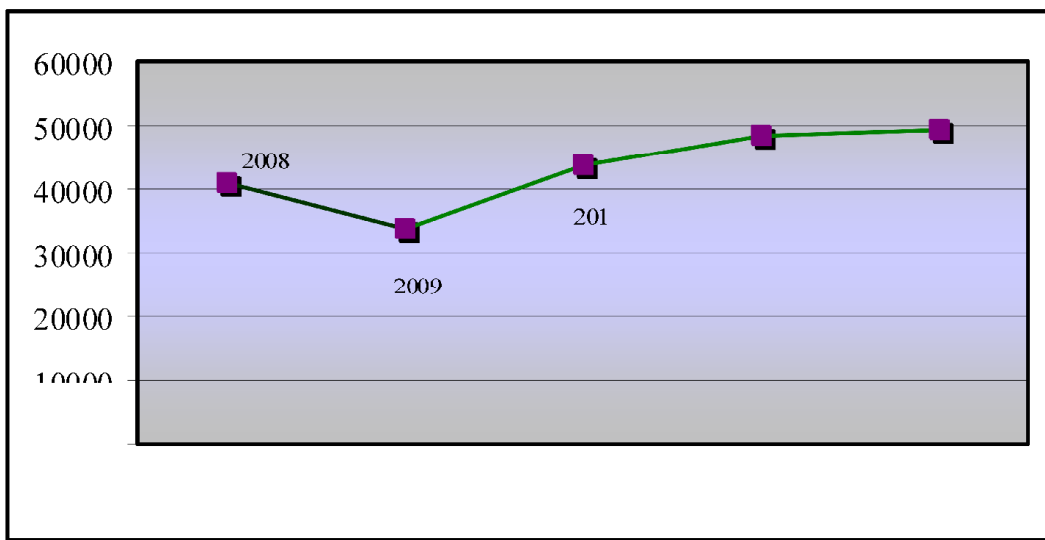
Произведена продукция – хил.лв	2008	2009	2010	2011	2012
Община Вършец общо	40 675	29 564	40 002	44 315	44 932
Селско, горско и рибно стопанство	757	531	527	484	482
Индустрия	34 013	24 136	33 883	n.a.	n.a.
Услуги	5 905	4 897	5 592	n.a.	n.a.

Източник: Национален статистически институт

Разпределено по произведена продукция, най-силно присъствие в общината има секторът на индустрията. През 2010 г. произведената продукция от сектора е 33 883 хил.лв., като формира 84,7% от тази на общината. На второ място като участие е секторът на услугите с произведена продукция от 5 592 хил.лв. или 14%. Селското стопанство показва най-ниско участие – 527 хил.лв. за 2010 г. (1,3%).

Нетните приходи от продажби на предприятията през 2012 г. възлизат на 49 270 хил. лв., което формира 2,8% от приходите от продажби на предприятията на територията на област Монтана. За петгодишния период 2008-2012 г., разглеждан като цяло, скачат с 20,2%. Голям спад на приходите от продажби се регистрира през 2009 г. спрямо 2008 г. – с 21,6%. От 2009 г. започва тенденция на непрекъснато нарастване на приходите на общинските предприятия, като темпът на нарастване е най-слаб през 2012 г. Нетните приходи от продажби на жител от населението на община Вършец през 2012 г. възлизат на 6 211 лв.

Фигура 2. Нетни приходи от продажби на предприятията на територията на община Вършец за периода 2008-2012 г., хил. лв.

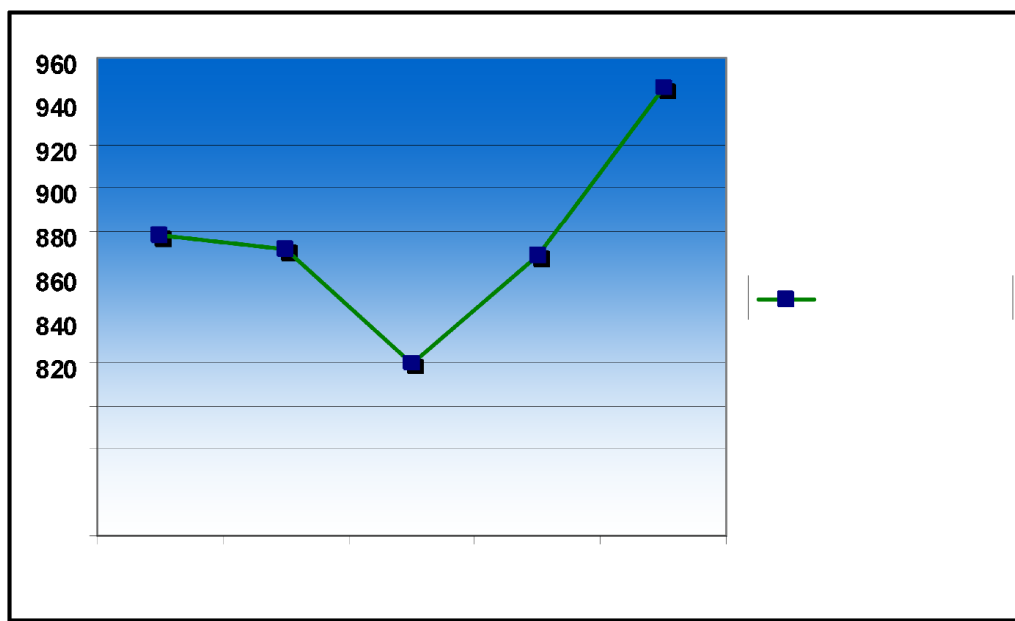

Източник: Национален статистически институт

Извършените в общинската икономика **разходи за придобиване на дълготрайни материални активи** през 2012 г. възлизат на 7 225 хил. лв. и се променят изключително динамично през годините. Частично, това се дължи на получени субсидии и безвъзмездна финансова помощ от страната на ЕС и говори за трудности на предприятията за влягане на собствени средства в ДМА.

Заетите лица в предприятията в община Вършец през периода 2008-2011 г. бележат постоянен брой от около 870 души. През 2012 г. обаче те нарастват с 8,9% (спрямо 2011 г.) и достигат 946 бр. Около 1/3 (38,5%) от заетите лица са в микро предприятия.

Фигура 3. Заети лица в предприятията на територията на община Вършец за периода 2008-2012 г., бр.

Източник: Национален статистически институт

По-големи предприятия на територията на община Вършец

Електростарт АД

Електростарт АД е най-голямото предприятие в община Вършец, където са заети около 200 човека. Предприятието е единственият български производител на електромагнитни и електронни дросели, трансформатори, запални устройства и други компоненти за луминесцентни, метал-халогенни, натриеви, живачни и газоразрядни осветителни тела. Electrostart е регистрирана търговска марка в Европейския съюз и редица държави от Близкия Изток, Северна Африка и Южна Америка. Фирмата трайно присъства на пазарите на близо 40 държави по света, разположени на 4 географски континента. По обем на произведената продукция компанията се нарежда сред 5-те водещи европейски производителя.

Пентоп ЕООД – създадено през 1990 г. и специализирано в областта на дървопреработвателната промишленост (производство на мебели, столове, маси, легла от парен бук, осветителни тела и композиции от дърво). Продукцията на Пентоп ЕООД намира добър прием на вътрешния пазар. В предприятието са заети около 60 човека. Производството непрекъснато се разширява.

„Р + Т сервиз” ООД – специализирано в проектиране и изграждане на хладилни и климатични камери, шаржови и флуидизационни шокови тунели за хранително-

вкусовата промишленост; доставка и монтаж на хладилни панели – пенополиуретан и хладилни врати; доставка, монтаж, ремонт и поддръжка на промишлена и битова хладилна техника; доставка, монтаж, ремонт и поддръжка на промишлена и битова климатична техника; абонаментно поддържане на хладилни и климатични инсталации; цялостно изграждане на хладилни предприятия. Фирмата разполага със собствена складова база в гр. Вършец. В дългогодишната си практика „Р + Т сервиз” ООД е изградила и оборудвала множество обекти на територията на страната и извън нея. Партньори са водещи световни фирми в областта на хладилната техника и автоматика, като “Konti”, “Frigoscandia”, “Helpman”, “Bitzer”, “Danfoss” и др.

Шивашката промишленост е представена с две предприятия:

- **ЕТ “Йови - Йовка Горанова”** - производство на готово дамско облекло по поръчка на фирми от Франция, Белгия, САЩ и др. В предприятието са заети около 70 човека.
- **“Натекс-2” ООД** - шев на върхни дамски и мъжки облекла по поръчка на клиента за вътрешен и външен пазар. В предприятието са заети около 70 човека.

Фирма “Ави” – Валя Василева ЕТ се занимава с производство и продажба на транспортни опаковки от трипластов и петпластов вълнообразен картон.

ЕТ “Ник ”- Николинка Василева – специализирана в строителство на жилищни и административни сгради, хотели от основи до ключ.

„Хералд” ЕООД – търговия.

СТРОИТЕЛНА БОРСА –КРАСИ

“АРА СБХ Художник” ООД с. Спанчевци е фирма с традиции в производството на маслени, темперни, акварелни, акрилни бои, моделини, пастели, стативи, рамки, платна и други, които са основни средства и помагала за детски градини, училища, ВУЗ-ове и в работата на художници-професионалисти.

Трудната адаптация на промишленото производство в общината се дължи на редица проблеми, които трябва по подходящ начин да се адресират:

- свиването на международните пазари и вътрешното потребителско търсене под въздействието на икономическата криза;
- ниска интернационализация на фирмите;
- ниска иновационна активност;
- труден достъп до финансиране;
- недостатъчна предприемчивост;
- липса на достатъчно квалифициран персонал.

Преките чуждестранни инвестиции в община Вършец през 2011 г. представляват 1,3% от тези в област Монтана. През 2010 г. спрямо 2009 г. те нарастват с 58,7%, докато през 2011 г. спадът е с 13,2%.

Основни изводи, които се очертават от анализа на общинската икономика:

- Повечето от предприятията в община Вършец са частна собственост и през последните години изпитват затруднения, характерни за голяма част от предприятията в страната. Преобладаващата част от производителите реализират своята продукция на територията на община Вършец. Малка част от тях, реализират произведената от тях продукция в страната или имат сключени договори за износ. Наблюдава се значителен ликвидационен спад на производствени мощности. Амортизираните дълготрайни материални активи и липсата на нови технологични продукти намаляват конкурентоспособността на значителен дял от работещите предприятия. Липсва приемственост на квалифицираните кадри, поради високата миграция на младите специалисти от общината.
- С цел оползотворяване на потенциала за развитие на община Вършец и постигане на стабилен растеж, който да бъде осезаем за местното население, са необходими значителни инвестиции за модернизация на производството, диверсификация, въвеждане на иновативни технологии, насочване на производството към съвременните нужди на пазара, намиране на нови пазари за реализация на продукцията, насърчаване на местния бизнес и подобряване на квалификацията на работната сила. За да се възползва общината от транспортното си географско положение, е необходимо подобряване на

транспортната инфраструктура и съответно на транспортната достъпност на населените места. Засилването на връзките със столицата София и със съседна Румъния ще осигури пазар за местната продукция. Запазената околна среда и благоприятните условия за развитие на земеделието също са важна предпоставка за бъдещо развитие.

2.2. Туризм.

В района на Вършец са запазени множество уникални **археологически паметници**, носещи сведения за богата история, които не са проучени и популяризирани. Възникнал около минерални извори, историята на Вършец е свързана с балнеолечението. Най-старият запазен писмен документ за неговото съществуване датира от VI век във византийски хроники с името на крепостта МЕДЕКА /Медикус-лечебен/ - единствено селище с такова наименование в Римската империя. Друга интересна находка е варовиковата „АРА” с посветителен надпис на излекувал се римски гражданин с минералната вода на „Врещец”, оттук и древното име на Вършец - в превод топла, вряла вода.

Забележителни в архитектурен стил са Старата баня (1910 г.) и Нова баня (1930 г.), построени в стила на късния европейски барок. Старото банско казино, построено през 1924 г., е първото в България.

В района на Вършец има останки от изградената през ранното Средновековие римска сигнално-охранителна система. Тя е включвала крепости, разположени на високите хълмове по пътя Бонония – Монтанезиум – Сердика. Днес са запазени останките от четири калета около днешните села Долно и Горно Озирово, Драганица и Черкаски, Спанчевци и кв. Заножене.

Християнски храмове с историческа, културна и художествена стойност и представляващи важна предпоставка за развитието на активен културен туризъм са храмове „Св. Георги” – с. Вършец; „Св. Възнесение” - гр. Вършец; „Успение Богородично” – с. Горно Озирово; „Св. Параскева” - с. Драганица; „Успение Богородично” - с. Черкаски; „Св. Димитър” - с. Долна Бела Речка; „Архангел Михаил” - с. Спанчевци; Клисурски манастир „Св.Св. Кирил и Методий” и Мътнишки манастир „Св. Николай”.

Забележителности в гр. Вършец са: Общинският музей; Градската художествена галерия; Архитектурен ансамбъл Баните – парк „Слънчева градина” (комплексът обхваща няколко сгради - архитектурни паметници на културата в стила на късния европейски барок, разположени сред зеленината на създадената през 1934 г. Слънчева градина); Градският лесопарк - създаден е през 1911-1912 г. (паркът заема площ от 800 дка и е втори по големина у нас след Борисовата градина в София, залесен е предимно с иглолистни дървета и други ценни растителни видове); Романтичният булевард на чинарите (булевардът е пешеходна зона, дълга около 2 км; дърветата са на възраст почти 100 г. и големите им корони оформят зелен тунел от центъра на Вършец почти до квартал Заножене), Секвоя Гигантея (в непосредствена близост до булеварда с чинарите, обявена е за природна забележителност).

Други природни забележителности на територията на общината са:

- *Местност Зелени дел*, която се намира на 10 км югозападно от гр. Вършец в долината на р. Стара река, в подножието на рида Козница. Това е най-удобният изходен пункт за изкачването на връх Тодорини кукли. Местността е покрита с обширни поляни, диворастящи малини и букови гори. Мястото е удобно за пикници, излети и палатки. В местността е изградена сцена, на която се провежда ежегодно надпяване по време на традиционния Празник на курорта, минералната вода и Балкана;

- *Местност Бялата вода* - красива местност в долината на р. Банщица, покрита с букови гори и обширни поляни. М. Бялата вода се намира на 774 м н.в. в подножието на рида Козница. Отдалечена е на 7 км от гр. Вършец. Старите букови гори са местообитание на интересни животни. Посещението на местността е включено в туристическите маршрути на ТИЦ. До там може да се стигне с автомобил, велосипед или пеша. От Бялата вода може да се направи преход до м. Водопада над кв. Заножене или до м. Минкови бани до с. Спанчевци. В тази местност има изградена хижа.

- *Водопадът* - водопадът представлява двустепенна водна каскада по течението на р. Орлощица, чудесен кът за отдих. Намира се на 5 км южно от Вършец над кв. Заножене. Местността е покрита с красиви широколистни гори. Районът е подходящ за пикник и излет. До там може да се стигне с градски транспорт, велосипед или пеша.

- *Иванчова поляна* - многобройните алеи на парка са с обща дължина около 7 км и всяка от тях води до прочутата Иванчова поляна. Това е любимо място за пикник, спортни

игри и празненства на жителите и гостите на Вършец. От тук се разкрива панорамна гледка надолу към града, нагоре към Балкана и към връх Тодорини кукли.

- Голяма част от територията на общината в източната ѝ част попада в *природния парк „Врачански Балкан“*. Част от природните забележителности на общината са защитени вековни дървета.

Населението в района е съхранило *самобитния си фолклор*, запазени са множество традиции, обичаи, песни и легенди, които се интерпретират от съществуващите танцови състави и самодейни фолклорни групи, спечелили множество международни награди. Провеждат се и традиционни културни празници: „Лазаровден“ – празник на нивите, пасищата и горите – ежегодно през м.април; „Цветница“ – празник на цветята, природата, красотата и здравето – ежегодно през м.април; „Св. Георги-Победоносец“ - храмов празник и събор на града – ежегодно през м.май; Фестивал на спомените с международно участие – ежегодно през м.май; Традиционен пленер на изкуствата – ежегодно през м.юли; Празник на курорта, минералната вода и балкана – ежегодно през м.август; Преглед на художествената самодейност – ежегодно през м.ноември; Коледни празници – ежегодно през м.ноември; Трифон Зарезан – празник на плодородието и виното – ежегодно през м.февруари.

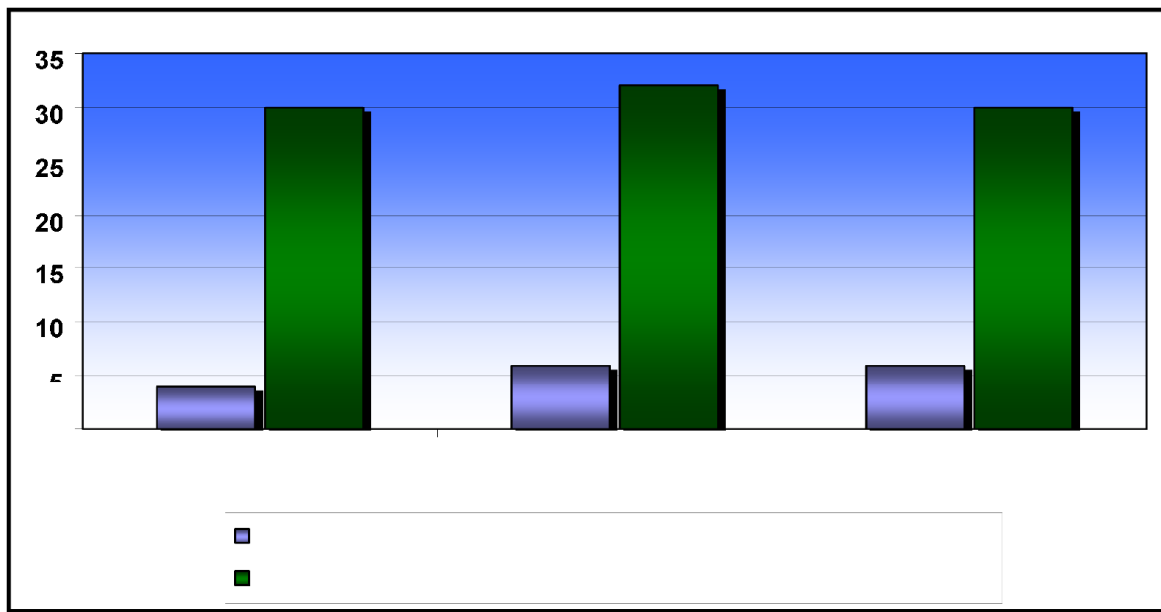
През 2013 г. на заседание на Общинския съвет на общината е приет „Културен календар“ с богата и разнообразна програма от мероприятия, който е публикуван на интернет страницата на Община Вършец. Организиран са и проведени редица културни мероприятия, много от които са уникални за община Вършец, като: Международен фестивал на козето мляко „GOAT MILK“ с. Горна Бела Речка, Международен фолклорен фестивал „Пъстра огърлица“, Национален преглед на ученическите духови оркестри; фолклорен празник „Пей, танцувай и на Зелени дел се любивай“; уникална изложба на корейското приложно изкуство, традиционен пленер по живопис, Празник на курорта, минералната вода и Балкана и др.

По време на Празника на курорта, минералната вода и Балкана през м. август е открит *летен амфитеатър* в градския парк, който е предназначен за лятно кино с прожекции на открито, както и за провеждане на фестивали, прегледи, културни и развлекателни изяви. Театърът е изграден по проект „Изграждане на туристически атракционни съоръжения“ по Програма за развитие на селските райони 2007-2013, мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности“, на обща стойност 261 374 лв.

Съоръжението е с открита сцена и амфитеатър с дървени пейки, с места за около 200 посетители.

В селата Долно Озирово, Долна Бела речка, Спанчевци, Драганица, Черкаски и Стояново се отбелязват курбани на църковни празници, във всички села се организират събори. През 2013 г. в с. Черкаски се проведе регионален фолклорен празник на самодейни групи, а в с. Спанчевци – пленер по живопис за деца „Усмехнато лято”. Община Вършец разполага с изключително добър потенциал за развитие на курортното дело и на *разнообразни форми на туризъм*. Едно от най-големите богатства на общината са минерални извори, обусловили формирането на две основни курортни зони – “Вършец” и “Спанчевци/Минкови бани”. Туризмът е основен приоритет за община Вършец, залегнал в Програма за развитие на туризма, приета през 2013 г. Дейността на Туристическия информационен център е насочена основно към разширяване на културния туризъм и рекламната дейност за града. През м. февруари 2013 г. общината участва в 30-то юбилейно издание на Международна туристическа борса „Ваканция и СПА Експо 2013”, като са проведени полезни срещи и установени контакти за успешни начинания в туристическата сфера. За втори път община Вършец взе участие и на Международно туристическо изложение „Културен туризъм” във Велико Търново, на което бяха представени културно-историческото и природно богатство на общината, както и богатия културен календар. Общината участва и в туристическо изложение Ниш 2013, Сърбия. ТИЦ-Вършец, съвместно със Сдружение „Врачански Балкан” взе участие в „Зелени дни“ София 2013 г., както и в инициативи, свързани с туризма: „Опознай Северозапада”, инфо-тур, съвместно с общините Монтана, Чипровци, Берковица, Г. Дамяново, сдружение „Врачански Балкан” и община Ниш- Сърбия. През 2013 г. е преиздаден туристическият пътеводител, както и нови рекламни брошури за хотелите и къщите за гости на територията на общината, рекламни картички, дипляни, балони, рекламни тениски, както и книга „100 причини да се гордея, че съм от Вършец”.

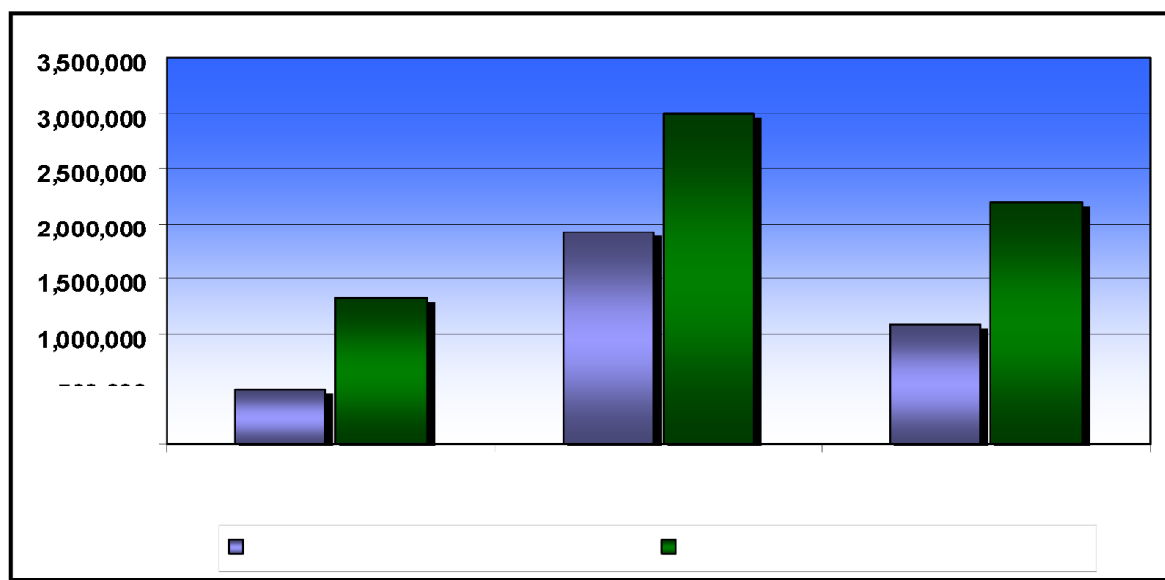
Фигура 4. Средства за подслон и места за настаняване в община Вършец и област Монтана за периода 2010-2012 г., бр.

Източник: Национален статистически институт

Съгласно статистически данни на НСИ през 2013 г. на територията на общината функционират 6 бр. **средства за подслон и места за настаняване** (с над 10 легла), в които са реализирани 34 049 нощувки. За периода 2009-2013 г. най-голямо нарастване на нощувките се отбелязва през 2011 г. – 68,2% или 41 902 реализирани нощувки. През следващите две години – 2012 г. и 2013 г. броят на нощувките спада – съответно със 7,8% и с 14% спрямо предходната година. Въпреки спада в община Вършец се реализират 54,1% от нощувките на територията на област Монтана (2012 г.)

Фигура 5. Реализирани приходи от нощувки на територията на община Вършец и област Монтана за периода 2010-2012 г., хил. лв.

Източник: Национален статистически институт

През 2013 г. се отчита 20% ръст на туристите спрямо миналата година, който се дължи и на развитието на културния туризъм и събитийните форми на туризъм като основни туристически продукти. Отчита се, че обогатеният с много празници и културни прояви културен календар 2013 г. е предизвикал интерес сред посетителите и гостите на града.

По-големи хотели и средства за подслон на територията на община Вършец са: Спа Хотел „АТА“, Балнео хотел „Медикус“, Спа хотел „Съни гардън“, Семейен хотел „ПреСпа“, Балнеохотел „Тинтява“, Семейен хотел „Минкови бани“.

Основни изводи от анализа на сектора на туризма:

- Основните проблеми в съвременното развитие на туризма и курортното дело на територията на община Вършец се свеждат до липса на финансови възможности за поддържането на туристическата база, ограничени инвестиции в нови туристически обекти, липса на съвременни атракционни обекти за туристите, слабо познаване на района като туристическа дестинация, липса на реклама на наличния в общината продукт, нисък дял на организирания туризъм и др.
- Важен фактор за бъдещото развитие на рекреацията и туризма в община Вършец е използването на уникалния лечебен климат с минерални води. Това е и ключовия мотив за превръщането на общината във водеща в национален и международен мащаб туристическа дестинация. Уникалните природни дадености на района, произтичащ от съчетанието на неголяма надморска височина с мека зима и хладно лято и с подходяща за профилактика и лечение влажност, е с доказано благоприятстващо въздействие за профилактиката и лечението на широк кръг заболявания. Голям е потенциалът за развитие на селски туризъм, екотуризъм и за изграждането на атрактивни туристически маршрути и екопътеки на територията на общината, където природата е запазена непокътната и има атмосфера на спокойствие и уединение, даваща възможност за непосредствен контакт с природата и за пълноценен отдих. Природните дадености и географското разположение на общината – в относителна близост до столицата София, предлагат отлична перспектива за интензивно развитие на ловния и риболовния туризъм, които понастоящем се осъществяват спонтанно. Добра предпоставка за развитие на културен туризъм са скалните образувания и пещерите, палеонтоложкото находище, десетките археологически паметници от различни времена и епохи, манастирите, църквите и читалищата в населените места в общината, съхраненият фолклор и традиции на местното население. За развитието на тези съвременни форми на туризъм обаче съществуващите туристически ресурси на общината все още не се използват пълноценно.

През 2013 г. община Вършец изпълнява дейности по следните **проекти**:

- „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите в общините Вършец, Берковица и Годеч” по ОП „Регионално развитие”, ос 3: „Устойчиво развитие на туризма”, схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите”. Общата му стойност е 431 240 лева. Партньори по проекта са Берковица и Годеч, като водеща е община Вършец. Проектът предвижда разработването на нови туристически пакети; рекламни дейности (изготвяне на видео филм, рекламни брошури, електронна страница с туристическа насоченост и др.); участие в международни и национални туристически изложения; туроператорски и журналистически турове.

- „Екопътека и туристически посетителски център, кв. Заножене, град Вършец и село Спанчевци, община Вършец” по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г., мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”. Безвъзмездната финансова помощ е на обща стойност 85 128 лв. В рамките на проекта ще бъдат извършени следните дейности: изграждане и оборудване на екопътека за пешеходен и велотуризм, създаване на туристически посетителски център за представяне на местното природно и културно наследство, кв. Заножене, гр. Вършец; закупуване, доставка и монтаж на сензорни информационни устройства (киоск); разработка на уеб-сайт и брошури.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.

3.1. Демографска характеристика на населението

Брой и гъстота на населението

Демографската ситуация в община Вършец е резултат от въздействието на различни фактори и влияния, специфични за територията на общината и обусловени от нейното историко-културно, социално-икономическо и демографско развитие.

Населението на община Вършец към 31.12.2012 г. наброява 7 810 души (по данни от НСИ), което съставлява 5,5% от населението на област Монтана (141 596 души). От общините на територията на област Монтана с по-голям брой население са Монтана, Лом, Берковица, Вълчедръм и Бойчиновци.

Таблица 5. Население към 31.12.2013 г. по местоживеене и пол в област Монтана

Област/ Общини	Общо			В градовете	В селата
	всичко	мъже	жени	всичко	всичко
Монтана	141 596	69 462	72 134	91 026	50 570
Берковица	17 912	8 718	9 194	12 990	4 922
Бойчиновци	8 799	4 373	4 426	1 446	7 353
Брусарци	4 795	2 401	2 394	1 091	3 704
Вълчедръм	9 382	4 584	4 798	3 439	5 943
Вършец	7 810	3 802	4 008	6 071	1 739
Георги Дамяново	2 560	1 296	1 264	-	2 560
Лом	27 140	13 159	13 981	21 787	5 353
Медковец	3 742	1 833	1 909	-	3 742
Монтана	51 774	25 520	26 254	42 426	9 348
Чипровци	3 462	1 704	1 758	1 776	1 686
Якимово	4 220	2 072	2 148	-	4 220

Източник: Национален статистически институт

Запазва се тенденцията на урбанизация - 6 071 души или 77,7% от населението на община Вършец живее в градовете, а 1 739 души или 22,3% живее в селата.

За периода 2008-2013 г., следвайки общата тенденция на намаляване, характерна за област Монтана, както и за цялата страна, броят на населението в община Вършец непрекъснато намалява.

Таблица 6. Брой на населението в община Вършец през периода 2008-2013 г.

Години	Община Вършец	Област Монтана
2008	8 692	158 291
2009	8 605	155 899
2010	8 433	153 066
2011	8 061	145 984
2012	7 933	143 662
2013	7 810	141 596

Гъстотата на населението в общината е 32,5 души/кв.км. (2013 г.) Показателят е по-нисък от средния за област Монтана (39 души/кв.км) и от този за България (66,4 души/кв.км).

Населението на общината е разпределено в 10 населени места – град Вършец, 9 села, в т.ч. един манастир – Клисурски. По данни от преброяването на населението от 2011 година, общинският център гр. Вършец е с най-многобройното население в общината – наброява 6 270 жители (към 01.02.2011 г.) Като по-големи населени места в общината се открояват селата Долно Озирово, Спанчевци, Горно Озирово.

Таблица 7. Население на община Вършец по населени места към 01.02.2011 г.

Населено място	Брой население	Възрастови групи		
		0-14	15-49	50+
Община Вършец	8 203	1 249	3242	3712
гр. Вършец	6 270	1 128	2782	2360
ман. Клисурси манастир	16	1	11	4
с. Горна Бела Речка	69	2	8	59
с. Горно Озирово	314	20	67	227
с. Долна Бела Речка	102	9	25	68
с. Долно Озирово	417	48	121	248
с. Драганица	273	11	57	205
с. Спанчевци	365	25	121	219
с. Стояново	84	1	8	75
с. Черкаски	293	4	42	247

Източник: Национален статистически институт

Възрастова, полова и етническа структура

Възrastовата структура на населението на община Вършец представлява съотношението между отделните възрастови групи от населението. Възrastовата структура е определяща, както за количеството и качеството на човешките ресурси в общината, така и за демографския ѝ потенциал и не на последно място – за

натовареността на социалната система на общината. Тя е с определящо значение и за естественото възпроизводство на населението. Влияние върху възрастовата структура на населението на общината оказват промените в раждаемостта и смъртността, продължителността на живота и жизненият стандарт на населението.

Прегледът на населението в община Вършец, разпределено по възрастови групи (към 01.02.2011 г.), показва, че броят на населението на 50 и повече години значително превишава броя на населението във възрастовата група 0-14 години. 45,3% от населението на общината е на възраст над 50 г., 39,5% - на възраст 15-49 г. и 15,2% - на възраст под 15 г. Наблюдава се натрупване на население във възрастовата група 50 и повече години, което говори за процес на застаряване на населението в общината. Това, от една страна, ограничава възможностите за естествено възпроизводство на населението, а от друга – ограничава трудовия контингент. Тенденцията е същата за област Монтана и за страната като цяло.

Състоянието на възрастовата структура на населението оказва решаваща роля за неговата *полова структура*. При по-млада възрастова структура до голяма степен е налице и по-благоприятна полова структура на населението. Освен това, влияние върху половата структура на населението оказва и неговата миграционна подвижност. Мъжете обикновено са по-мобилната част от населението, което се свързва с тяхната психологическа нагласа по отношение на условията на труд. На територията на община Вършец се наблюдава тенденцията, характерна за цялата страна – превес на броя на жените над броя на мъжете – 3 802 мъже и 4 008 жени.

Изменението във възрастовия състав на населението е от решаващо значение за формирането на трудоспособен контингент.

Таблица 8. Население на община Вършец в под-, в и над- трудоспособна възраст през периода 2010-2012 г.

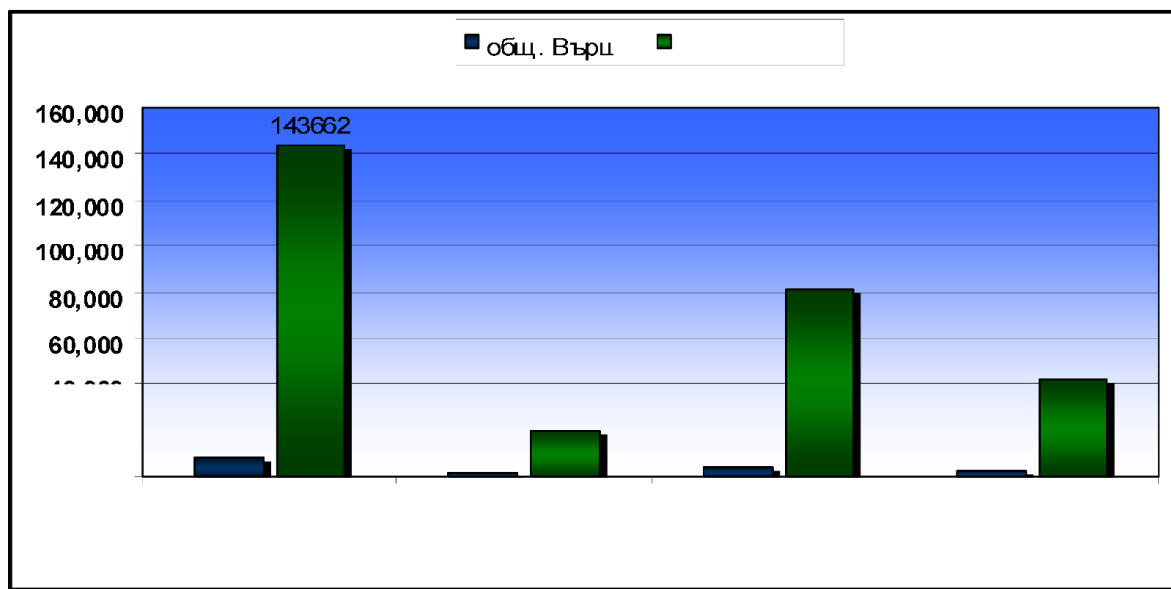
Години	Общо	В т.ч. по възрастови групи		
		под	в	над

		<i>трудоспособна възраст</i>	<i>трудоспособна възраст</i>	<i>трудоспособна възраст</i>
2010	8 433	1 385	4 544	2 504
2011	8 061	1 323	4 260	2 478
2012	7 933	1 313	4 226	2 394

Източник: Национален статистически институт

Прегледът на движението на броя на населението по възрастови групи в общината показва леко намаление при населението във всички възрастови групи. Населението под трудоспособна възраст възлиза на 16,6% от общото население на общината, а в надтрудоспособна – 30,2%. За сравнение в област Монтана населението под трудоспособна възраст е 14% от населението на областта, а в надтрудоспособна – 29,3%.

Фигура 6. Население в под-, в и над- трудоспособна възраст в община Вършец и област Монтана за 2012 г.

Източник: Национален статистически институт

Сред основните и най-важни характеристики на населението е *етническият му състав*. Той оказва влияние върху възпроизводството на населението, както и върху

общественото поведение и трудовата активност на лицата. През последните години не се наблюдава съществено изменение на етническата структура на населението в община Вършец, поради факта, че демографските тенденции, характерни за общината, се отразяват върху броя на всички етнически групи.

Таблица 9. Население по етническа принадлежност към 01.02.2011 г.

		Етническа група				
	Общо	българска	турска	ромска	друга	Не се самоопределят
България	7 364 570	5 664 624	588 318	325 343	49 304	53 391
Област Монтана	143 467	123 820	171	18 228	420	828
Община Вършец	8 203	6 342	4	1348	18	26
гр. Вършец	6270	4540	4	1294	..	..
ман. Клисурски манастир	16	16	-	-	-	-
с. Горна Бела Речка	69	69	-	-	-	-
с. Горно Озирово	314	311	-	3	-	-
с. Долна Бела Речка	102	88	-	14	-	-
с. Долно Озирово	417	340	-	37	-	..
с. Драганица	273	273	-	-	-	-
с. Спанчевци	365	331	-	-	-	-
с. Стояново	84	84	-	-	-	-
с. Черкаски	293	290	-	-	..	-

Източник: Национален статистически институт

По отношение на етническата си структура населението на община Вършец се характеризира с еднородност. 77,3% от населението на общината се самоопределя от българска етническа група, 16,4% - от ромска етническа група. Населението от

ромската етническа група е съсредоточено в гр. Вършец, където всеки пети е от тази етническа група. В с. Долно Озирово също има неголям дял на население от ромската етническа група. В област Монтана като цяло 86,3% от населението е от българска етническа група и 12,7% - от ромска.

В населените места на територията на общината, където преобладава население от ромската етническа група, е необходимо да се обърне сериозно внимание на мерките за тяхното ефективно включване в обществените процеси, осигуряване на адекватен достъп до образование и др., чрез които да се създадат условия за ефективно решаване на социално-икономическите проблеми, породени от маргинализирането на тази етническа общност.

По отношение на **образователната структура** на населението, прави впечатление, че дялът на хората с висше образование в общината е под средните показатели за страната и област Монтана. Относителният дял на хората със средно образование също е по-нисък от показателите за страната и областта. Дялът на хората със завършено основно, начално или незавършено образование съответно е по-висок (49% от населението на община Вършец). Висок е и дялът на лицата, никога не посещавали училище – 8,3%.

Таблица 10. Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование, брой и % към 01.02.2011 г.

	Образование					
	Общо	Висше	Средно	Основно	Начално и незавършено начално	Никога не посещавали училище
Общо за страната брой/дял	6891177	1348650 <i>19,57</i>	2990424 <i>43,39</i>	1591348 <i>23,09</i>	865489 <i>7,79</i>	80963 <i>1,17</i>
Област Монтана брой/дял	139 634	17 068 <i>12,2</i>	63 538 <i>45,5</i>	38 595 <i>27,6</i>	19 050 <i>13,6</i>	1 115 <i>0,8</i>
Община Вършец брой/дял	7 633	819 <i>10,7</i>	2 997 <i>39,3</i>	2 221 <i>29,1</i>	1 521 <i>19,9</i>	63 <i>8,3</i>

Източник: Национален статистически институт

Коефициентът на възрастова зависимост показва броят на лицата от населението в "зависимите" възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в "независимите" възрасти (от 15 до 64 години). За периода 2010-2012 г. в община Вършец се наблюдава нарастване на стойностите на показателя от 65,9% до 69,9%, дължащо се предимно на по-високия дял на населението на общината във възрастовата група над 65 години. В сравнение със средната стойност за област Монтана (59,3%) коефициентът на възрастова зависимост на община Вършец е по-неблагоприятен.

Съотношението на лицата на възраст 60-64 г., излизащи от трудоспособна възраст към лицата на възраст 15-19 г., навлизащи в трудоспособна възраст, през 2012 г. възлиза на 109,9% и стойността му е по-благоприятна от тази през 2010 г. – 120,6%. Всеки 110 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 100 млади хора. За сравнение в област Монтана всеки 169 лица излизащи от трудоспособна възраст се заместват от 100 млади хора.

Възпроизводствен процес

Възпроизводството на населението на дадена територия се изразява в постоянното му възобновяване или чрез смяната на едни поколения с други. Количествената му страна обхваща естественото движение на населението. От своя страна, то се характеризира с раждаемостта и смъртността. До голяма степен раждаемостта зависи от възрастовата структура на населението, от броя на сключените бракове и броя на разводите.

Таблица 11. Възпроизводствен процес на населението на община Вършец през периода 2010-2012 г.

	2010	2011	2012
Живородени деца - брой	81	84	88
Коефициент на раждаемост - ‰			
Умирения - брой	193	191	172
Коефициент на смъртност – ‰			
Сключени бракове - брой	14	16	21
Коефициент на брачност – ‰			
Естествен прираст на	-112	-107	-84

населението - брой			
Коефициент на естествен прираст на населението - ‰			

Източник: Национален статистически институт

През периода 2010-2012 г. се наблюдава слабо увеличение на броя на живородените деца и намаление на броя на умиранията. *Естественият прираст* в общината през периода 2010-2012 г. се запазва с отрицателни стойности, но с намаляващ темп. За област Монтана средно броят на живородените намалява, а коефициентът на естествен прираст през 2012 г. спрямо предходната се увеличава. Поддържането на тези стойности е резултат от застаряването на населението и промените в репродуктивните нагласи, които до голяма степен се дължат на ниския жизнен стандарт. Положителен фактор е увеличаване на броя на сключените бракове.

Таблица 12. Механично движение на населението в община Вършец за периода 2010-2012 г., души

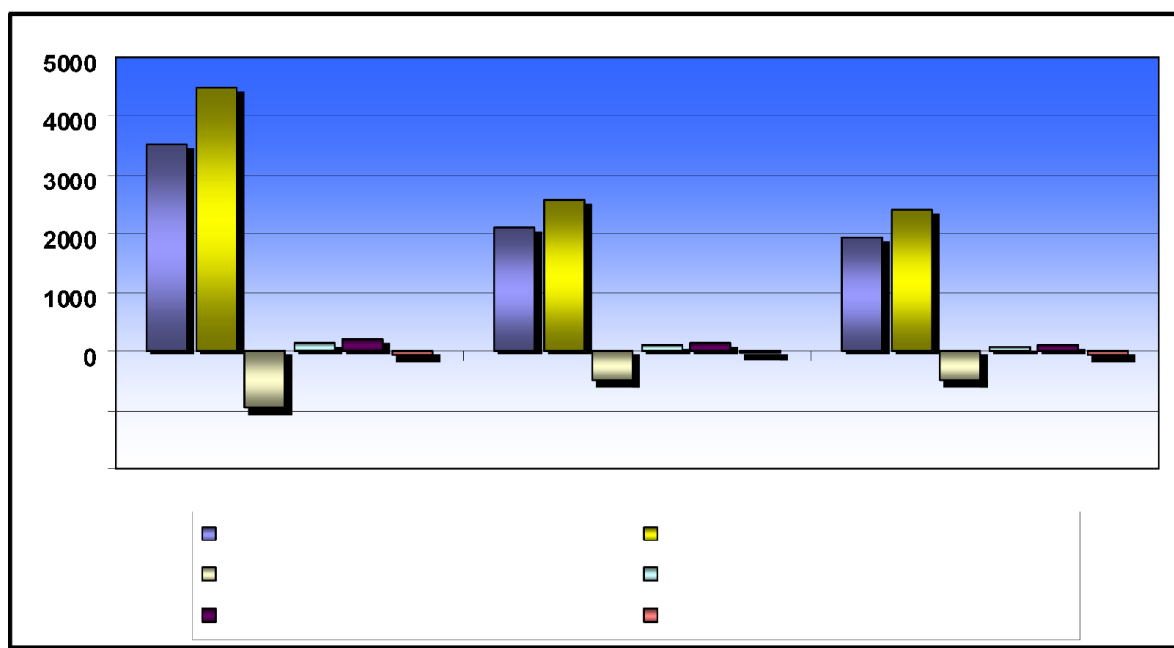
	2010	2011	2012
Средногодишно население	8 433	8 061	7 933
Заселени	154	101	68
Изселени	214	134	112
Механичен прираст	-60	-33	-44

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст следва общата за страната и за областта тенденция и е с отрицателни стойности през целия наблюдаван период. Поради ограничените възможности за професионална реализация на територията на общината, голяма част от населението в трудоспособна възраст се изселва извън града към по-големи населени места (Монтана, София и др.) и извън страната в търсене на работа. Изселванията на млади хора от общината води до влошаване на структурата на населението. Същевременно се наблюдава миграционен поток от околните селски райони – с. Горно

Озирово, с. Долно Озирово, с. Черкаски и др. към Общинския център – гр. Вършец. Налице е и силно изразена ежедневна миграция – пътуване на населението извън границите на общината към по-големия съседен град Берковица, както и към някои други съседни общински центрове и областния център. Това механично движение е породено от по-добрите възможности за трудова реализация и по-високите доходи в тези места. То не се отразява трайно върху броя на населението в общината, като близостта до големите областни центрове има и благоприятен ефект върху запазването на една част от постоянно живеещото на територията на общината население, като му осигурява доходи без необходимост от промяна на местоживеенето.

Фигура 7. Механично движение на населението на община Вършец и област Монтана за периода 2010-2012 г.

Основни изводи от демографския и социален анализ:

- Населението на община Вършец бележи трайна, но все още слаба тенденция на застаряване. Броят на младите хора и на хората в трудоспособна възраст в общината през последните години намалява. Естественят прираст на населението е отрицателен, като бележи тенденция на малко намаление. Въпреки това структурата на населението по възрастови групи все още е по-благоприятна от средните стойности на показателя за страната и близка до тази на областта.

3.2. Заетост и безработица

Икономически активните лица в община Вършец възлизат на 2 939 лица и представляват 4,8% от икономически активните лица в област Монтана и около 0,09% от икономически активните в България. Делът на безработните лица в общината възлиза на 25,4% от всички икономически активни лица и е по-висок от дела на безработните лица от всички икономически активни за област Монтана средно (21,9%) и за страната (14,9%).

Таблица 13. Население на 15 и повече навършени години по икономическа активност към 01.02.2011 г.

Области Общини Населени места	Общо	Икономически активни			Икономически неактивни
		общо	заети	безработни	
България	6 389 298	3 329 683	2 834 834	494 849	3 059 615
област Монтана	129 138	60 803	47 485	13 318	68 335
община Вършец	6 954	2 939	2 192	747	4 015
гр. Вършец	5 142	2 496	1 856	640	2 646
ман. Клисурски манастир	15	..	..	..	..
с. Горна Бела Речка	67	9	3	6	58
с. Горно Озирово	294	49	39	10	245
с. Долна Бела Речка	93	15	7	8	78

с. Долно Озирово	369	97	73	24	272
с. Драганица	262	58	39	19	204
с. Спанчевци	340	131	108	23	209
с. Стояново	83	..	..	..	..
с. Черкаски	289	54	39	15	235

Източник: Национален статистически институт

Средната годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в община Вършец през периода 2010-2012 г. нараства с 5% (от 4 967 лв. на 5 217 лв.)

Основни изводи:

- За намаляване равнището на безработица в общината е необходимо да се предприемат действия за увеличаване на заетостта, повишаване пригодността за заетост и интегриране на неравнопоставените групи на пазара на труда.
- Действията по отношение на намаляване на безработицата следва да се реализират в две основни направления - превантивни (обучение на безработни и заети) и защитни – мерки, насърчаващи работодателите да наемат на работа лица в неравносвойно положение.
- Прилагането на превантивни и активни мерки на пазара на труда трябва да обхване всички социални групи с особена подкрепа за най-рисковите групи - дълготрайно безработните, младежите без трудов опит или без образование и професия, безработните с ниско или без образование и без квалификация, хората с увреждания.

3.3. Здравеопазване.

Видът и структурата на здравеопазването, в т.ч. и структурата на здравната инфраструктура в община Вършец са определени и заложи в Регионалната здравна карта на област Монтана. Съобразно нея в община Вършец здравеопазването е представено основно от извънболнична лечебна помощ. Болничната лечебна дейност е свързана с функционирането на Специализирана болница за долекуване и рехабилитация, която не поема потребностите на населението на общината от стандартните болнични услуги.

Важен индикатор за състоянието на извънболничната лечебна помощ е **броят на лекарите и стоматолозите**. През периода 2010 – 2012 г. броят на лекарите в община Вършец се запазва на едно и също ниво – 12 лекари, от които 5 са общопрактикуващи. Броят на стоматолозите намалява от 5 (2011 г.) на 4 (2012 г.) Населението на 1 лекар намалява от 746 през 2010 г. на 661 през 2012 г. Поради намаление на броя на стоматолозите населението на 1 лекар по дентална медицина се увеличава от 1 640 души през 2010 г. до 1 983 души през 2012 г.

Извънболнична лечебна дейност

Здравната система в общината включва основно звена на извънболничната лечебна дейност. Такива са Амбулаториите за първична медицинска помощ и Амбулаториите за специализирана медицинска помощ. Стоматологичното обслужване на населението се реализира в Амбулатории за първична дентална помощ.

Основната материална база, използвана за целите на извънболничната лечебна дейност е тази на Медицинския център в гр. Вършец. Той е настанен в бившата Курортна поликлиника. В нея освен Медицинския център са разположени и кабинетите на останалите лекари, както и Звеното за бърза и неотложна медицинска помощ.

Болнична лечебна помощ

На територията на общината има само една държавна болница “Света Мина”, която е филиал на „Специализирана болница за рехабилитация – Национален комплекс” ЕАД. Тази болница е с регионални и национални функции и няма пряко отношение към болничното обслужване на населението на община Вършец. Болницата за рехабилитация „Св. Мина” е с две отделения - по физикална и рехабилитационна медицина на нервните болести и по физикална и рехабилитационна медицина на опорно-двигателния апарат. Общият капацитет на болницата е 120 легла (по 60 легла във всяко отделение).

На практика населението на община Вършец получава болнична лечебна помощ в общинската МБАЛ Берковица. Община Вършец участва на пропорционален принцип в частичната издръжка на болницата в гр. Берковица.

За бързата и неотложна медицинска помощ в община Вършец е създадено звено с линейка и съответния медицински персонал (5 лекари, 6 фелдшери и др.)

На територията на общината има 1 **детска ясла**, като децата в нея намаляват от 20 бр. през 2010 г. до 14 бр. през 2011 г. и 12 бр. през 2012 г. Единствената яслена група в момента се намира в ОДЗ „Слънце“ и с 15 деца през 2014 година.

Таблица 14. Показатели за здравната инфраструктура в община Вършец за периода 2010-2012 г.

Източник: Национален статистически институт

Показател	2010	2011	2012
Лечебни заведения за болнична помощ-брой	1	1	1
Легла в лечебните заведения за болнична помощ - брой	120	120	120
Медицински персонал - лекари - брой	11	12	12
Лекари по дентална медицина - брой	5	5	4
Население на един лекар - брой	746	672	661
Население на един лекар по дентална медицина - брой	1 640	1 612	1 983
Детски ясли - брой	1	1	1
Места в детските ясли - брой	16	16	16
Обслужени деца в детските ясли - брой	20	14	12

Основни изводи:

- Населението в региона е в процес на демографско стареене, като групата на възрастните над трудоспособна възраст респективно се увеличава. Процесите на стареене са изяви повече в селата, като в някои почти няма детско население. Подобна възрастова структура поражда множество социални и здравни проблеми. Възрастните хора са носители на повече от едно хронично заболяване, това променя вида на здравните и социални потребности.
- Независимо от заявените принципи на достъпност и равнопоставеност на здравноосигурените лица при получаване на медицинска помощ и наличието на утвърдена здравна карта, населението на отдалечените населени места в общината среща сериозни трудности при нейното осигуряване. Необходимо е осигуряване на кадрова обезпеченост с общо практикуващи лекари по селата в общината.

- Като цяло здравната инфраструктура в общината има нужда от доразвиване, тъй като към момента по-голямата част от здравните услуги се предоставя в гр. Берковица и гр. Монтана.
- Друг проблем, който затруднява развитието на здравеопазването в общината, е незадоволителното състояние на здравната инфраструктура. Необходимо е да се привлекат средства за подобряване и модернизиране на материално - техническата база на заведенията за здравни услуги.
- Застаряването на населението води до увеличаване на демографския товар, с всички произтичащи от това затруднения за здравното обслужване на населението.

3.4. Социални услуги.

Към 2014 г. в община Вършец няма специализирани институции за социални услуги. Нуждаещите се с физически и психически увреждания са настанени в социални институции в съседни общини. Единствените структури за социално подпомагане, които функционират в общината са за предоставяне на услуги в общността и това са **„Домашен социален патронаж“** и **„Обществена трапезария“**. Домашният социален патронаж остава най-достъпната и традиционна услуга за стари хора в общината. Нейната мобилност я прави още по – популярна и предпочитана. Той обхваща гр. Вършец, кв. Заножене и селата Долна Бела Речка, Горна Бела Речка, Долно Озирово, Горно Озирово, Стояново, Черкаски, Спанчевци и Драганица. Средният брой обслужвани лица на ден през 2013 г. е 115 човека. На 72 лица е осигурен топъл обяд безплатно, ежедневно, по проект „Обществена трапезария“. Бенефициенти са самотно живеещи лица, лица без доходи, лица и семейства, получаващи минимални пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност, наследствени пенсии.

Успешно се реализира Проект BG051PO001-5.2.13 – 0024-C0001 „Нова социална услуга „Център за настаняване от семеен тип на лица с физически увреждания“ в град Вършец“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. В Центъра ще бъдат настанени 15 лица с физически увреждания, с оценена нужда от цялата област Монтана, като за целта са разкрити нови 14 работни места за персонала, обслужващ заведението.

Със съдействието на Община Вършец продължават да развиват своята дейност пенсионерските клубове в общината. През 2013 г. бяха изготвени документи за регистрация на пенсионерски клубове в селата Горно Озирово, Драганица и Спанчевци.

Във всички села от общината ежесечно е осигурена присъствие по график на специалисти от Бюро по труда и Социално подпомагане за полагане подписи от регистрираните безработни и лицата на социално подпомагане, както и прием на място на документи на жителите от селата от социален работник за кандидатстване за социално подпомагане с енергийни помощи.

3.5. *Образование.*

Образователната система в община Вършец включва основните направления, характерни за общините от нейния тип, а именно:

- Система за предучилищно обучение на децата
- Общо образование
- Професионално образование.

През учебните години 2010/2011, 2011/2012 и 2012/2013 броят на *детските градини* остава непроменен – 3 броя целодневни детски градини с 16 броя учители. Броят на децата нараства от 214 през 2010/2011 до 225 през 2012/2013 г. По данни на община Вършец за учебната 2013/2014г. в общинските училища се обучават 900 ученици, а в детските градини - 248 деца.

Средната пълняемост на групите в действащите детски градини е в рамките на утвърдените нормативи. Материалната база на предучилищното обучение е добра.

На територията на община Вършец функционират 4 *училища*, като в тях се включват 2 общообразователни училища, 1 специално училище и 1 професионална гимназия. Броят на училищата се запазва през последните 3 учебни години. След закриването на основното училище в с. Долно Озирово, на практика, училищната мрежа е локализирана изцяло в общинския център. Учениците от селата на общината, в които няма действащи училища се превозват безплатно по линия на т.нар. ученически пътувания да гр. Вършец. Всички училища на територията на общината са общинска собственост. Професионалното образование в община Вършец е представено от едно професионално училище - Професионална гимназия по икономика и туризъм.

Създадена като оздравително училище тя е с регионални и национални функции. Съобразена е и с водещите икономически функции на общината в сферата на туризма и социалния отдих. Професионалната насоченост на подготовката на учениците е в сферата на счетоводна отчетност, банково дело, застрахователно дело, стопански мениджмънт. Броят на учениците в ПГ по икономика и туризъм е в рамките на 170-190 ученика, които през отделните години на анализирания период се запазват в посочените параметри.

Броят на педагогическия персонал в училищата в община Вършец е относително постоянен. Негативна тенденция е намаляването на броя на учениците, което се дължи на протичащите демографски процеси в общината.

Таблица 15. Показатели за образователната инфраструктура в община Вършец за периода 2010-2012 г.

ОБРАЗОВАНИЕ	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Брой детски градини	3	3	3
Педагогически персонал в детските градини - брой	16	16	16
Деца - брой	214	225	225
Училища - брой	4	4	4
Преподаватели - брой	83	77	81
Ученици - брой	1 074	1 021	1 004

Източник: Национален статистически институт

По семейни причини през учебната 2010/2011 г. училище са напуснали 31 деца, през 2011/2012 г. – 35 деца. Тенденцията става положителна през учебната 2012/2013 г., когато училище са напуснали 16 деца.

В бюджета на община Вършец за 2013 г. разходите за дейности във функция „Образование” заемат най-голям дял - 2 177 633 лв. Това се определя от спецификата и характера на дейностите.

В общинските учебни заведения СОУ „Иван Вазов”, НУ „Васил Левски”, кв. „Изток”, Професионална гимназия по икономика и туризъм, вече пета поредна година работи системата на делегираните бюджети.

На учениците до 16-годишна възраст, подлежащи на задължително обучение от населените места, в които няма училище, е осигурен транспорт до средищното училище СОУ „Ив. Вазов”. На учениците от I до VIII клас, които се обучават в средищното училище, се осигурява целодневна организация на обучение и столово хранене. Средствата за транспортни разходи, за целодневна организация на учебния ден и за столово хранене се осигуряват целево от централния бюджет.

Чрез редица национални програми Министерството на образованието и науката даде възможност на училищата да подобрят качеството на образователно възпитателния процес. Училищата от община Вършец се включиха с проекти по НП „Оптимизация на вътрешната структура на училищата”, НП „С грижа за всеки ученик”, НП „Без отсъствия”, проект „УСПЕХ”, „Участвам и променям”, „Квалификация на педагогическите специалисти” по ОП „Развитие на човешките ресурси”. По проект на Социалното министерство „Закуска и чаша топло мляко” са подсигурени топли закуски на децата от подготвителните групи в детските градини и учениците от I-IV клас в основните училища. Финансирани са проекти за развитие на физическото възпитание и спорт в училищата и детските градини при условията на ПМС № 129/11.07.2000 г.

Подписан е Меморандум за сътрудничество за подобряване благосъстоянието на децата, от представител на УНИЦЕФ България, областния управител на Монтана и кмета на община Вършец. Приета е Стратегия за развитие на системата на средното образование в община Вършец за периода 2013-2020 г. и Програма за дейностите по приоритетите на стратегията за 2013 г.

През 2013 г. гр. Вършец е домакин на първата регионална среща на ученическите съвети в България, а община Вършец е сред шестте пилотни общини, включени в съвместния проект „Насърчаване на детското участие чрез издигане ролята на ученическите съвети” на фондация „Партньори – България”, УНИЦЕФ и Държавната агенция за закрила на детето.

3.6. Култура.

Културата в община Вършец е представена от следните дейности:

- Музейна;
- Галерийна;

Комплексна читалищна.

В гр. Вършец е създадена Общинска **музейна сбирка** с 4 тематично обособени направления - отдели: „Античен”, „Археологически находки и монетна колекция”, „Балнеология” и „Етнография”. За база на музейната дейност се използва старинна жилищна сграда (построена в първата половина на XX век) с интересна архитектура, която е пригодена за целите на музейната сбирка. В сградата, в която е устроена музейната сбирка се помещава и Градската художествена галерия. Така на практика от комбинацията на музейна с галерийна културна дейност се обособява един културен център в гр. Вършец.

Комплексната **читалищна дейност** се осъществява в 6 читалища, от които 2 („Хр.Ботев-1900” и „Пробуда 1934 Заножене”) са в гр. Вършец, а останалите 4 - в селата Спанчевци, Долно Озирово, Черкаски и Горно Озирово. В читалищата са застъпени библиотечната дейност и дейности свързани с любителско творчество (художествена самодейност) – певчески, танцови, хорови и др. състави, духова музика и др. Читалище „Хр. Ботев” има 100-годишна история – създадено е през 1900 г. Читалищната библиотека е отворила врати през 1902 г. и към момента фондът и наброява близо 40 000 тома. Сградата е добра поддържана. Разполага с две концертни зали: голяма (с 365 места) и малка (с 85 места). Към него функционират многобройни художествени колективи с ярко присъствие в местния културен живот: Смесен хор за школувано пеене и църковни песнопения, Група за стари градски песни „РЕТРО-РАЙ”; Дамска битова група за народни песни, Мъжка вокална група за възрожденски песни, Духов оркестър, Театрален състав и Музикална школа по пиано. Читалище “Пробуда” в кв. Заножене отваря врати през 1934 г. Днес то разполага с богата библиотека (близо 11 000 тома), концертна зала с 250 места, малък салон с 50 места, парти клуб с 70 места, филмотека и фонотека, информационен център с интернет. Към читалището функционира Младежки танцов състав за организиране на фолклорни фестивали в страната и чужбина, Група за автентичен фолклор, Детски танцов състав, Детска вокална група, Духов оркестър.

В културния календар на община Вършец се отбелязват множество **народни празници**, честват се национални празници, изпълняват се разнообразни ритуали и обичаи, характерни за общината – описани в т. Туризм от настоящия документ.

В общинския център гр. Вършец има изграден и действащ Общински детски комплекс – гр. Вършец. Поставените цели са свързани предимно с развитието на местните ученици и осмислянето на свободното им време в съответствие с техните интереси и заложи.

Развива се умението за работа в екип. Основните направления на работа са развитие на художествено-творческите способности, спортни и хуманитарни науки. Към комплекса са създадени 26 постоянно действащи групи, 6 временно действащи групи през учебната година и 11 временно действащи групи през ваканциите. Те включват: Детски и младежки фолклорен танцов състав; Група за народно пеене; Школа по характерни и модерни танци; Мажоретен състав; Театрално студио; Школа по дърворезба; Клуб по ракетомоделизъм и Разнообразни спортни клубове: футбол, волейбол, спортно ориентиране и др. Комплексът е активен участник в местния културен живот и популяризирането на Вършец на регионално и национално ниво. Някои от развиваните в него дейности могат успешно да се включат в туристическото предлагане на общината.

Основни изводи:

- Анализът на културната дейност откроява нейните положителни страни, към които могат да се отнесат културно-историческото наследство от недвижими и движими паметници на културата и в тази връзка добрата ресурсна база за развитие на туризъм. Много добре е представена професионалната мрежа от институции за култура и изкуство.
- Проблемите в областта на културата произтичат от недостига на финансови средства, както за поддръжка на многото паметници на културата и базите на културните институти, така и за тяхната издръжка и обезпечаването на богатия културен календар. Ограничените възможности на бизнеса в общината не стимулират интереса му да инвестира в култура. Средните работни заплати на заетия персонал в културните институти са ниски. Необходимо е да продължава партньорството между общината и читалищата, насочено към развитие на професионалните умения и повишаване на квалификацията на работещите в културната институция.

3.7. Спорт.

Спортната база на територията на общината е общинска собственост и включва:

- Градски стадион гр. Вършец;
- Мултифункционална площадка в Боров парк (предназначена за баскетбол и волейбол);

- Мултифункционална площадка за футбол;
- Спортни площадки (2 бр.) в СОУ „Иван Вазов”- Корпус 1 и Корпус 2;
- Градски басейн с минерална вода гр. Вършец;
- Минерален басейн с. Спанчевци;
- Общинска детска фитнес зала - ОДК- Вършец.

Спортната дейност и изградената спортна база в община Вършец се използва за дейността на създадените спортни клубове и на лицата, желаещи да спортуват. Като цяло преобладаващата част от спортната база е със свободен достъп, а част от нея е за професионално ползване.

През 2013 г. футболен клуб „Вършец“ се утвърди на регионалната сцена и се намира в челото на класирането. Развити бяха 2 юношески отбора, в които 40 деца практикуват в тренировки и мачове.

В рамките на „Празника на курорта, минералната вода и Балкана 2013” са проведени състезание по майсторско управление на велосипеди за деца, турнири по волейбол и футбол. За първи път са проведени Конни състезания по прескачане на препятствия за купата на община Вършец. Ежегодно се провежда Турнир по футбол на малки вратички.

Вършец възвръща славата си като център на ориентирането в България – със спортен център по ориентиране „Незабравка”.

През 2013 г. община Вършец продължи дейностите си по проект „Многофункционален спортен център. Реконструкция на съществуващ стадион и изграждане на спортна зала с покрит плувен басейн в у.п.и. (Парц. IV) в Кв. 90 гр. Вършец” по Програма „Развитие на селските райони” 2007-2013, мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”, на стойност 5 856 906 лв. Проектът включва реконструкция на градския стадион и строителството на спортен комплекс със зали за волейбол, баскетбол и плувен басейн с размери 10 на 25 м, който ще е закрит през зимата и открит през лятото.

Основни изводи:

- Насоките за развитие на спорта в общината трябва да бъдат насочени в следните направления: продължаващо възстановяване и модернизация на спортните бази;

осигуряване на достъп на хората с увреждания до спортните бази; организиране на акции за спонсориране и съпътстващи инвестиции в спортни съоръжения; устойчивост и развитие на спортните клубове.

- Отчита се, че с цел привличане участието на повече хора в спортните прояви, е необходимо да се предприемат мерки за разнообразяване на спортните дейности.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията.

4.1. Транспортна инфраструктура.

Територията на община Вършец се обслужва изключително от **автомобилен транспорт**. Републиканската пътна мрежа в общината включва пътища с обща дължина 126,5 км, като 34 км от тях са без настилка.

Стратегически важен за общината е **третокласният път Вършец – Берковица – Монтана – Враца** (път III -162, -812), осигуряващ връзката на община Вършец с областния център Монтана, с международен път Е 79 (Общ Европейски Транспортен Коридор ОЕТК №4 – Дрезден / Нюрнберг – Прага – Виена / Братислава – Гьор – Будапеща – Арад – Констанца / Крайова – София – Солун), посредством който се реализират транспортните потоци с Румъния, Сърбия, Македония и Гърция и с второкласен път II-81 Лом – Монтана – Берковица – София (пряка връзка между Северна България и столицата през прохода „Петрохан”).

Вътрешното транспортно обслужване на общината се осъществява от третокласен и четвъртокласни пътища – а именно:

- Третокласен път III-162, -812 – Вършец – Берковица – Монтана - Враца - връзка със съседната община Берковица на запад и с община Враца на североизток;
- Четвъртокласната /общинска/ пътна мрежа - свързва общинския център Вършец със с. Спанчевци, с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски и с. Драганица.

Състоянието на третокласните пътища, както и състоянието на пътната маркировка, е задоволително. Третокласната пътна мрежа се стопанисва и поддържа от Областно пътно управление - Монтана. През 2013 г. е извършена **реконструкция и ремонт** на следните третокласни пътища от републиканска пътна мрежа, преминаващи през територията на община Вършец:

- път III-812 Берковица – Вършец, като са изградени банкети и канавки, отремонтирани мостове и водоскоци, подменени части от мантинели и поставени нови на невралгични участъци; поставена е нова хоризонтална и вертикална маркировка;

- път III-162 - границата с община Своге - Крушите – с. Долна Бела Речка – границата с община Враца, като за подобряване на безопасността са монтирани нови и подновени повредени мантинели, подобрена е хоризонталната и вертикална маркировка на пътя.

Общинските пътища /четвърти клас/ играят изключително важна роля в обществените и частни транспортни връзки на местно ниво. Те свързват населените места в рамките на общината с общинския център.

На територията на община Вършец общинските пътища са с обща дължина 90,500 км, от които 56,5 км с настилка и 34 км без настилка:

- Път IV–16216 – III-162 /с. Долна Бела Речка- с. Стояново/ - с. Долно Оризово – с. Горно Оризово - граница с община Враца – 7,000 км.

- Път IV–16221 – III-162 /с. Стояново-граница община Враца/ - с. Черкаски - граница с община Берковица – 11,000 км.

- Път IV–16223 – с. Черкаски - граница с община Берковица – 2,500 км.

- Път IV–81208 –/Вършец - Берковица/ - с. Спанчевци – м. „Клисурски манастир” – 4,500 км.

- Път IV–81219 – III-182/Вършец/ - с. Драганица – граница с община Берковица – 9,700 км.

- Път IV–81219 – III-182/Вършец/ - кв. „Заножене” – “Минкови бани” – с. Спанчевци – 6,000 км.

- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв. „Заножене”/ - м. „Бялата вода” - 5,7 км.

- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв. „Заножене”/ - м. „Водопада” - 1,8км.

- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв. „Заножене” - м. „Водопада”/ - м. ”Дългата ливада” - 3,5км.

- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв. „Заножене” - м. „Зелени дел”/ - м. ”Водохвощане” - 18,5км.

- Местен път IV – 81222 - /Вършец – кв. „Заножене”/ - хижа „Бялата вода” - м. ”Орлошица” - 3,4км.

- Местен път IV – III-162 /Вършец – Враца/ - м. „Старите лозя” – с. Черкаски – 12 км.
- Местен път IV – III-812 /Вършец – Берковица/ - с. Спанчевци - разклонение „Калето – Минкови бани” - 0,7км.
- Местен път IV – III-812 /Вършец – Берковица/ - с. Спанчевци - м. „Билото” - 1,7км.

През 2013 г. е ремонтирана отсечка от път Вършец – Заножене – Спанчевци – MON-1092 с дължина 6 км, като са изкърпени 3 690 кв.м., а 948 кв.км. са преасфалтирани изцяло. Изградена е вело алея от края на Вършец до началото на кв.Заножене, което подобрява безопасността на движението до квартала.

За *подобряване на транспортното обслужване* на населението в общината е необходимо проектирането и изграждането на:

- Обходен път на гр. Вършец /за отклоняване на автомобилния трафик от централната част на града/ - 1,800 км;
- Път IV – 16223 – с. Черкаски – с. Пърличево /община Берковица/ до границата с общината /за по-бърз достъп до общинския център/ – 4,120 км;
- Път IV – 81219 – гр. Вършец – с. Драганица /за по-бърз достъп до общинския център/ – 5,700 км.

Дължината на *вътрешната улична мрежа* на община Вършец е около 43 км, от които с трайна настилка - 60% и 40% са без трайна настилка. Вътрешната улична пътна мрежа в гр. Вършец е с обща дължина 24.7 км. В рамките на проект „Частична реконструкция на групи улици”, финансиран от Програмата за развитие на селските райони, мярка 322 (1 510 742 лв.) са реконструирани 4340 кв. м улици; преасфалтирани са изцяло 2 550 кв.м; подменени и изградени нови тротоари –18 475 кв.м.; подменени бордюри - 8.5 км; поставени нови пътни знаци 37 кв.м. (98 бр.) Възстановена е старата и направена нова хоризонтална маркировка – 790 кв.м. (20 пешеходни пътеки и осевни линии). Всичко това подобри многократно безопасността на движението на МПС и на пешеходците в гр. Вършец.

През 2013 г. в кв. Левски изцяло са урегулирани всички кръстовища с вертикална пътна маркировка и с нови пътни знаци. Изцяло е ремонтирана еластичната ограда в района на СОУ „Иван Вазов” (корпус 1 на ул. „Иван Асен II” и корпус 2 на ул. „Дончо Станчев”), изградени са пешеходни пътеки тип „Зебра”, които са обозначени със съответните пътни знаци.

В централната градска част са изградени 3 местостоянки за паркиране на инвалиди, като паркоместата са маркирани според изискванията с хоризонтална маркировка и вертикална пътна маркировка, обозначена със знак Д- 21 „Инвалиди”.

Ремонтирани са улици в кв. Изток - изкърпена е част от ул. „Хр. Ботев”, подстъпите към моста на Стара река и ул. „Първа”, като са запълнени 250 кв.м. дупки, предстои монтирането на 8 бр. пътни знаци по ул. „Първа” в района на НУ „Васил Левски”.

Рехабилитирана е ул. „Ив. Вазов”, като са изкърпени 450 кв.м. дупки.

Извършени са строително-ремонтни дейности на уличното платно в участъка от „Сплендид”, по ул. „Серафим Георгиев”, бул. „Република”, до гробищния парк на кв. Заножене. Изкърпени са общо над 3 000 кв.м. Ремонтът е на стойност 130 400 лева и е финансиран от общинския бюджет.

През 2013 г. община Вършец продължи дейностите по следните *проекти*:

- „Ремонт на обществени паркове, градинки и зелени площи в град Вършец”. Проектът се финансира по мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места” от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. Стойността на безвъзмездната финансова помощ е 1 527 840 лв. Предвижда се да бъдат рехабилитирани 7428 кв.м различни видове настилки в градската градинка при СБР „Св. Мина”, изграждане на детски площадки за различни възрастови групи, водни ефекти, парково обзавеждане, обособяване на основни и второстепенни пешеходни комуникации, автоматизирана поливна система и ново парково осветление, допълване на дървесна и паркова растителност и тревни площи, обновяване настилка на 11 230 кв.м алейна мрежа в ниската част на парка и по алеята, водеща към местността „Иванчова поляна”, реновиране на 8500 кв.м зелени площи, монтиране на допълнително пейки, табели и кошчета.

- „Реконструкция и модернизация на уличното осветление в община Вършец”. Финансира се от Държавен фонд „Земеделие” по Програма за развитие на селските райони 2007-2013, мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”. Стойността му е 1 548 690 лв.

- „Рехабилитация и реконструкция на пътната мрежа в община Вършец”: 1.MON 1091/III-162 Стояново-п.к.Главащи/Черкаски – граница Община/Вършец-Берковица/-Слатина-Ягодово/MON 2009; 2.MON 1090/III-162 Долна Бела Речка – Стояново/Долно Озирова – Горно Озирова – граница Община/Вършец – Враца – Лютаджик. Проектът

се финансира по Програма за развитие на селските райони 2007-2013, мярка 321 “Основни услуги за населението и икономиката в селските райони” и е на стойност 5 763 404 лв.

Община Вършец не се обслужва пряко от ж.п. транспорт. Най-близката железопътна линия (София-Мездра) преминава през съседната община Своге, а гарата в областния център Монтана се намира на 30 км от гр. Вършец.

Основни изводи от анализа на пътната инфраструктура:

- Като цяло общината има добре изградена пътна мрежа, която позволява относително бърз достъп от населените места до общинския център (с малки изключения), но поради лошото си състояние създава съществени проблеми - особено в зимни условия. Осигурени са регулярни транспортни връзки на селата с центъра на общината, а също и с центровете на съседните общини и столицата.
- Наложително е бърза реконструкция, основен и среден ремонт на общинската пътна мрежа, която е в лошо състояние, както и проектирането и изграждането на земеделски и горски пътища.

4.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура.

Водоснабдителната и канализационна системи в община Вършец се стопанисват и експлоатират от “ВиК” ООД Монтана – клон Вършец. Капиталът на дружеството е 51% собственост на държавата и 49% на общините. Основната дейност на дружеството е осигуряване на нормално водоподаване с питейна вода на селищата от община Вършец и отвеждането и пречиштането на отпадните води, с гарантирано качество отговарящо на съответните стандарти.

Използваната вода в община Вършец през периода 2008-2012 г. непрекъснато нараства, като най-голямо е нарастването за 2012 г., когато са използвани 424 хил. куб. м. Разпределено по дейности, домакинствата в общината са използвали 302 хил. куб. м., секторът на услугите – 89 хил. куб. м. и секторът на индустрията – 33 хил. куб. м.

Таблица 16. Използвана вода по дейности в община Вършец през периода 2007-2012 г.

Община	години	Използвана вода общо за общината по дейности					
		Общо	Селско стопанство	в т.ч. напояване	Индустрия	Услуги	Домакинства
		Хил.куб.м/год.					
община Вършец	2007	428	0	0	28	95	305
община Вършец	2008	421	0	0	31	90	300
община Вършец	2009	407	0	0	34	93	280
община Вършец	2010	398	0	0	37	80	282
община Вършец	2011	406	0	0	39	89	279
община Вършец	2012	424	0	0	33	89	302

Източник: Национален статистически институт

Доставената вода от общественото водоснабдяване в община Вършец през 2012 г. възлиза на 376 хил. куб. м., а доставената питейна вода за домакинствата средно на човек на ден е 104 л. и нараства с 10 л. в сравнение с 2007 г.

Таблица 17. Доставена вода от общественото водоснабдяване през периода 2007-2012 г.

Региони	години	Доставена вода от общественото снабдяване						
		Общо	Домакинства	Индустрия	Селско и горско стопанство	Други дейности (услуги)	Доставена питейна вода на домакинствата средно на човек (л/ден)	Общо доставена вода от ВиК средно на човек (л/ден)
		Хил.куб.м					л/ден/чов.	
България	2007	401713	276993	66555	2767	55398	100	144
обл. Монтана	2007	6303	4886	988	7	422	85	106
община Вършец	2007	368	305	28	0	35	94	114
България	2008	397885	271367	67232	2938	56348	99	143
обл. Монтана	2008	6351	4916	954	8	472	87	109
община Вършец	2008	384	300	31	0	53	94	120
България	2009	385210	271045	61234	2858	50074	99	139
обл. Монтана	2009	6052	4781	805	7	460	86	106
община Вършец	2009	365	280	34	0	51	89	116
България	2010	371405	264354	57238	2605	47207	97	135

обл. Монтана	2010	5866	4702	738	4	421	85	104
община Вършец	2010	368	282	37	0	50	91	118
България	2011	370259	266326	54364	2864	46705	100	138
обл. Монтана	2011	5792	4742	652	4	393	90	108
община Вършец	2011	360	279	39	0	43	94	121
България	2012	375445	271010	55803	3154	45478	102	141
обл. Монтана	2012	5937	4866	658	5	409	94	112
община Вършец	2012	376	302	33	0	42	104	129

Източник: Национален статистически институт

Всички населени места в община Вършец са централно водоснабдени. През 2012 г. 98,8% от населението е свързано с *водопроводна мрежа*, което е над средните за област Монтана – 98,1% и за страната – 99,3% стойности.

Таблица 18. Водни услуги за населението през периода 2007-2012 г.

Региони	години	Водни услуги за населението			
		Население, свързано с водопроводна мрежа на ВиК	Население, свързано с пречиствателна станция за питейна вода	Население в селища свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, общо	Общо население в селища с обществена канализация
		Процент			
България	2007	98.95	44.73	42.28	69.65
обл. Монтана	2007	97.30	43.09	4.10	56.85
община Вършец	2007	99.97	13.70	75.03	75.03
България	2008	98.96	45.52	43.94	69.96
обл. Монтана	2008	97.31	47.59	4.13	57.20
община Вършец	2008	99.97	88.80	75.13	75.13
България	2009	98.98	46.00	45.29	70.40
обл. Монтана	2009	97.33	47.94	4.17	57.65
община Вършец	2009	99.98	89.09	75.74	75.74
България	2010	99.09	46.31	47.76	70.62
обл. Монтана	2010	97.85	47.85	33.31	57.83
община Вършец	2010	99.98	89.26	76.09	76.09

България	2011	99.20	47.34	55.80	74.09
обл. Монтана	2011	98.09	47.42	33.86	58.20
община Вършец	2011	99.80	89.50	76.52	76.52
България	2012	99.26	47.60	56.06	74.33
обл. Монтана	2012	98.10	47.57	34.04	58.48
община Вършец	2012	99.80	89.72	76.93	76.93

Източник: Национален статистически институт

През всяка година от периода 2007-2012 г. около 4,6% от населението на община Вършец е на **режим на водоснабдяване** с изключение на 2011 г., когато няма режим на водоснабдяването. Проблемно е с. Горно Оризово през сухите летни месеци. Основна причина за режим на водоснабдяване е намаляването на естествените водни ресурси през лятото и напояването на земеделските стопанства. Прекъсване на водоснабдяването се осъществява и при възникване и отстраняване на аварии, които в 90% от случаите се дължат на остарялата и силно амортизирана водопроводна мрежа в общината.

Основният водоизточник за общината е яз. “Среченска бара”, две населени места и гр. Вършец се водоснабдяват от местни водоизточници, като общинският център при необходимост се захранва и от яз. “Среченска бара”. Водите, използващи се за питейно-битови цели се осигуряват основно от повърхностни (вкл. яз. „Среченска бара”) и по-малко от подземни води. Географското разположение на водоизточниците и населените места от тези общини дава възможност за гравитачно транспортиране на водата. “В и К” ООД Монтана експлоатира и поддържа язовир „Среченска бара”.

Хидровъзелът получава суровата вода чрез събирателни деривации, които улавят водите от северните и южните склонове на северозападна Стара планина. Преди акумулирането на тези води в язовира, същите се преработват от три водноелектрически централи (каскада „Петрохан”) за добив на ел. енергия. Към язовира има изградени още четири речни водохващания, директно подаващи вода в него.

Язовир “Среченска бара” е изграден като годишен сезонен изравнител. Водовземането от него се осъществява чрез водовземна кула с възможност за водовземане от четири различни хоризонта. За подаване на сурова вода от язовира към Пречиствателната станция, под язовира е изградена помпена станция.

Съоръженията от водоснабдителната система (водоизточници, водопреносни и водоразпределителни съоръжения към тях) са изградени преди повече от 30 години. В последните години усилията са насочвани към изграждането на микроязовир за събиране на високите пролетни води с обем 1 000 000 м³, реконструкция на водохващанията и изграждане на нови пречиствателни съоръжения за подобряване на количествените и качествените показатели на използваните питейни води от населението на общината. Водните загуби за “ВиК” ООД Монтана в община Вършец са около 50% и са резултат основно от лошото техническо състояние на мрежата, обуславящо големи скрити течове и аварии.

Важен неблагоприятен факт е, че 85% от външната (68,620км) и вътрешната (85,940км) водопроводната мрежа в общината е изградена от съдържащите азбест – етернитови тръби.

През 2013 г. общината изпълнява дейности по проект „Строителство и реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа в част от населените места на община Вършец и рехабилитация на общински път”. Проектът е финансиран по мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони” от Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г., като безвъзмездната финансова помощ и е на стойност 3 585 546, 57 лв. Проектът включва следните обекти: реконструкция и изграждане на вътрешна водопроводна мрежа в с. Горно Озирово; реконструкция на водопроводната система на част от уличната мрежа на с. Черкаски; реконструкция на водопроводната система на част от уличната мрежа на с. Драганица; реконструкция на водопроводната система на част от уличната мрежа на с. Спанчевци; рехабилитация на бул. „Република” от ОТ322 до ОТ358 – гр. Вършец, част от общински път MON 1092 Вършец-Заножене-Спанчевци.

През 2013 г. е извършена подмяна на водопровод на част от ул. „Ив. Вазов”, гр. Вършец; подмяна на водопровод на част от ул. „В. Левски”; подмяна на довеждащ водопровод на с. Г. Озирово; подмяна на водопровод на ул. „Хан Омуртаг”.

По показателя *население, свързано с обществена канализация*, през 2012 г. община Вършец (77%) изпреварва средните за страната (74,3%) и за област Монтана (58,5%) стойности.

Канализационна система в общината е изградена само в общинския център - около 23,500 км, което е около 90% от уличната мрежа, основно от бетонови тръби и частично

в с. Спанчевци (600м) и с. Горно Озирова (1200м). Канализационната система е от смесен тип с бетонови тръби и отвежда битовите води гравитачно. В канализацията са заустени съответно множество подпочвени води, разреждащи допълнително битово-фекалните води. Канализационните тръби са полагани без допълнителна антикиселинна защита и са изложени на допълнителна ерозия от киселинните битово-фекални води. Този факт обяснява голямото количество води, които се инфилтрират обратно от тръбите в почвата под града.

През 2013 г. община Вършец финализира следния проект: „Реализиране на инвестиционен проект градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ) в град Вършец”. Проектът е финансиран от Оперативна програма „Околна среда” 2007 - 2013 на ЕС и е на стойност 5 376 920 лв.

В процес на подготовка е изпълнение на проект за изграждане на канализация на кв. “Изток”. Основен проблем за гр. Вършец е канализационната мрежа в кв. “Заножене”, където тя е изградена на 35%, и е наложително реализирането на проект за доизграждане и реконструкция на канализацията и водоснабдяването на най-големия квартал на гр. Вършец, където се предвижда изграждането на нови туристически комплекси.

Друг проблем за жителите на община Вършец е липсата на канализационна мрежа в селата и липсата на изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения за отпадни води.

През територията на община Вършец преминават водите на р. Ботуня и притоците и р. Раковица, р. Тадровица, р. Просенешка бара, р. Заноженска бара, р. Щолдирица, р. Старата река и р. Черна река, водите на които оводняват котловината на общината. Някои от тях се използват за **напояване** на прилежащите обработваеми земи. Съществуващите напоителни системи са в много лошо състояние и практически не могат да се използват. Следва да се проектира изграждането на микроязовир за събирането на високите пролетни води, нови съоръжения за напояване и реконструкция на старите.

Основни изводи от анализа на водоснабдителната и канализационната инфраструктура:

- Всички населени места в община Вършец са централно водоснабдени.

- През 2013 г. е въведена в експлоатация ГПСОВ в гр. Вършец.
- Липсва канализационна мрежа в селата.
- Изграждането на канализационна мрежа се явява едно от най-необходимите и сигурни мероприятия за подобряване на екологията на града и населените места в общината.

4.3. Енергийна и електропреносна инфраструктура.

Енергопреносната мрежа и съоръжения на територията на общината са в добро техническо състояние, има резерв и като цяло задоволява нуждите на населението и промишлеността. Техническото състояние на използваните съоръжения е добро и се стопанисва от “Електроразпределение Плевен – клон Монтана” ЕАД. Бившето държавно предприятие е приватизирано и е собственост на чешкото дружество ЧЕЗ.

В общината няма неелектрифицирани населени места. Електроенергийната система е добре изградена и оразмерена за натоварване, по-голямо от сегашното. Мрежата със средно напрежение се нуждае от доизграждане и реконструкция. Наличните трафопостове осигуряват средно 200 V напрежение. В общината има възможност за изграждане на микро - ВЕЦ, които не нарушават екологичното равновесие на средата и задоволяват директно нуждите на местните консуматори - мандри, оранжерии, цехове за различни производства.

- Въпреки това се налага развитие и усъвършенстване, което да включва:
 - разширяване и модернизация на електроснабдителната мрежа на гр. Вършец и населените места на общината;
 - доизграждане на мрежа ниско напрежение;
 - доставка и монтаж на системата за централизирано управление на уличното осветление на територията на общината. Подмяна на уличните осветителни тела с енергоспестяващи.

Община Вършец е една от малкото в област Монтана общини, където ***не са изградени ВЕИ*** (включени в електроенергийната система) и не са заявени такива за предстоящо изграждане.

Една соларна инсталация за битово гореща вода с 4 колектора с обща мощност 6 kW е изградена в рамките на „Демонстрационен проект за развитие на екотуризъм в община Вършец“, разработен по Програмата за малки проекти - добри практики /ГЕФ/. Соларната система осигурява между 60% и 80% пестене на традиционна енергия през зимата и до 100% през лятото. В рамките на същия проект е изградена и система за улавяне на дъждовна вода, и използването ѝ в бита. Инсталацията за улавяне на дъждовна вода е направена с цел да пести питейна вода за градински и санитарни нужди. Проектът облагодетелства 20 домакинства и минимум 50 местни жители.

В общината ежегодно се провеждат редица дейности както за подобряване на уличното осветление, така и за саниране на сгради и технологично обновяване на отоплителните инсталации. През 2013 г. общината изпълнява дейности по проект „Реконструкция и модернизация на уличното осветление в община Вършец“. Финансира се от Държавен фонд „Земеделие“ по Програма за развитие на селските райони 2007- 2013, мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места“. Стойността му е 1 548 690 лв.

4.4. Газоснабдяване.

На територията на община Вършец **няма изградена газоразпределителна мрежа**. Газоснабден е само областният град, до който достигат газопроводи на “Овергаз” АД и “Булгаргаз” ЕАД. В съответствие с бъдещото развитие на туризма в общината и изграждането на т.нар. “индустриална зона” в близост до общинския център, следва да се осигури газоснабдяване за производствените нужди на инвеститорите.

4.5. Телекомуникации.

Община Вършец разполага със сравнително добре развита телекомуникационна инфраструктура. Междуселищни и международни връзки могат да се осъществяват по телефон, факс и чрез Интернет. Общината има добро покритие на мрежата на мобилните оператори МОБИЛТЕЛ, ГЛОБУЛ и ВИВАКОМ, така че постепенно отпадат и проблемите с телефонизацията на зоните, където липсва техническа възможност за осигуряване на стационарни телефонни съобщения.

В общинския център има изградена кабелна телевизионна мрежа, която се използва и поддържа от частна фирма “МОНТ 7” ООД.

Достъпът до Интернет и развитието на информационното общество, с което се намаляват препятствията от разстоянието и проблемите на отдалечеността, характерни за много периферни райони, все още е сериозен проблем в общината Вършец. Само две населени места имат възможност за интернет достъп.

5. Екологично състояние и рискове.

Община Вършец е със слаба антропогенна дейност и значително запазени екосистеми, природни забележителности и исторически места. Проучванията за състоянието на околната среда сочат, че общината е един от екологично най-чистите райони в страната.

5.1. Атмосферен въздух.

Община Вършец се характеризира с **нисък потенциал на замърсяване** - климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. Основни замърсители на атмосферния въздух в общината са парокотелните инсталации, работещи на мазут и домакинствата, отопляващи се на твърдо гориво и нафта. Автомобилното движение също обременява околната среда и е източник и на шумово натоварване. Допълнително негативно влияние има лошата улична и пътна настилка и качеството на хигиенизиране на населените места, които са източник на запрашване. На територията на общината няма предприятия, от чиято производствена дейност да се емитират вредности в атмосферата. В съседните общини (в радиус от 20 км) няма производствени дейности, които емитират значимо ниво на вредни вещества в атмосферния въздух.

Понастоящем община Вършец попада в райони /IV/, в които нивата на един или няколко замърсители са между съответните горни и долни оценъчни прагове. За общините, класифицирани в тези райони, не се извършват замервания от стационарни пунктове за контрол на качеството на атмосферния въздух. Това е свидетелство за **сравнително добрите качества на атмосферния въздух**. Основният извод е, че концентрацията на основните замърсители – серен двуокис, азотен окис, азотен двуокис и др., са в пределите на допустимата концентрация. РИОСВ оказва контрол върху показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух на предприятията в общината.

5.2. Води.

Основната речна артерия в общината - р. Ботуня от поречие Огоста от изворите до с. Спанчевци е I-ва категория, от с. Спанчевци до гр. Вършец е II-ра кат. и от гр. Вършец до с. Долно Озирово – III-та категория. След вливането на р. Черна при с. Долно Озирово р. Ботуня отново преминава във II-ра категория до вливането ѝ в р. Огоста. В реката при общинския център се изливат практически всички отпадни води, включително и от градската канализация на гр. Вършец, битовата и промишлена канализация на производствените фирми и др.

Качеството на водата за питейно-битови цели се контролира съгласно нормативните изисквания за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, като се провежда постоянен и периодичен мониторинг, включващ всички показатели. Като цяло **качеството на водата от централното водоснабдяване отговаря на изискванията**. Химичните показатели са със стабилни показания. Изключения прави ХВ Среchenска бара. Суровата вода от хидровъзела има отклонения по показателя мътност, а периодично отклонение дава и показателя манган. Затова суровата вода се подлага на пречистване чрез коагулация с алуминиев оксихлорид, филтриране през пясъчни филтри и обеззаразяване. Няма регистрирани замърсявания на питейни водоизточници с изпускани отпадъчни води.

Водоподаването към населените места е **безрежимно** с изключение на с. Горно Озирово през сухите летни месеци. Основна причина за това е намаляването на естествените водни ресурси през лятото и напояването на земеделските стопанства.

В селата няма изградена канализация и съоръжения за пречистването на водите, което води до заустването им в локални септични ями и излага жителите на неприятни миризми.

Ресурсите от **подземните води** на територията на община Вършец са ограничени и са разпределени неравномерно. Те са дренирани в многобройни извори, като през лятото по-голяма част от тях пресъхват. При ползването на тези подземни води чрез общински чешми, кладенци и други се спазват всички правила и изисквания за опазване на околната среда и здравето на хората, като не се допуска замърсяване на прилежащата територия, разрушаване и повреждане на чучурите, крановете, коритата, оточния канал на чешмите и водовземните съоръжения. Основни замърсители на пукнатинните и

карстови води в района са изоставени животновъдни ферми и стопански дворове, нерегламентирани сметища, други отпадни води и др.

5.3. Земи и почви.

Почвите в община Вършец са **бедни на хумус, слабо плодородни**. Това налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на техните качества, но не са регистрирани замърсявания с нитрати от предозирано торене. В общината няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, мед, цинк, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, но за това няма данни. Почвите в района **не са замърсени с пестициди, не са вкислени или засолени, а също не са силно повлияни от ерозионни процеси**. В общината няма данни за нарушени почви и терени от добивна дейност.

Може да се заключи, че няма данни за замърсявания на почвите или наличие на значителни проблеми, които да застрашават екологично – чистото състояние на почвите на територията на общината.

Основните заплахи произтичат от:

- газовете от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат под формата на киселинни дъждове;
- локални ограничени замърсявания в обсега на съществуващи сметища;
- от транспорта – замърсявания, свързани с емисиите от дизелови и бензинови двигатели;
- комунално-битова дейност – изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение замърсяват почвите и подпочвените води;
- изсичане на горите, водещо до изтощаване на почвите, ерозия и засоляване;
- производството на нитратна земеделска продукция.

5.4. Отпадъци.

В периода 2011 – 2013 г. на територията на общината има въведена система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци, като **100% от населението е обхванато от**

системата. Извършва се организирано сметопочистване и сметосъбиране съгласно график, изработен и изпълняван от Общинско предприятие, извършващо дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване. Със заповед РД-138/15.07.2009 г. на директора на РИОСВ – Монтана е преустановена експлоатацията на общинското депо за неопасни отпадъци, намиращо се на територията на общ. Вършец, м. „Липа”. През м. декември 2012 г. приключи рекултивацията на депото за твърди битови отпадъци в м. „Липа”. Дейностите са извършени със средства на МОСВ – ПМС 209. Събраните в общината отпадъци се транспортират до Регионално депо за отпадъци – Монтана за обезвреждане, което неминуемо увеличава разходите за дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване. В населените места от общината са подsigурени **съдове за битови отпадъци – кофи тип “Мева” и контейнери тип “Бобър”**, като допълнителни контейнери и 100 кофи тип „Мева” са осигурени през 2013 г. Във всички населени места от общината редовно се почистват улиците, тротоарите, канавките и се третират с препарати.

През 2013 г. общината закупи още една сметосъбираща машина тип „метачка”. Специализираният автомобил, марка „Волво” е зачислен към сектор „Чистота” и почиства боклука от улиците, разположени извън централната градска част. Досегашната специализирана машина „Бушер”, поради по-малките си габарити, почиства централния площад и парковата зона на града.

Към момента на територията на община Вършец **няма нерегламентирани сметища**. Всички такива са закрити до края на 2010 г. При извършвани проверки на територията на общината във връзка с поддържане чистотата на населените места са констатирани замърсени терени, за което са давани предписания със срокове за изпълнение. Извършвани са последващи проверки, при което е констатирано, че предписанията са изпълнени.

В сектор “Чистота” към общинска администрация Вършец през 2013 г. са извършени следните дейности:

- със заповед на кмета са определени границите на районите, вида на предлаганите услуги по чл.62 от ЗМДТ и честотата на сметоизвозване на територията на община Вършец за 2013 г.;

- увеличи се обемът на извозваните отпадъци, чрез окрупняване на районите за сметоизвозване, като от 1 800 кг на един курс през 2011 г., 2 950 кг на курс през 2012 г., през 2013 г. той възлиза на 3 080 кг.

- в депото за твърди битови отпадъци Монтана са извозени 1 900 тона отпадъци.

На територията на общината **няма съоръжения и инсталации за третиране на производствени и опасни отпадъци.**

РИОСВ – Монтана е издала разрешение на фирма „Хинд къмпани” ООД за две площадки в гр. Вършец за дейности по събиране и предварително третиране на неопасни отпадъци от пластмаса, хартия и стъкло, като на едната площадка са разрешени и дейности по разглобяване на ИУМПС.

В община Вършец **не е изградено специализирано депо за строителни отпадъци.** Проблем създават строителните отпадъци от частни строителни обекти, които често се депонират на неразрешени за тази цел места.

На територията на общината само в гр. Вършец е въведена **система за разделно събиране на отпадъци** от опаковки. На 29 пункта са поставени цветни контейнери с обем 1 400 литра, като 73% от населението е обхванато от системата. Отпадъците се транспортират до сепариращата инсталация в гр. Враца от фирма Йордан Кръстителски – Джордан 2001 ЕООД, като периодичността на транспортиране е веднъж месечно.

5.5. Шум.

В района на град Вършец по-голямата част от промишлените предприятия са съсредоточени в промишлената зона и не се констатира шумово натоварване на околната среда в останалата част на града. Характерно за града е шумовото натоварване от автомобилния транспорт. Шумните участъци са предимно отделни участъци от пътната мрежа с концентрация на пътни превозни средства.

5.6. Радиоактивна натовареност.

В резултат от извършения мониторинг на радиационния гама фон от РИОСВ - Монтана, атмосферната радиоактивност и повърхностните води през 2013 г., може да се

направи извод, че няма повишаване на радиологичните показатели на наблюдаваните компоненти на околната среда.

Основни изводи от анализа на околната среда:

- Община Вършец разполага с добри природни дадености, наличие на защитени територии и забележителности, както и добри водни ресурси.
- Екологичното състояние на водите, въздуха и почвите е добро и в района на общината няма големи замърсители.

6. Селищна мрежа.

Община Вършец е част от район „Северна и Югоизточна България” (NUTS 1), включващ Северозападния район, Северния централен район, Североизточния район и Югоизточния район. По-конкретно общината е част от Северозападния район (NUTS 2) и от област Монтана (NUTS 3). Териториалната и селищна система на община Вършец се е формирала на основата на природогеографските дадености и като резултат на дългогодишната човешка дейност, която е изменяла природната среда и в положителен и в отрицателен аспект. Селищната система на общината включва 9 населени места: гр. Вършец - административен център, с. Спанчевци, с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски и с. Драганица.

Община Вършец е шестата по брой население в областта след общините Монтана, Лом, Берковица, Вълчедръм и Бойчиновци със своите 7 810 (към 31.12.2012) души. Голям брой от селата са „7“-ма и „8“-ма категория, съгласно Методиката за категоризиране на административно-териториалните и териториалните единици. Едно населено място е с категория „6“. Административният център на общината е с най-висока категория – „3“, спрямо четирите критерия, които се взимат предвид: демографски, урбанизационен, инфраструктура и селищно-административни и културни функции.

Най-големите села след общинския център са Долно Озирово /417/, Спанчевци /365/ и Горно Озирово /314/. От общо 10 населени места, има 3 функциониращи кметства – гр. Вършец, с. Спанчевци и с. Долно Озирово.

Таблица 19. Населени места в община Вършец, площ и категория

ЕКАТТЕ	Населено място	Площ /дка/	Население към 01.02.2011 г.	Категория
MON12	Община Вършец	9 728	8 203	4
12 961	гр. Вършец	5 994	6 270	3
37 318	ман. Клисурски манастир	20	16	8
16 119	с. Горна Бела Речка	238	69	8
16 866	с. Горно Озирово	471	314	7
22 019	с. Долна Бела Речка	275	102	8
22 747	с. Долно Озирово	440	417	6
23 073	с. Драганица	537	273	7
68 179	с. Спанчевци	542	365	7
69 537	с. Стояново	254	84	8
80 683	с. Черкаски	957	293	7

Източник: Национален статистически институт, Министерство на регионалното развитие

С най-голяма площ като абсолютна стойност в община Вършец е селищната територия на гр. Вършец и селата Черкаски и Спанчевци.

- Може да се направи заключението, че община Вършец е равномерно разпределена селищна структура с изявен център от трето ниво – културен, административен, социален и икономически. Връзката между общинския център и населените места следва да се доразвие с цел подобряване стандарта на живот и по-лесен и бърз достъп до услуги.

Жилищна осигуреност

По данни на НСИ за 2010 г. броят на жилищата в община Вършец е 5 699, докато броят сгради е 5 033. Броят им намалява през 2011 г. до съответно 5 397 и 4 807. През 2012 г. няма съществена промяна спрямо 2011 г. Преобладаващата част от жилищните сгради са тухлени постройки (92,9% от всички жилищни сгради през 2012 г.), малка част са стоманено-бетонни и панели (2,4%). Това е обусловено от факта, че строителството е предимно нискоетажно, а териториалното разпределение на жилищните ресурси е благоприятно.

Преобладават тристайните (35,6%) и двустайни жилища (24,6%), следвани от четиристайните. Средната полезна площ на едно жилище е 78,9 кв. м. или 54,5 кв. м. полезна площ на жител от населението. Средностатистическото жилище на жителите на община Вършец отговаря на стандартен двустаен или тристаен апартамент със спалня (1 или 2 бр.), кухня и дневна и отделно антре, санитарен възел и складово помещение.

През двете години - 2011 г. и 2012 г. са въведени в експлоатация по една новопостроени жилищни сгради.

Таблица 20. Жилищна осигуреност в община Вършец през периода 2010-2012 г.

<i>Община Вършец</i>				
Показатели	Мерна единица	2010	2011	2012
Жилищен фонд				
Жилищни сгради	Брой	5033	4807	4808
<i>По материал на външните стени на сградата</i>				
стомано-бетонни и панелни	Брой	108	114	115
тухлени	Брой	4608	4469	4469
други	Брой	317	224	224
Жилища	Брой	5699	5397	5398
<i>По брой на стаите</i>				
едностайни	Брой	635	426	426
двустайни	Брой	1546	1328	1329
тристайни	Брой	1746	1924	1924
четиристайни	Брой	961	940	940
петстайни	Брой	439	388	388
с шест и повече стаи	Брой	372	391	391
Полезна площ	кв. м	342025	425300	425335
жилищна	кв. м	230118	310507	310535
спомагателна	кв. м	54715	58184	58187
площ на кухни	кв. м	57192	56609	56613

Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища				
Сгради	Брой	3	1	1
Жилища	Брой	4	1	1
Полезна площ	кв. м	434	96	35
в т.ч. жилищна	кв. м	242	56	28

Източник: Национален статистически институт

Жилищната задоволеност се характеризира с показателя брой жилища на 1 000 души население. За община Вършец този показател е недостатъчен, за да се прецени количеството наличен фонд, тъй като е деформиран от множеството необитавани сгради. На 1000 души има 691 жилища, като в сравнение със страната (471/1000), общината е с по-висока стойност по отношение на количеството жилища. Този показател косвено показва степента на обезлюдяване в общината.

- Свободният жилищен фонд е база за развитие на туризма като отрасъл. Множеството необитавани сгради могат да се реновират и адаптират за семейни хотели, леглова база за отдих. Съществуващата база може да се употреби и като се развият микропредприятия за производство и преработка на суровини, еко и биопродукция и бутикови стоки в малки серии. Подобни мерки ще подпомогнат и развитието на селското стопанство и животновъдството, както и развитието на селата, които в момента имат нужда от възраждане.

7. Административен капацитет.

Община Вършец има опит във внедряването на ефективни мерки в администрацията за придобиване на капацитет за работа в новите икономически и социални условия. Предстоят предизвикателства, свързани с въвеждане на нови практики и инструменти и подобряване на съществуващите.

През 2013 г. община Вършец бе одобрена за финансиране по проект „Общинска администрация Вършец – компетентна и ефективна” по Оперативна програма „Административен капацитет”, на стойност 83 476 лв. Бяха проведени обучения, свързани с повишаване на административния капацитет и подобряване на

ефективността и ефикасността на работата на общинска администрация в община Вършец.

Общината е партньор по проект „Е-ПОДЕМ“ на Националното сдружение на общините в Република България. Интерактивен обществен терминал-киоск и видео екран, разположени на партера в сградата на Общинска администрация осигуряват на потребителите достъп до информация и интернет. Чрез новата хардуерна система гражданите имат възможност да научат за предлаганите от администрацията услуги, както и друга полезна информация. Общата доставка включва сървър, компютърна конфигурация, два принтера и широкоформатен скенер за документи с големи размери.

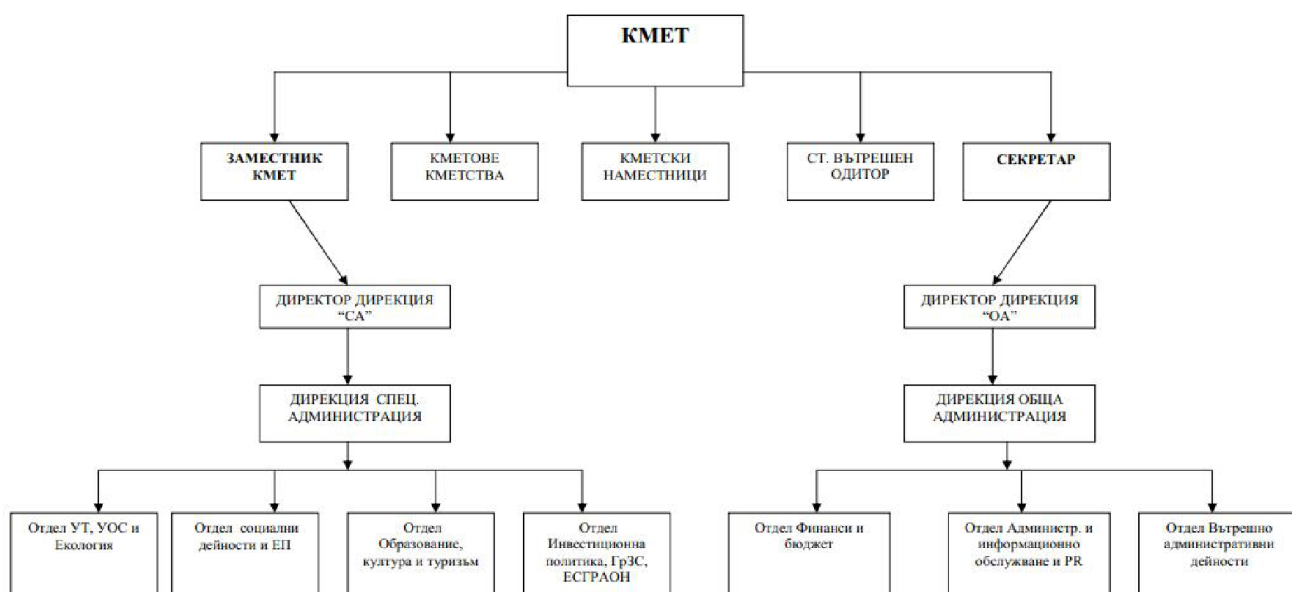
При изпълнение на своята дейност, общинска администрация в община Вършец се ръководи от *следните принципи*:

- отговорност към проблемите на общината и нейните граждани;
- спазване на закона и зачитане на морала;
- максимална ефективност на провежданите действия и проекти;
- диалог с гражданите;
- прозрачност при управлението и разпореждането с общинско имущество и средства;
- ефективно административно обслужване на гражданите, физическите и юридически лица.

Общината цели да повиши качеството на административното и информационно обслужване на гражданите и фирмите за постигане на интегрираност, ефективност, коректност и повишаване приходите на общината.

Структурата на общинската администрация в община Вършец се състои от 51 служители и схематично може да бъде изобразена по следния начин:

СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ ВЪРШЕЦ 51 Щ. БР.

В община Вършец се стимулира професионалното и служебно развитие и израстване в кариерата чрез осигуряване на възможности за включване в *разнообразни форми на обучение*. През периода 2007-2013 г. са проведени ... **обучения и са обучени** ... служители. Обученията са насочени към повишаване административния капацитет в общината, въвеждане на комплексно административно обслужване за предоставяне на качествени услуги на гражданите и бизнеса, разработване на планови документи, управление на общината – структура и управление на човешките ресурси, управление на проекти, финансирани със средства от ЕС, компетентност и правомощия на данъчната администрация, подобряване на общинския капацитет за предоставяне на публични услуги и др.

Организацията, дейността, функционалните задължения и числеността на административните звена в общинска администрация на община Вършец се определят с Устройствения правилник на общинска администрация. Общинската администрация осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на Общинския съвет – Вършец, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му и извършва дейност по административно и правно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Взаимодействието на общинска администрация Вършец с Общински съвет – Вършец се осъществява съгласно Правилник за организацията и дейността на ОС – Вършец.

В община Вършец функционира *интернет сайт на общината* (<http://www.varshets.bg>). Чрез уеб-сайта ръководството на общината успешно реализира елементи от политиката си на отвореност и достъпност за гражданите на общината и прави усилия за достойно представяне пред света на даденостите и предимствата на общината. По този начин се подобрява публичния образ на община Вършец и утвърждава сътрудничеството между местната власт и гражданския сектор.

Според проучване, проведено на национално ниво от програма „Достъп до информация” за онлайн публикуване на задължителни категории информация от административните структури на изпълнителната власт, община Вършец е най-прозрачната в област Монтана относно публикуване на информация в интернет, а в „Рейтинга на активната прозрачност на общините в България” община Вършец е на 40 място от 264 общини.

Чрез репортажи, снимки и рекламни материали в Канал 1 на БНТ, ТВ „МОНТ 7”, БТА, радио „Видин”, радио „Фокус”, вестниците: „Труд”, „24 часа”, „Конкурент”, „МОНТ Прес”, „Слово плюс”, „Над 55”, „Трета Възраст” и списанията: „Черга”, „Европегонин”, „Туризм и отдых”, „Движение БГ“, информационните сайтове: nsorb.bg; kmeta.bg; tribali.bg; radiovidin.com, bnt.bg; konkurent.bg се ангажира вниманието на българските медии към Вършец и общината.

През 2013 г. продължи ежемесечното издаване и безплатното разпространение на Общински вестник „Вършец”, както и поддържането на интернет-страницата на общината. На този интернет-ресурс се публикуват редовно нормативни документи, новини и полезна информация за дейността на общината и Общинския съвет.

През програмния период 2007-2013 г. общинската администрация прояви максимална инициативност и активност за разработване и изпълнение на проекти по редица направления от европейски програми и реално привлече значителни финансови ресурси за изпълнение на мерките, заложи в Общинския план за развитие на община Вършец за периода 2007-2013 г.

От гледна точка на брой одобрени проекти първостепенно значение има дейността на общината по разработване и изпълнение на проекти по Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г. Публичните мерки по ПРСР предвиждат разнообразие от

инвестиционни възможности, чиято основна цел е да допринесат за подобряване на средата за живот в населените места от селските райони, да улеснят достъпа на населението до социални услуги, както и да активизират мобилността на работната сила и привлекателността за развитие на бизнес на територията на община Вършец.

През 2013 г. общинска администрация актуализира и изготви следните нормативни документи, приети от Общинския съвет: Годишната програма за управление и разпореждане с имоти общинска собственост за 2013 г.; Наредба за реда на придобиване, управление и разпореждане с общинска собственост на община Вършец; Програма за развитие на туризма в община Вършец за 2013 г.; План за действие на община Вършец за подкрепа на интеграционните политики 2012-2014 г.; Общинска краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива за периода 2013-2016 г.; изменение и допълнение на Наредбата за определянето и администрирането на местни такси и цени на услуги на територията на община Вършец; изменение и допълнение на Наредба №1 на община Вършец за осигуряване на обществения ред, поддържане на чистотата и опазване на околната среда в община Вършец; Общинска програма за мерки за закрила на деца с изявени дарби за 2013 г.; Стратегия за развитие на системата на средното образование в община Вършец за периода 2013-2020 г. и Програма за дейностите по приоритетите на стратегията за 2013 г.; Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване, поправяне, заздравяване и хигиенизиране на строежи или части от тях от органите на община Вършец.

SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът като качествен аналитичен и прогностичен метод дефинира действието на вътрешните и външните фактори за развитие на общината и възможностите за избор на подходяща стратегия за постигане на целите на развитието. Този анализ осъществява връзката между аналитичната част и стратегическата част на Плана за развитие на община Вършец и е използван в процеса на вземане на решения за приоритизиране на действията за постигане на устойчиво развитие

На базата на извършения социално-икономически анализ и проведените анкети са идентифицирани актуалните силни и слаби страни на община Вършец (вътрешни фактори и условия на развитието), като са очертани и благоприятните възможности и потенциалните заплахи, породени от въздействието на външната среда.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
1. Наличие на съхранена природна среда, благоприятен климат и географско разположение, в т.ч. минерални води и запазен горски фонд. 2. Позната марка в туризма. 3. Опит и традиции в балнеоложкото дело. 4. Наличие на богато културно-историческо наследство, съхранени културни и спортни традиции. 5. Наличие на зони за отдих и туризъм, защитени местности и територии. 6. Потенциал за развитие на различни форми на туризъм – спа, културно-исторически, еко, селски, религиозен, спортен, ловен. 7. Екологично чист район. 8. Наличие на почвени и климатични особености за развитие на екологично селскостопанско и животновъдство. 9. Опит в производството и преработвателната промишленост. 10. Опит в подготовката и реализацията на проекти, финансирани от фондовете на ЕС. 11. Близост до столицата на страната, регионалния административен център и моста „Видин – Калафат“.	1. Влошени демографски показатели – застаряване и отрицателен естествен прираст на населението, висока миграция. 2. Трайна безработица и ниска покупателна способност на населението. 3. Ниска култура и образованост на големи групи от населението. 4. Недостатъчна реклама и маркетинг в сферата на туризма. 5. Превес на отрасли с ниска производителност, ефективност и добавена стойност. 6. Недостиг на квалифициран персонал. 7. Недобро състояние на бизнес инфраструктурата. 8. Недобро състояние на пътната и улична инфраструктура. 9. Недостатъчно добро състояние на обществения сграден фонд. 10. Недостиг на обекти за обществено обслужване – здравно, социално, културно и спортно. 11. Местоположение встрани от основни транспортни артерии и незадоволителни логистични възможности. 12. Дребно фамилно стопанство с липса на пазарна ориентация. 13. Недоизградена канализационна мрежа

	в малките населени места. 14. Амортизирана водоснабдителна и канализационна мрежа и висока степен на загуба на вода.
ВЪЗМОЖНОСТИ 1. Ускорено развитие на туристическия сектор; развитие на целогодишен туризъм. 2. Привличане на инвестиции, включително чрез фондовете на ЕС. 3. Повишаване на капацитета на местната общност за привличане на средства от програмите на ЕС. 4. Създаване на местни туристически продукти и туристически атракции. 5. Нарастване търсенето на екологично чиста селскостопанска продукция. 6. Развитие на дърводобивната и дървопреработвателната промишленост. 7. Диверсификация на икономическите дейности. 8. Модернизиране и развитие на селскостопанския сектор. 9. Развитие на екологично земеделие и животновъдство, в т.ч. организиране на малки производства за преработка на диворастващи плодове, билки, гъби, развитие на пчеларство, рибовъдство, коневъдство. 10. Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновление и иновации.	ЗАПЛАХИ 1. Несигурна и нестабилна макроикономическа среда – свиване на износа, намаляване на ПЧИ, намаляване на покупателната способност на фирмите и населението, спад на потреблението, намаляване на кредитната активност на банките, висока междуфирмена задлъжнялост. 2. Висока степен на безработица. 3. Негативно влияние на глобализацията, климатичните промени, енергийната зависимост. 4. Миграция въвн от общината на млади и образовани хора. 5. Зависимост от вносни суровини за местното производство. 6. Трайно влошаване на демографските показатели. 7. Забавяне на реализацията на значителни инфраструктурни проекти. 8. Природни рискове – горски пожари, наводнения и др.

11. Използване на възможностите за междуобщинско сътрудничество и публично-частно партньорство и програмите за териториално сътрудничество на ЕС.	
--	--

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Глобалната икономическа криза прекъсна положителните тенденции в почти всички сфери на човешката дейност. Този факт поражда необходимост от преоценка и осмисляне на големите и реални предизвикателства, които за икономически изостаналите и периферни за ЕС държави като България, са и заплахи – от глобализацията, от демографския упадък, от климатичните промени, от енергийната зависимост, от възможната загуба на биоразнообразие и природно и културно наследство.

Независимо от новите реалности, предизвикателства и заплахи през последните години на криза, общата представа за желаното бъдещо развитие на община Вършец продължава да носи основните черти на позитивни идеи за: „перспективно и устойчиво развитие”, „водеща туристическа и балнеоложка дестинация”, „съхранена природа, качествена социална и техническа инфраструктура”, „спокойно място за живот”. Потвърждение за оптимизма са позитивните факти, силни страни и възможности, установени в изготвения социално-икономически анализ на общината. Поводите за промени в стратегическата част на новия ОПР се коренят в необходимостта да се постигне съответствие с новата европейска и национална стратегическа рамка². Нови акценти са местните ресурси, интегрираното развитие, енергийната ефективност, партньорствата.

1. Резултати и препоръки от междинната оценка на Общинския план за развитие на община Вършец за периода 2007-2013 г.

Съгласно разпоредбите на чл.33 от ЗРР за реализацията на Общинския план за развитие на община Вършец е извършена междинна оценка. Междинната оценка дава становище върху изпълнението на формулираните цели и приоритети и техния принос за постигане на устойчиво развитие на общината, като очертава необходимостта от 2 Европа 2020, Териториален дневен ред на ЕС 2020, Национална програма за реформи, Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022, Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025, Национална програма „България 2020”, новият пакет оперативни програми;

промени и действия във връзка с ефективното и ефикасното изпълнение на целите за развитие. Това е от особено значение за разработването на настоящия Общински план за развитие, тъй като осигурява приемственост между документите и взема предвид добрите практики и постигнати резултати до момента, както и евентуални допуснати пропуски в изготвянето и изпълнението на стратегическия документ.

Основни изводи и препоръки, направени в Междинната оценка на ОНР на община Вършец за периода 2007 – 2010 г.:

- Основните проблеми и нужди на общината се запазват. Като цяло целите на ОНР съответстват на различните видове среди, в които се изпълнява плана. Настъпилите промени, предизвикани от икономическата и финансовата криза и тяхното проявление, водещи до влошаване на икономическата среда и задълбочаване на социалните проблеми, засягат в определена степен община Вършец. Стратегията на ОНР е в съответствие с плановете и политиките от по-високо ниво.
- Формулираната Визия на община Вършец, заложена в ОНР, отговаря на изискванията за такъв вид стратегически и планови документи за регионалното развитие, т.е. на представата за общината. Същата, с незначителни корекции (редакции) може да бъде заложена и в ОНР на общината за следващия планов период – 2014-2020 г.
- През оценявания период на действие на ОНР, с положителното въздействие от изпълнените мерки по основните стратегически цели на плана са налице определени промени, които налагат частично промени (допълнения, редакции) в силните и слаби страни, във възможностите и заплахите, съдържащи се в SWOT анализа на ОНР.
- Приоритетите на ОНР са приемливи, в значителна степен - актуални и не са загубили своята значимост. Същото се отнася и за стратегическите цели на плана. Те са съотнесими с тези на ОНР на област Монтана, както и на другите стратегически и планови документи от по-високо йерархично ниво и не на последно място на сега действащата европейската политика за регионално развитие, касаещи местното развитие;
- Подценена е координацията на общината с други партньори (НПО, частния инвестиционен капитал и др.) при реализация на стратегическите цели на

стратегията и определените дейности, което ограничава ангажираността на неправителствения сектор в реализацията на ОПР;

- Констатира се, че вземаните оперативни управленски решения от ОС (до 2010 г.) и от новия ОС (след 2011 г.), както и кметските екипи и ръководствата на структурните звена на Общинската администрация до голяма степен са в съответствие със Стратегическите елементи (приоритети, цели) на ОПР;
- Системата за мониторинг на ОПР не работи ефективно. Действащата система за събиране на информация за изпълнението на стратегическата част на плана е с фрагментарен характер и касае основно мониторинга на инвестиционните проекти. Не се използват индикаторите за наблюдение и оценка, колкото и несъвършени да са те.

Препоръки към аналитичната част на ОПР:

- Предвид настъпилите промени в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината, препоръчва да се актуализира аналитичната част на ОПР.
- Необходимо е да се прецизира SWOT анализа.

Препоръки към стратегическата част на ОПР:

- С цел повишаване ролята на община Вършец, да се включи нова стратегическа цел, “Подобряване на административния капацитет” (за засилване на координиращата роля на общинската администрация в контактите и взаимоотношенията с останалите заинтересовани страни по реализацията на ОПР – НПО, частни инвеститори, държавни структури, функциониращи на територията на общината);
- С цел популяризирането на процеса по изпълнението на ОПР е необходимо да се повиши прозрачността в работата на общината – чрез периодично актуализиране, обновяване и допълване на интернет страницата;
- В годишните доклади за изпълнение на ОПР за 2012 и 2013 г. да се заложи по-категорично принципа за партньорство;
- В годишните доклади за изпълнение на инвестиционните програми и проекти следва да се отчита и приноса на партньорите на община Вършец - бизнес, НПО и институции, които също имат принос към изпълнението на целите на ОПР, а не само вложените от общината финансови ресурси;

- Да се ревизира и предложи нова система от индикатори, съдържащи изходни и целеви стойности, както и достъпни източници на достоверна информация.

Общо заключение:

Общинският план за развитие на община Вършец 2007-2013 г., към момента на неговата оценка е в съответствие с изискванията на Методическите указания на МРР за разработване, приемане и изпълнение на този тип документи за регионалното развитие. Като цяло, резултатът от направената междинна оценка е положителен, констатираните слабости на ОПР могат да бъдат отчитани и преодолявани с оперативни мерки.

Визията, целите и приоритетите на новия ОПР на община Вършец 2014-2020 г. се мотивират от следния принципен подход:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от проведените социално-икономически анализ и SWOT-анализ, където са синтезирани основните проблеми, текущото състояние, тенденциите и бъдещия потенциал и възможности за развитие на общината.
- Визията, стратегическите цели и приоритетите са формулирани в резултат на проведена широка обществена подкрепа - дискусии и обсъждания, като отразяват вижданията на местната власт, обществени организации, гражданите и бизнеса, относно приоритетите за развитие на общината. Партньорството между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество се разглежда като задължително условие в процеса на реализиране на стратегическите намерения.
- Стратегическата рамка отчита целите на европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020” и с други общоевропейски документи на политиката за сближаване като Стратегическите насоки за развитие на Общността и стратегиите от Лисабон и Гьотеборг.
- Целите и приоритетите за развитие на община Вършец са съгласувани с мерките и дейностите, които ще се финансират от Оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, Програмата за морско дело и рибарство и Програмите за трансгранично сътрудничество за периода 2014-2020 г.
 - Стратегическата част на ОПР е тясно обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през програмния период 2014-2020 г., като: Националната програма за развитие „България 2020”, Националната програма за реформи 2011-2015 г., Националната стратегия за

регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., както и различни секторни стратегии и политики, което гарантира интегритет на действията за постигане на комплексен социално-икономически ефект.

- В целите на плана е заложена идеята за постигане на координация и допълняемост на секторните политики в рамките на общината и областта.
- Отчетени са и съгласувани целите и приоритетите, дефинирани в стратегическите документи от по-високо ниво - Регионалният план за развитие на Северозападния район 2014-2020 г. и Областната стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.
 - Стратегическата рамка е с отворен и динамичен характер, което гарантира адекватен отговор на промените в средата за развитие, в която се реализира плана.
- Стратегическата рамка е фокусирана – включва значими за развитието на общината цели и приоритети.
- За осъществяване на набелязаните в стратегията цели се разчита на концентрация на усилията, човешките и финансовите ресурси.
- За постигане на очакваното състояние на общината към хоризонта на планирането – 2020 г. е необходима координация вътре и между управленските звена на всички равнища.

В съответствие с така възприетите ръководни принципи, както и на база анализа и оценката на ресурсната база и състоянието и тенденциите в местната икономика, са определени съответно визията за развитието на община Вършец, стратегическите цели и приоритети, които следва да бъдат достигнати през периода на изпълнение на стратегическия документ. Те синтезират, от една страна, представата за желаното и възможното състояние на общината, а от друга, са максимално съобразени с потенциала и конкретната специфика на територията и общинската икономика.

2. Визия за развитие на община Вършец.

Визията отразява бъдещата представа на община Вършец за достигане на определено ниво на развитие за конкретния планов период 2014 – 2020 г., използвайки местните природни, социални и икономически потенциали, чрез формулиране на политическа и

стратегическа рамка с цел устойчиво усвояване на тези потенциали и оползотворяване на предимствата на общината.

Новата визия отразява потенциала за развитие на общината като балнеологичен курорт и включва „формулата” за балансирано, устойчиво и динамично развитие, водещо до стабилен икономически ръст, висок стандарт на живот и съхранена и оптимизирана околна среда в краткосрочен и средносрочен план.

Вариант 1

Вършец - Национална марка за природен и балнеоложки туризъм, привлекателно и спокойно място за живот с устойчиво икономическо развитие и грижа за околната среда.

Вариант 2

Община Вършец – водеща, позната и атрактивна туристическа и балнеоложка дестинация в национален мащаб, привлекателно и спокойно място за живот, със съхранена природа и културно историческо наследство, с устойчиво икономическо развитие, основано на привлечени инвестиции, добра инфраструктурна база и развитиена местната икономика.

3. Стратегически цели.

Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентоспособна общинска икономика с акцентирание върху развитието на традиционни сектори, привличане на инвестиции и развитие на икономика на знанието, съчетано с ефективно развитие на балнеоложки и алтернативни форми на туризма (вариант 2: развитие на конкурентоспособна общинска икономика чрез насърчаване на собствения потенциал)

Стратегическа цел 1 е насочена към стимулиране на икономическото развитие чрез активизиране на собствените ресурси и съхраняване на собствената специфика. Предвижда се подкрепа за МСП, които имат сериозен принос за развитието на общинската икономика, чрез подобряване на инфраструктурата им, както и за развитие на нови бизнес модели и иновации. Определя се необходимостта от развитие и разнообразяване на туристическия продукт чрез активно включване на природните и

културни ценности на общината. Залага се на необходимостта от обвързване на висшето образование и научно-изследователската дейност с потребностите на бизнеса.

Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал и подобряване качеството на жизнената среда.

Стратегическа цел 2 е ориентирана към използване на наличните потенциали за подобряване на жизнения стандарт (качеството на живота) и създаването на подходящи условия за развитието и реализацията на човешките ресурси в общината, увеличаване на равнището на заетостта и доходите, подобряване на качеството публичните услуги от първостепенно значение – здравеопазване, социални услуги, образование и култура.

Стратегическа цел 3: Устойчиво и интегрирано териториално развитие и модернизирание на техническата инфраструктура (вариант 2: подобряване на териториална устойчивост и свързаност)

Стратегическа цел 3 е ориентирана към подобряване на териториалния модел на общината и постигане на териториалното сближаване чрез устойчиво и интегрирано териториално развитие. Устойчивото териториално развитие в общината ще се постига чрез подобряване на транспортната и комуникационна свързаност, което ще улеснява достъпа до публични услуги от по-висока степен и чрез стимулиране развитието на селищата в периферните територии. Целта ще се подкрепя от предходните две стратегически цели, свързани с икономическото и социално-културното развитие.

Реализирането на стратегическите цели следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между държавните и местните власти, бизнеса и НПО. Това ще се осъществи на базата на широко подкрепени и адекватни приоритети и мерки. Ефективното използване на местния потенциал и максималното оползотворяване на шансовете по европейските фондове и програми ще бъдат ключови фактори за успех.

4. Приоритети за развитие на община Вършец.

Базирайки се на стратегическите цели, са формулирани приоритетите в развитието на общината, които отговарят на следните основни изисквания:

- Всеки приоритет ще допринася пряко или косвено за постигане и на трите стратегически цели.
- Ще се търси интегритет и синергия и между действията по приоритетите. Намесите в сферите на икономиката, техническата и социална инфраструктури, екологията, човешките ресурси, административния капацитет и партньорствата, ще „работят” координирано и съвместно за постигане на балансирано и устойчиво развитие на общината.
- Приоритетите са фокусирани, с ясна и конкретна формулировка;
- Приоритетите осигуряват възможност за дефинирането на ясни и конкретни мерки и проекти с видими и измерими резултати;
- Приоритетите следват логиката и последователността на процесите, свързани с регионалното и местно развитие.

Отчитайки факта, че основната роля на новия ОПР е да определи стратегията за развитие на община Вършец за следващия седемгодишен програмен период 2014-2020 г., като същевременно служи като стратегически документ за координация на дейностите по прилагане на секторните политики на територията на общината, Общинският план следва да служи и за основа за идентифициране на проекти по бъдещите Оперативни програми, които отговарят на конкретните нужди на общината и биха допринесли за по-ефективно използване на нейния потенциал. Успоредното изработване на Общинския план и на Оперативните програми предполага динамични промени в паралел, защото структурата и приоритетите на последните са в процес на уточняване. Предвид постигнатата координация на националните и регионални приоритети за развитие в различни области в Националната програма за развитие „България 2020” и постигнатото съответствие с нея на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., на Регионалния план за развитие на Северозападен район 2014-2020 г. и на проекта на ОП „Региони в растеж” 2014-2020 г. би могло да се приеме, че стратегическите цели и приоритетите на ОПР на община Вършец могат да се считат за относително стабилни. Възможните промени в бъдеще ще касаят най-ниското стратегическо ниво на този план – съответните мерки и действия.

Приоритет 1. Оползотворяване на местния туристически потенциал.

Туризмът в община Вършец има потенциал да се разгърне самостоятелно като един от водещите сектори в местната икономика. Основен приоритет в туризма, през следващия период безспорно ще бъде развитие на балнеолечението и спа-туризма, като използването на богатството от минерална вода за лечебни, профилактични, ваканционни, развлекателни цели ще затвърди значението си във Вършец. Същевременно, съществува потенциал за развитие на алтернативни форми на туризъм на територията на общината, който стои неоползотворен. Целта е: развитие на туризъм през всички сезони, утвърждаване на общината като водеща дестинация в балнеолечението и СПА – туризма в национален мащаб.

Въпреки установените традиции, отчетеното развитие и благоприятните фактори, в сектора на туризма в общината има непреодолени слабости: недобре развит туристически продукт като цяло, неразвита мрежа от фирми за услуги и доставки в туризма, недостатъчно квалифициран персонал в сферата на туристическите услуги, лошо състояние и ограничен достъп до природни и културно-исторически обекти, недобра база за настаняване.

Мярка 1. Подобряване на туристическата инфраструктурата – транспортна, инженерна, социална и хигиенна.

Мярката е насочена към подобряване на транспортния достъп до туристическите обекти, вкл. за хора с увреждания, изграждане и подобряване на съпътстващата публична инфраструктура около обектите – паркинги, маркировка, информационни табла, указателни табели и др.

Мярка 2. Съхраняване, опазване и подобряване на качествата на туристическите ресурси - природни, културни и антропогенни.

Мярката касае ремонт и/ли модернизация на съществуващи туристически обекти, създаване на екопътеки, зони за краткотраен отдих и др.

Мярка 3. Подкрепа за местните занаяти и културни събития.

Мярката е насочена към организиране на етнографски и природни експозиции, подкрепа за практикуването, чиракуването и социалния маркетинг за продукцията от местни занаяти, културни събития по теми във връзка с местни дадености и традиции и др.

Мярка 4. Развитие на алтернативни форми на туризъм – културно-познавателен, селски, еко, спортен, приключенски, ловен, религиозен, фестивален и др., вкл. чрез проучване на възможностите за включване на общината в интегрирани туристически маршрути, както и чрез формиране на местен туристически продукт, осигуряващ „разпознаваемост” на общината на туристическия пазар.

Мярка 5. Привличане на интереса на младите хора към община Вършец (вкл. тези от София и региона).

Мярката е насочена към организиране на културни събития, младежки атракции (база за пейнтбол, скейтборд, традиционен и екстремен велосипедизъм, атракцион за ролеви игри, младежки фестивали и др.)

Мярка 6. Прилагане на туристически маркетинг и мащабна реклама на региона на Вършец.

Мярката визира координирано разработване на серия от рекламни продукти, обединени от обща маркетингова стратегия, както и подкрепа за развитие на туристически информационни центрове – създаване на пълен актуализиращ се информационен и рекламен пакет за туристическото предлагане в общината; организиране на местни изложения и посетителски центрове.

Мярка 7. Институционална координация – между администрации и фирми в туризма.

Мярка 8. Информирание на населението за възможните инициативи и достъпни финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги - чрез създаване на специализиран интернет сайт или редовно публикуване на информация в електронния сайт на общината;

Мярка 9. Ефективно прилагане на Стратегията за развитие на туризма.

Приоритет 2. Повишаване на инвестиционната атрактивност на общината и подкрепа за местния бизнес и иновациите.

Привличането на преки инвестиции в общинската икономика е един от основните източници на растеж и от това в най-голяма степен зависи устойчивостта на развитието и стандарта на живот. Повишаването на конкурентоспособността на общинската икономика ще се постигне и чрез изграждане на подходяща бизнес среда и технологично обновление и иновации в МСП.

Мярка 1. Създаване на условия за стимулиране на малкия и средния бизнес.

Приоритетни направления за подкрепа са традиционни отрасли с потенциал. Мярката предвижда анализ на нуждите и проблемите на МСП, провеждане на регулярни срещи с бизнеса за информиране относно общински проекти, както и намаляване на административните бариери, лицензионни и разрешителни режими в общината за развитие на бизнеса. Ще се насърчават предприемачите, които наемат местен персонал, провеждането на обучения за придобиване на предприемачески и бизнес умения, както и доставчиците на услуги за настаняване.

Мярка 2. Подкрепа на утвърдени фирми-производители от общината, вкл. подпомагане на тяхното участие в регионални, национални и международни изложения и панаири.

Мярка 3. Повишаване на конкурентоспособността чрез маркетинг. Мярката предвижда провеждане на маркетингови проучвания на възможностите и дефиниране на потенциални инвеститори, а също и маркетингова реклама за извоюване и утвърждаване на имидж на общината като добро място за успешен бизнес. Ще се подкрепи организирането и участието в бизнес-срещи и форуми, разработването на „инвестиционен профил на община Вършец“, съдържащ подробна и актуална информация, насочена към потенциалните инвеститори.

Мярка 4. Подкрепа за технологично обновяване и повишаване на енергийна ефективност в МСП.

Остарели, енергоемки технологии и оборудване са все още масов проблем. Иновациите имат сравнително малка тежест сред силните страни на българските МСП. За повечето предприятия, конкурентоспособността се свързва основно с ниската цена на работната сила и ниската цена на продукцията. Запазването или отвоюването на конкурентна позиция в глоболизираща се икономика, при това в трайна рецесия, е и ще бъде свързано с внедряване на нови, ефективни (вкл. енергийно) технологии с фокус върху малките и средните предприятия. Мярката е насочена към подкрепа на проекти за технологично обновление в производствените процеси, което ще доведе освен до повишаване на конкурентоспособността на произведените стоки, и до повишаване на производителността и ефективността на работа, до намаляване деградацията на земите и почвите и ще ограничи негативните въздействия върху околната среда.

Мярка 5. Подобряване и развитие на бизнес инфраструктурата.

Мярката се фокусира върху физическата среда за фокусиране на местната икономика. Ще се подкрепя създаването на бизнес-центрове, изграждането на консултантски център за подкрепа на стартиращ бизнес и съществуващите МСП, както и рехабилитация на съществуващите бизнес-зони.

Мярка 6. Създаване на партньорства между професионалните училища и бизнеса, вкл. с професионални училища от София и региона.

Приоритет 3. Развитие на конкурентоспособен аграрен сектор.

Подобно на туризма, и аграрният сектор съдържа сериозен потенциал за принос към конкурентоспособна икономика в община Вършец. Въпреки благоприятните предпоставки, в сектора се отчитат сериозни проблеми, които могат да бъдат преодолени, ако всички заинтересовани страни концентрират своите усилия.

Мярка 1. Производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси чрез въвеждане на иновации.

Мярка 2. Стимулиране изграждането на преработвателни предприятия за суровини от горското и селско стопанство

Мярката предвижда затваряне на цикъла „селско стопанство – преработвателна промишленост” за повишаване на добавената стойност на селскостопанската продукция на местни стопани – билки, зеленчуци, гъби, рибовъдство, коневъдство и др.

Мярка 3. Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в общината, свързана със земеделието, вкл. хидромелиоративната инфраструктура, осигуряваща ефективно ползване на водата (ниски загуби).

Мярка 4. Насърчаване развитието на биологичното земеделие, създаване на нови трайни насаждения. Съчетаването на биоземеделие с природни дадености е ресурс за екотуризм и база за устойчива местна икономика. Ще се насърчава създаването на нови биологични продукти за пазара, произведени от биологични, екологично чисти селскостопански суровини, добити от местни производители.

Мярка 5. Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС.

Мярка 6. Развитие на модерно планинско животновъдство, в т.ч. създаване на малки високопланински овцеферми, кравеферми и др.

Мярка 7. Стимулиране на условията за изграждане и реализиране на сдружения на селскостопански производители и окрупнени форми на стопанисване на земите и животинските стада.

Мярка 8. Комасация на земята, сдружаване на производители, защита на общите интереси.

Приоритет 4. Подкрепа за развитие и популяризиране на местна регионална марка.

Приоритетът е насочен към създаване на местна марка/марки, за туристически и ХВП продукти, услуги и събития. Предвиждат се изготвяне на стандарти и процедури за нейното ползване, популяризиране сред местните стопански субекти и изграждане на поддържаща мрежа, проактивно популяризиране сред съответните целеви групи у нас и в чужбина, изграждане, организиране и провеждане на местни обекти, атракции и събития във връзка с разработената регионална марка и др.

Приоритет 5. Подобряване достъпа до пазара на труда, повишаване на местната заетост и доходите на населението.

Заетостта и доходите на населението са в основата на жизнения стандарт във всяка една общност. Това са основните фактори, инициращи миграции или способстващи задържането или привличането на население. Така формулиран приоритетът е ориентиран основно към стимулиране на предприемачеството, което с оглед на потенциала на общината е най-реалният фактор за местно развитие.

Мярка 1. Увеличаване на заетостта чрез насърчаване на предприемачеството – провеждане на информационно-консултантски дейности и осигуряване според възможностите на общината на преференциални условия за стартиращ бизнес.

Мярка 2. Подкрепа на проекти, свързани с разкриване на нови работни места и на проекти, свързани с нарастване броя на заетите в иновативни производства и дейности.

Мярка 3. Създаване на условия за задържане на млади специалисти с висока квалификация.

Мярка 4. Изграждане на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила.

Мярка 5. Разработване и прилагане на програми за ограмотяване и професионална квалификация на дългосрочно безработните лица, в т.ч. подобряване на образователното равнище сред групите на етническите малцинства, рисковите групи и хора в неравностойно положение, насърчаване на квалификацията и преквалификацията и ученето през целия живот.

Мярка 6. Организиране на кариерни събития.

Мярката е насочена към организиране и провеждане на регулярни събития и инициативи за съвместно участие на бизнеса и безработните лица, вкл. с участие на фирми от София и региона.

Приоритет 6. Подобряване на качеството и достъпа до здравни, образователни, социални и културни услуги.

Този приоритет съдържа комплекса от действия, гарантиращи достъп на всички до качествени публични и социални услуги.

Мярка 1. Осигуряване на качествено и професионално ориентирано образование и подобряване на инфраструктурата на образованието.

Образователната структура на населението и професионализацията на образованието са сред факторите с най-съществено значение за динамично и устойчиво развитие на икономиката. Чрез тази мярка се търси по-голямо съответствие между икономическия профил на общината, перспективите за развитие и качеството на човешкия капитал. Ще се подкрепят дейности за повишаване на образователната структура на населението в общината с акцент върху професионалното обучение, организиране на курсове за следдипломна професионална квалификация, съобразена с нуждите на местния бизнес, осигуряване на достъп до образование на лица и групи в условия на изолация и риск, намаляване броя на преждевременно напускащите училище ученици, създаване на условия за продължаващо обучение през целия живот. В мярката се включват и дейности, свързани с модернизация и обновяване на съществуващата инфраструктура, енергийна ефективност, достъпност за хора с увреждания, пригаждане към потребностите на деца със специални потребности.

Мярка 2. Подобряване достъпа до качествени здравни услуги и до лечебни здравни заведения.

Мярката предвижда осигуряване на достъп на населението до извънболничната и болнична здравна помощ, съобразявайки се с процеса на застаряване на населението, въвеждане на подходи и уреди за дистанционна диагностика, както и подобряване качествата на инфраструктурата в здравеопазването – ремонт и модернизация на сградата на медицинския център в общината и закупуване на медицинско оборудване.

Мярка 3. Подобряване на достъпа до качествени социални услуги.

Мярката е насочена към развитие на различни форми на социални услуги на нуждаещи се и уязвими групи хора, предоставяни в обичайна среда, както и ремонт и модернизация на средата и условията в социалните заведения. Предвижда се създаване на дом за стари хора, дневен център за възрастни, дневен център за общуване на различни етноси, изграждане на младежки център.

Мярка 4. Подобряване на качеството и достъпа до културна и спортна инфраструктура.

Мярката е насочена към подкрепа за развитие на местни културни инициативи, дейности и институции – реконструкция и модернизация на читалищата в населените места в общината, реконструкция на религиозни храмове, към промотиране на традиционни културни събития и прояви, както и към обновяване на спортната инфраструктура и съоръжения – спортни площадки, игрища и стимулиране на различни форми на масов спорт.

Мярка 5. Интеграция на уязвимите групи и предотвратяване рисковете за социално изключване.

Мярката включва социално подпомагане на лицата в риск и на определена категория лица с висока степен на бедност, насърчаване достъпа на уязвимите групи до образование и мотивиране за активно поведение на трудовия пазар, включване в местни събития и инициативи, подобряване достъпа на хора с увреждания до обществени места, сгради, транспорт, информация, изграждане на публични механизми за общностно взаимодействие.

Приоритет 7. Подобряване на инфраструктурното осигуряване и достъпността.

Инфраструктурата осигурява „скелета“ на общинската икономика и жизнената среда, поради което тя неизменно е част от всеки един стратегически документ за развитие. Този приоритет е насочен към подобряване на качеството на инфраструктурните системи в общината, както и подобряване на вътрешнообщинските връзки и свързаността на общината със съседните територии и останалата част от страната.

Мярка 1. Доизграждане и развитие на местната транспортната инфраструктура.

Мярката предвижда ремонт и поддържане на общинската пътна мрежа, изграждане на нови пътни участъци, реконструкция на мостове, подобряване на транспортния достъп до туристическите обекти и до обектите, предоставящи основни публични услуги. Обновяването на пътната мрежа в общината има изключително важно общинско и надобщинско значение, особено за туристическото и развитие. Ще се подкрепят дейности, свързани с рехабилитация и изграждане на улична мрежа във всички населени места в общината и на тротоарите, с оглед предлагането на по-достъпна и комфортна среда.

Мярка 2. Подобряване на водоснабдителната и канализационната инфраструктура.

Мярката е насочена към осигуряване на условия за изграждане на ПСПВ за подобряване качеството на питейните води в общината, към рехабилитация на ВиК мрежата в населените места с цел намаляване загубите на питейна вода, въвеждане на модерни системи за пестеливо използване на водата.

Мярка 3. Подобряване управлението на отпадъците.

Мярката предвижда изграждане на общинско/междубщинско претоварно депо и инсталация за компостиране, както и закупуване на нова сметоизвозна и сметопочистваща техника.

Мярка 4. Поддържане и развитие на градската среда.

Мярката е насочена към благоустрояване средата на живот в населените места в общината - ремонт на уличната мрежа, осветителната, парковата и друга селищна инфраструктура, изграждане/ реконструкция/ рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони.

Мярка 5. Създаване на условия за разширяване достъпа до високоскоростен интернет.

Мярката е насочена към изграждане на обществени информационни системи и към осигуряване на повсеместен достъп до интернет в населените места в общината.

Мярка 6. Повишаване на енергийната ефективност в обществени и жилищни сгради.

Приоритет 8. Опазване и подобряване на околната среда.

Вариант на Приоритет 8. Опазване и трайно насищане със съвременни функции на (околната среда) природните забележителности и културно историческото наследство.

Опазването на околната среда е важен елемент от цялостното развитие на общината. Съхранената околна среда на общината е едно от най-съществените и сравнителни

предимства и стои в основата на нейния потенциал за развитие. Активното опазване на околната среда е важно и от гледна точка на обстоятелството, че общинската икономика е силно зависима от природните условия и ресурси. Това поражда сериозен натиск върху околната среда, който трябва да бъде ограничаван и управляван.

Мярка 1. Подобряване качествените характеристики на околната среда.

Мярката е насочена към ограничаване на последиците от индустриални и битови замърсявания и запазване качествата на околната среда.

Мярка 2. Повишаване на екологичната култура на населението, екологично образование и възпитание на подрастващите.

Мярка 3. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие.

Биоразнообразието е екологичен капитал и туристически ресурс за общината. Мярката ще подкрепя разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването и устойчивото ползване на типовете природни местообитания и биологични видове на територията на общината. Създаването на подходящи условия за наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде допълнителен поминък за местното население.

Мярка 4. Устойчиво управление и стопанисване на горите.

Освен високия природен потенциал за производство на дървесина, устойчивото управление на горите и опазването на биоразнообразието създава шанс за поддържане и съживяване на територията на общината чрез допълнителни дейности и заетост в атрактивна среда за туризъм и рекреация. Многоаспектното ползване на горите предполага и много насоки за развитие и действия: увеличаване на залесените площи, подобряване на устойчивостта и здравословното състояние на горите, вкл. адаптивността им към климатичните промени и антропогенните натоварвания, намаляване на пожарната опасност и създаване на предпоставки за навременно откриване и потушаване на горските пожари, създаване на нормативни, технически и технологични условия за ползване на дървопроизводствения потенциал на горите, развитие и използване на туристическия потенциал на горите, създаване на нормативни и организационни условия за устойчиво използване на лечебни растения, гъби и горски плодове, подобряване на състоянието и популациите в ловните стопанства и др.

Мярка 5. Подобряване на управлението на риска от природни бедствия, възстановяване на нарушени терени и предпазване от ерозия

Предпазването от природни рискове и борбата срещу водната ерозия ще се реализира чрез: изграждане на инфраструктура за предотвратяване на наводнения, свлачища, брегова ерозия (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения); развитие на информационни системи, изграждане на системи за ранно предупреждение и подобряване на прогнозирането, инвестиционни и институционални мерки за осигуряване на превенция на риска от наводнения; рекултивация на нарушените от индустриална и селскостопанска дейност терени; използване на ролята на горските масиви (увеличаване на залесените площи, подобряване на горскостопанската инфраструктура за борба с ерозията); дейности за предотвратяване и потушаване на пожари, включително чрез закупуване на противопожарна техника, изграждане на системи за наблюдение против пожари и пожароизвестяване, провеждане на обучения и информационни кампании.

Мярка 6. Консервация и реставрация на архитектурни културни ценности и адаптирането им за съвременни функции (Клисурски манастир; Стара и Нова Баня, Банско Казино, Църквите на цялата територия на общината)

Мярка 7. Използване на съвременните технологии за представяне на културното наследство и природните забележителности. Обслужване с аудио-гидове, интернет GPS приложения и др.

Мярка 8. Почистване, поддръжка и социализация на река Ботуня.

Почистване на речното корито, залесяване на крайбрежието с подходяща растителност. Осигуряване на достъпност, пешеходни пътеки и места за отдих и престой по поречието ѝ.

Приоритет 9. Укрепване на административния капацитет на местната администрация и развитие на сътрудничество.

Недостатъчният административен и управленски капацитет сред държавната и местна администрация е един от най-сериозните проблеми пред развитието на страната. На настоящия етап администрацията играе съществена роля при планирането, управлението и регулирането на регионалното развитие. Така също административните структури, особено сред местните власти, са едни от основните звена, които са ангажирани с привличането на средства от структурните фондове на ЕС, което пък от своя страна изисква специфични умения и квалификации, свързани с разработването и последващото управление на проекти.

Приоритетът е насочен към повишаването на институционалния капацитет и ефективността от действията на общинската администрация на община Вършец за развитие на уменията за управление на проекти и усвояване на средства от структурните фондове, както и за подобряване на предоставяните от общината услуги и за успешна работа с широко гражданско участие. Важен елемент в тази насока е постигането на междуобщинско сътрудничество и партньорство за решаване на общите проблеми.

Мярка 1. Повишаване капацитета на общинската администрация.

Тази мярка е пряко насочена към общинската администрация на община Вършец и включва дейности, свързани с провеждане на обучения и осигуряване на консултации с цел изграждане на капацитет и умения на местната администрация за участие в плановия процес и усвояването на средствата от ЕС фондовете, както и организиране и участия в регионални, национални и международни форуми за обмяна на опит и коопериране, разработване на подобрени организационни правила и др.

Мярка 2. Качествено административно обслужване на местните хора и бизнеса.

Административното обслужване, неговото качество и организация са в основата на инвестиционната атрактивност на дадена териториална единица и са важен елемент от жизнената и социална среда. Мярката е насочена към осигуряване на обслужване на едно гише за местните хора и бизнеса, създаване на център за комплексно административно обслужване в общината, и развитие на електронните услуги, предоставяни от общинската администрация за бизнеса и туризма.

Мярка 3. Развитие на междуобщинските партньорства, партньорства между публичния, частния и неправителствения сектор и трансгранично сътрудничество.

Междуобщинските партньорства са вече практики с традиции в сферата на техническата и екологичната инфраструктури, в туризма и други сфери на дейности с надобщински мащаби. Потенциалите на тези партньорства все още не са оползотворени изцяло. Едновременно с това, усилено следва да бъдат насърчавани всички възможности, които предлагат партньорствата между публичния, частния и неправителствения сектор. По този начин могат да се спестят ресурси и да се осигури синергичен ефект за почти всяко индивидуално действие/проект. Независимо от оказваната в рамките на предприсъединителните и оперативните програми подкрепа за изграждане на капацитет на публичната администрация за разработване и управление на проекти, дефицитите в този аспект са факт. Освен пряко продължение на подкрепата

и през следващия планов период, акцент следва да бъде поставен и върху междуобщинското партниране и партньорството между публичния, частния и неправителствения сектор при изготвяне и управление на проекти. Мярката ще подкрепя и осъществяване на общински инициативи и практики за партньорство с местната общност (вкл. редовни събития и други подходи за широко местно информиране, организиране на редовни срещи за обсъждане на местното състояние и на възможностите и инициативите за неговото подобряване), ефективното функциониране на местна инициативна група и др. Ще продължат да се използват възможностите на изграждане на съвременни модели на трансгранично сътрудничество.

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Оценката на изпълнението на Общинския план за развитие на община Вършец ще се базира на следните **качествени критерии**:

- Доколко е мобилизиран и оползотворен собствения потенциал на общината (за постигане на икономическо сближаване);
- Доколко е подобрен жизнения стандарт в общината (за постигане на социално сближаване);
- Доколко ефективно е сътрудничеството с останалите общини и региони за развитие на транспортна, екологична и бизнес инфраструктура (за постигане на пространствено сближаване);
- Доколко адекватен е институционалния капацитет за провеждане на политика за развитие;
- Интегриране на глобалните екологични цели в процеса на планиране;

Така формулираните критерии са свързани с разработване на система от **количествени критерии – индикатори**. Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Вършец, цели отчитане на напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики, както и въздействието на Плана върху местната общност. Проследяването на индикаторите дава информация за промените в социално-

икономическото състояние на общината, както и за промените в развитието на общината по основни приоритети и мерки, в т.ч. за реализираните проекти.

За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор е изготвена матрица на индикаторите. Посочени са мерните единици, в които ще се измерва съответния индикатор, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на Общинския план за развитие (по експертна оценка).

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Вършец са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014-2020 г., както и индикаторите, с които се отчита приносът на България към Стратегия „Европа 2020” на ЕС.

Изборът на индикаторите е съобразен със *следните общи изисквания*:

- конкретни и ясни за разбиране индикатори, лесни за обобщаване на специфична информация;
- измерими индикатори, за които съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им;
- достъпни индикатори, за които има информационно осигуряване от надеждни източници;
- адекватни индикатори, обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие на района;
- обвързани с времето индикатори на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на оценка на постигането на целите на плана.

Таблица 21. Индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на община Вършец

Приоритет	Индикатор	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
1. Оползотворяване на местния туристически потенциал	Нарастване на средствата за подслон и местата за настаняване	%	НСИ, ТИЦ	Годишно	n/a	10%
	Нарастване на броя на туристите	%	НСИ, ТИЦ	Годишно	n/a	35%
	Нарастване на приходите от нощувки в средствата за подслон и местата за настаняване	%	НСИ	Годишно	n/a	25%
	Участия в туристически борси и изложения	бр.	ТИЦ, община Вършец	Годишно	3	6
2. Повишаване на инвестиционната атрактивност на общината и подкрепа за местния бизнес и иновациите.	Увеличаване на приходите от дейността на микро, малките и средните нефинансови предприятия	%	НСИ	Годишно	n/a	25%
	Увеличаване на преките чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия	%	НСИ	Годишно	n/a	15%
	Модернизирани и технологично обновени предприятия	бр.	НСИ, ИСУН	Годишно	0	10
	Увеличение на инвестициите в ДМА	%	НСИ	Годишно	n/a	30%
	Реализирани проекти за подкрепа на стартиращи предприятия	бр.	ИСУН	Годишно	n/a	8

	Увеличение на относителния дял на заетите лица в микро, малките и средни предприятия спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15 и повече години в общината	%	НСИ, Бюро по труда	Годишно	n/a	15%
	Новосъздадени бизнесзони	бр.	община Вършец	Годишно	0	1
	Новосъздадени клъстери	бр.	община Вършец	Годишно	0	1
3. Развитие на конкурентоспособен аграрен сектор.	Увеличаване площта на обработваемите земи (% от общия обем обработваема площ)	%	община Вършец	Годишно	n/a	20%
	Реализирани проекти за отглеждане на горски продукти и за нови продукти в земеделието	бр.	МЗХ	Годишно	n/a	12
	Реализирани проекти по Програмата за развитие на селските райони за създаване на стопанства от млади фермери	бр.	МЗХ	Годишно	n/a	9
	Реализирани проекти по ПРСР за модернизиране и реструктуриране на земеделски стопанства	бр.	МЗХ	Годишно	n/a	15
	Изграждане на земеделско тържище/борса	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	1
	Нарастване на селскостопанската продукция	%	НСИ	Годишно	n/a	25%

4. Подкрепа за развитие и популяризиране на местна регионална марка.	Новосъздадени и/или маркетингирани туристически дестинации	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	0	1
	Новосъздадени и/или подобрени туристически атракции	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	0	2
	Новосъздадени и/или маркетингирани туристически продукти	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	0	3
5. Подобряване достъпа до пазара на труда, повишаване на местната заетост и доходите на населението.	Коефициент на заетост на населението на възраст 15+ години	%	НСИ	Годишно		
	Коефициент на безработица на населението на възраст 15+ години	%	НСИ	Годишно		
	Нови фирми, започнали своята дейност	бр.	НСИ, община Вършец	Годишно	n/a	40
	Брой курсове за професионална квалификация и преквалификация на безработни	бр.	Бюро по труда	Годишно	n/a	12
	Брой лица, включени в образование и обучение за придобиване на компетентности в съответствие с пазара на труда /в % от населението в трудовоактивна възраст/	бр.	Бюро по труда	Годишно	n/a	120
	Нарастване на средната годишна работна заплата на	%	НСИ	Годишно	n/a	15%

	наетите по трудово и служебно правоотношение					
6. Подобряване на качеството и достъпа до здравни, образователни, социални и културни услуги.	Рехабилитирани образователни заведения	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	n/a	3
	Рехабилитирани и/или новоизградени здравни заведения и заведения за социални услуги	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	n/a	2
	Реконструирани сгради и обекти на културата, читалища	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	n/a	4
	Изградени и реконструирани обекти на инфраструктурата за професионален спорт и спорт в свободното време	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	n/a	3
	Реализирани проекти за подобряване на енергийната ефективност на жилищни и публични сгради	бр.	ИСУН, община Вършец	Годишно	n/a	3
	Намаляване броя на преждевременно напускащите училище	%	НСИ	Годишно	n/a	5%
7. Подобряване на инфраструктурното осигуряване и достъпността.	Дължина на рехабилитираните/ реконструирани пътища с регионално и местно значение	км	община Вършец	Годишно	n/a	40
	Население с подобрен транспортен достъп	%	община Вършец	Годишно	n/a	30%
	Увеличаване на дела на домакинствата с достъп до интернет	%	НСИ	Годишно	n/a	25%

	Брой на изградените центрове за достъп до интернет в селата	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	6
	Разширена и реконструирана ВиК мрежа (в % от общата дължина)	%	община Вършец	Годишно	n/a	40%
	Дял на населението, свързано с обществена канализация	%	НСИ	Годишно	n/a	85%
	Дял на населението, свързано с ПСОВ	%	НСИ	Годишно	n/a	85%
	Реализирани проекти по ОПОС и ПРСР за изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура	бр.	ИСУН, МЗХ	Годишно	n/a	2
	Създадени/обновени зелени площи (% от зелените площи)	%	община Вършец, ИСУН	Годишно	n/a	25%
	Рехабилитирана/реконструира на улична мрежа (% от общата улична мрежа)	%	община Вършец	Годишно	n/a	40%
8. Опазване и подобряване на околната среда.	Реализирани проекти за предотвратяване и превантивна защита от природни бедствия	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	2
	Реализирани проекти по Програмата за развитие на селските райони за подпомагане състоянието на горите и горскостопанската инфраструктура	бр.	МЗХ	Годишно	n/a	4
	Реализирани проекти по ОПОС за опазване и	бр.	ИСУН	Годишно	n/a	2

	възстановяване на биоразнообразието					
	Брой изградени системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	1
9. Укрепване на административния капацитет на местната администрация и развитие на сътрудничество.	Реализирани проекти/сключени договори по Оперативните програми, съфинасирани от ЕСИФ на ЕС	бр.	ИСУН, МЗХ	Годишно	n/a	50
	Реализирани проекти/сключени договори по програмата за трансгранично сътрудничество България-Сърбия	бр.	община Вършец, МРР	Годишно	n/a	3
	Служители, преминали обучение за развитие на уменията за управление на проекти, финансов контрол и прилагане на интегрирани системи за развитие	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	25
	Новосъздадени ПЧП	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	3
	Реализирани проекти за осигуряване на административното обслужване на гражданите и бизнеса по електронен път	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	2

	Реализирани съвместни проекти с други общини от страната	бр.	община Вършец	Годишно	n/a	4
--	--	-----	------------------	---------	-----	---

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Разработената индикативна финансова таблица обобщава ориентировъчните финансови ресурси, необходими за реализацията на Общинския план за развитие на община Вършец през периода 2014-2020 г. и представлява финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на Плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация. Финансовата рамка представлява разпределение на предвидените средства по отделните приоритетни области от стратегията на ОПР за периода 2014-2020 г., както и приложените разнообразни финансови източници и техният относителен дял в общата сума на финансовите ангажименти за реализация на Плана. Индикативната финансова таблица обединява прогнозната стойност на всички проекти от Списъка с проекти за реализация на ОПР на община Вършец през периода 2014-2020 г.

Експертната оценка на общия обем на финансовите ангажименти за реализацията на плана е разработена на базата на:

- макроикономическите показатели за страната и региона (на нива NUTS 2 и 3) и тенденциите в социално-икономическото развитие на общината през периода до 2020 г.;
- определените в рамките на фокус групи проекти за реализация на приоритетите на ОПР на общината;
- средносрочните прогнози при съставянето и изпълнението на общинския бюджет по отношение на приходите, разходите и субсидиите в общинския бюджет;
- възможностите за използване на средствата от фондовете на ЕС.

2020 г.	ОБЩО СРЕДСТВА	ПУБЛИЧНО ФИНАНСИРАНЕ								
		МЕСТНО ПУБЛИЧНО ФИНАНСИРАНЕ			ВЪНШНО ПУБЛИЧНО ФИНАНСИРАНЕ					
		Общинск и бюджет	Местни публичн и фондове	Дял, %	Централен бюджет	Дял, %	Фондове на ЕС	Дял, %	Други източници и	Дял, %
местния диал	2,000,000	60,000		3%	140,000	7%	1,500,000	75%		
естиционната общината и ия бизнес и	-	-		0%	-	5%	-	60%		

тоспособен	-	-		1%	-	4%	-	90%		
азвитие и на местна	-	-		10%	-	0%	-	85%		
а до пазара е на оходите на	-	-		5%	-	10%	-	85%		
ачеството и здравни, оциални и	8,100,000	486,000		6%	729,000	9%	6,885,000	85%		
на осигуряване	49,300,000	2,218,500		4.50 %	4,930,000	10%	41,905,000	85%		
ане на	-	-		7%	-	8%	-	85%		
нистративния местната развитие на	-	-		15%	-	0%	-	85%		

ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

1. Наблюдение на Плана.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие, съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на Плана.

В цялостния процес на наблюдение и при спазване на принципа за партньорство следва да участва кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, представители на общинската администрация, представители на Общинския съвет, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и представители на гражданското общество.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие, наблюдението, оценката и актуализацията на ОПР на община Вършец следва да се позовава на следните принципи:

- единен подход за планиране и програмиране;
- концентрация на ресурсите;
- допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от частни източници и от международни финансови институции;
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;
- партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.

1.1. Система за наблюдение и оценка.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие цели осигуряването на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмиране, управление и ресурсното осигуряване на местното развитие, като са

взети под внимание механизмите и процедурите, предвидени в Закона за регионалното развитие и Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие.

Системата осигурява ефективното изпълнение на Общинския план, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. В системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана влиза и Програмата за неговата реализация, която включва списък с дефинираните проекти и тяхната принадлежност и принос към целите, приоритетите и мерките, времеви график и финансови източници за реализация.

Системата за наблюдение и оценка обхваща източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация; индикаторите за наблюдение и оценка; органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа; системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Източници, начини и периодичност за събиране, обработка и анализиране на информация

Данните, въз основа на които се извършва наблюдението и оценката, съгласно чл. 79 от ППЗРР се събират от Националния статистически институт, от Агенцията по заетостта, както и от други надеждни регионални и местни източници на информация. Данните се събират, обработват и анализират ежегодно с цел да послужат за разработването на Годишен доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план (чл. 91, ал.2 от ППЗРР).

Индикатори за наблюдение и оценка

Индикаторите за наблюдение и оценка на Общинския план за развитие съгласно чл.80, ал.1 от ППЗРР отчитат степента на постигане на целите и приоритетите за развитие, определени в него, въз основа на данните за физическото и финансовото им изпълнение. Те отчитат конкретните продукти, резултатите и въздействието от изпълнението на целите и приоритетите за развитие.

Органи за наблюдение на Плана, организация и методи на тяхната работа

Орган за наблюдение на Общинския план за развитие на община Вършец съгласно чл.89 от ППЗРР е Общинският съвет на община Вършец. В процеса на наблюдение на изпълнението на ОПР, Общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните

органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Функциите на органа за наблюдение на изпълнението на Общинския план развитие съгласно чл.81 от ППЗРР включват:

1. осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за местно развитие;
2. координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;
3. осигуряване съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки, опазването на околната среда и насърчаването на равните възможности и социалното включване;
4. обсъждане и одобряване на доклади за наблюдението на Общинския план за развитие;
5. осигуряване на комуникация и взаимодействие с административните структури, участващи в процеса на изпълнение на Регионалния план за развитие на съответния район от ниво 2 и на Общинския план за развитие;
6. разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски;
7. определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Система на докладване и осигуряване на информация и публичност

Резултатите от наблюдението и оценката на Общинския план за развитие на община Вършец, съгласно чл. 82 от ППЗРР се отчитат при изпълнението на Областната стратегия за развитие на област Монтана и на Националната стратегия за регионално развитие.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на Общинския план за развитие се осигурява от бюджета на общината.

1.2. Екип, извършващ наблюдението на изпълнението.

Кметът на община Вършец организира наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие. За целта той определя Оперативна Група за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПР. Кметът определя конкретния състав на Групата със своя заповед, като представителите на Общинския съвет в групата се определят на заседание на Съвета.

Групата е в състав:

- секретар на община Вършец;
- двама общински специалисти;
- трима общински съветника;
- трима представители на НПО;
- трима представители на бизнеса и/или на браншови организации.

Към Групата за наблюдение на изпълнението на ОПР могат да се привличат експерти по регионално или местно развитие.

Експертите, участващи в извършването на оценки на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие трябва да отговарят на редица изисквания, посочени в чл.83 от ППЗРР. При възлагане на оценки органите за управление на регионалното развитие изискват писмени доказателства за установяване на съответствието с изискванията на ал. 1 и за липсата на конфликт на интереси от кандидатите.

Основните функции на Групата за наблюдение и оценка са:

- Разглеждане и утвърждаване на индикаторите за наблюдение на изпълнението на плана;
- Извършване на периодичен преглед на постигнатия напредък в изпълнението на Плана;
- Разглеждане на резултатите от изпълнението на мерките и степента на постигане на целите;
- Разглеждане на резултатите от междинната оценка;
- Разглеждане на предложения за преразпределение на средствата по заложените мерки;
- Изказване на предложения за изменение на Плана с цел неговото подобряване.

1.3. График за наблюдение и реализация на Плана.

Оперативната група за наблюдение извършва следните дейности:

1. Ежегодни наблюдения - за изпълнението и напредъка по реализацията на Плана. За резултатите от наблюдението на изпълнението се изготвя Годишен доклад в съответствие с чл.91, ал.8 от ППЗРР.
2. Наблюдения при необходимост – при сериозна промяна в ситуацията, при задание от Общинския съвет и други, Групата изготвя документ, съгласно поставената задача.
3. Наблюдения в края на периода. Групата изготвя доклад за цялостното изпълнение на Общинския план за развитие, с оценка на постиженията и въздействието от реализацията на плана, оценка на ефективността на ресурсите, анализ на изпълнението, изводи и препоръки за новия ОПР и др. Препоръчва се включването на външни експерти.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие на община Вършец се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от Общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се изготвя и внася за обсъждане и одобрение от Общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на Общинския план за развитие.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се изпраща на председателя на Областния съвет за развитие на област Монтана в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

Съдържание на годишния доклад за наблюдение

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, според чл.91, ал.8 от ППЗРР съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на Общинския план за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Общинския план за развитие, в т. ч.:

- а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
 - б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на Общинския план за развитие през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
 - в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на Общинския план за развитие;
 - г) мерките за постигане на необходимото съответствие на Общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината;
 - д) мерките за прилагане принципа на партньорство;
 - е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;
4. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

2. Оценка на Плана.

Оценката обхваща всеки стадий от жизнения цикъл на Плана – предварителна, междинна и последваща.

Предварителната оценка се разработва от независим оценител успоредно с подготовката на проекта на Общинския план за развитие. Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на Плана върху процесите на социално-икономическото развитие на общината (чл. 32 от ЗРР). Екологичният компонент в оценката оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда.

Междинната оценка на Плана се извършва по Системата за наблюдение и оценка, описана в точка 1. „Наблюдение на Плана”, от настоящата глава, която включва методика за измерване по определени индикатори, подходяща организация, събиране, обработка, анализ. Тя се извършва, съгласно чл. 33 от ЗРР, не по-късно от 4 години от началото на периода на неговото действие, който е 7 години, т.е. до края на 2017 г.

Междинната оценка включва:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки за актуализация на Плана.

Междинната оценка на изпълнението на ОПР дава информация за провежданите политики и подпомага общината да подобри прозрачността на планираните дейности и

използването на съществуващите ресурси. На база резултатите и препоръките от оценката се решава необходимостта от актуализация на ОПР.

Последващата оценка на Общинския план за развитие на община Вършец, съгласно чл.34 от ЗРР, се извършва не по-късно от 1 година след изтичането на периода на неговото действие, т.е. до края на 2021 г.

Последващата оценка включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Резултатите от извършваната оценка на Общинския план за развитие се отчитат при оценка на изпълнението на Областната стратегия за развитие и на Националната стратегия за регионално развитие. Кметът на общината внася за обсъждане и одобряване от Общинския съвет доклади за резултатите от междинната и последваща оценка на изпълнението на ОПР. Общинският съвет осигурява дейностите по публичност и разпространение на резултатите от оценката.

Таблица 22. Видове оценки на Общинския план за развитие

	Предварителна	Междинна	Последваща
Основание	Основание: чл. 32 ал. 1 от Закона за регионално развитие	Основание: чл. 33 ал. 1 от Закона за регионално развитие	Основание: чл. 34 ал. 1 от Закона за регионално развитие
Период за изпълнение	Успоредно с ОПР	Не по-късно от 4 години от началото на периода на действието на Плана	Не по-късно от една година след изтичането на периода на действието на Плана.

Съдържани е	Прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите върху социално-икономическо развитие на общината и екологична оценка. Екологичният компонент в оценката оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда.	1. Оценка на първоначалните резултати от изпълнението; 2. Оценка на степента на постигане на съответните цели; 3. Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; 4. Изводи и препоръки за актуализация на ОПР.	1. Оценка на степента на постигане целите и устойчивост на резултатите; 2. Оценка на общото въздействие; 3. Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; 4. Изводи и препоръки относно провеждане на политиката за регионално и местно развитие.
Отговорни лица	Приема се от Общинския съвет по предложение на кмета на общината, заедно с ОПР	Кметът на общината внася за обсъждане и одобрение от Общинския съвет доклади за резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението на Общинския план за развитие, като същите се публикуват и на интернет страницата на общината	

Източник: Закон за регионалното развитие, Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие

През периода на действие на ОПР на община Вършец могат да се извършват допълнителни тематични оценки и оценки за специфични случаи по преценка на съответните органи за управление на регионалното развитие, определени в ЗРР.

3. Актуализация на Плана.

При актуализацията на ОПР следва да се анализира и оцени динамичното въздействие на външните и вътрешните фактори и условия върху социално – икономическите характеристики на развитието на общината и качеството на околната среда, като на тази основа се разработи реалистична и адекватна стратегическа рамка и система за управление и изпълнение на целите на Плана до края на съответния период.

Предпоставките за актуализация на ОПР трябва да съответстват на посочените в чл. 38 ал. 1 от ППЗРР.

Общинският план за развитие се актуализира:

1. при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
2. в съответствие с актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие;
3. в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
4. при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на ОПР;
5. на основата на резултатите от междинната или последваща оценка.

За актуализиране на Общинския план за развитие се разработва актуализиран документ за изпълнение за остатъка от периода на неговото действие. Изработването и приемането на Актуализирания общински план се извършва при условията и по реда за изработване и приемане на Общинския план за развитие.

За ефективното и ефикасно изпълнение на Общинския план за развитие програмата за неговата реализация може да се актуализира при необходимост с решение на Общинския съвет по предложение на кмета на община Вършец.

Финансирането на процеса на изработване, съгласуване с партньорите и актуализиране на ОПР се осъществява чрез бюджета на общината.

Таблица 23. Общински план за развитие – задължения на кмета на общината и на Общинския съвет

Дейност	Задължение на кмета на община Вършец	Задължение на Общинския съвет на община Вършец
Разработване на ОПР	организира изработването и съгласуването; осъществява координация и контрол върху процеса на разработване и съгласуване	
Наблюдение на ОПР	финансово и техническо обезпечаване на дейността по наблюдение – чрез бюджета на общината	орган за наблюдение на ОПР
Актуализиране на ОПР	организира актуализирането	обсъжда и приема актуализиран документ за

		изпълнението на ОНР
Приемане на ОНР	внося за обсъждане и приемане ОНР в Общински съвет	обсъжда и приема ОНР
Изготвяне на предварителна оценка на ОНР	внося за обсъждане и приемане в Общинския съвет заедно с ОНР	обсъжда и приема заедно с ОНР
Изготвяне на междинна оценка на ОНР	внося за обсъждане и одобряване от Общинския съвет доклад за резултатите от междинната оценка на изпълнението на ОНР	обсъжда и одобрява доклад относно резултатите от междинната оценка на изпълнението на ОНР
Изготвяне на последваща оценка на ОНР	внося за обсъждане и одобряване от Общинския съвет доклад за резултатите от последващата оценка на изпълнението на ОНР	обсъжда и одобрява доклад относно резултатите от последващата оценка на изпълнението на ОНР
Изготвяне на Годишен доклад за наблюдение изпълнението на ОНР	внося Годишния доклад за одобрение в Общинския съвет	одобрява Годишния доклад
Информация и публичност на ОНР	осигурява информация и публичност	осигурява информация и публичност

Източник: Закон за регионалното развитие, Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие

ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Принципът на партньорство е един от основните механизми за функциониране на Европейския съюз. Основното изискване при изпълнение на този принцип е активното участие на гражданското общество в процеса на разработване, подбор, управление и мониторинг на проектите и стратегическите документи за развитие. Този принцип предполага прилагането на различни подходи за диалог и консултации на общинско и национално равнище, които да осигурят съвместното участие на местните и регионални власти, бизнеса и асоциациите на работодателите, синдикатите, неправителствените организации и други заинтересовани страни.

Ефективното планиране и успешното устойчиво и интегрирано развитие се основават на отворен и прозрачен процес с широко включване на гражданите и заинтересованите страни в различните етапи. Законът за регионалното развитие и Правилникът за неговото прилагане определят търсенето на партньорство, публичност и прозрачност като ръководен принцип на разработването и реализацията на ОПР.

Съгласно Закона за регионално развитие и Правилника за неговото прилагане, кметът на общината и Общинският съвет осигуряват информация и публичност на Общинския план за развитие в съответствие със своите компетенции.

Общинският план за развитие на община Вършец е ефективен инструмент за управление и пълноценно развитие на общината единствено и само при активен обмен на идеи и координирани действия между заинтересованите страни по време на двата разграничими етапа на ОПР – разработването и реализацията на Плана.

Главната цел на действията за прилагане на принципа за партньорство е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация.

В периода на разработването на ОПР, разработващият екип представи публично пълния набор информация с работните предвиждания на ОПР, начините за тяхната реализация и очакваните конкретни резултати за развитието на общината и нейната общност. Различните механизми за представяне и дискутиране на работата по ОПР насърчава публичното участие и провокира идеите на различните заинтересовани групи. Отчитането на разнообразните интереси и съображения е възможност за балансиран, реалистичен и отразяващ местната специфика документ. Постигането на обществена ангажираност към ОПР и припознаването на предвижданията на плана са добър шанс за неговото успешно изпълнение.

По време на етапа на разработването на ОПР на община Вършец, разработващият екип в своята дейност се базира на:

- Осъществяване на достъпен и приобщаващ процес, адекватен на целта;
- Получаване на актуална информация по целия спектър на ОПР;
- Осигуряване на равен достъп и представителство на различните заинтересовани обществени групи;
- Сътрудничество на принципа на равнопоставеност и зачитане на гражданските и човешките права;
- Включване на предложения от процеса на обсъждане на ОПР във формирането на аналитичната и стратегическата част на Плана.

Включването на гражданите и заинтересованите партньорски организации от община Вършец в процеса на местното стратегическо планиране и програмиране на етап разработване на ОПР включва три основни компоненти: информирание, консултиране и вземане на съвместни решения.

1. Информирание.

Информирането е основополагащ елемент от процеса на планирането, който цели да информира гражданите и юридическите лица за това, което предстои, и да ги насърчи да участват.

В началния етап на разработване на ОПР на община Вършец разработващият екип успя успешно да реализира информационни канали към и от всички организации на територията на община Вършец – административни (общински), неправителствени, браншови и структуроопределящи бизнеса. Получена бе необходимата начална информация за изготвяне на Ситуационния анализ и Стратегическата част на ОПР. Разработена бе анкета за проучване на становища относно основните силни и слаби страни, приоритети за развитие на община Вършец и проблеми и предложенията за решаването им, като резултатите са отчетени при разработване на Плана. През месеците април, май и юни в община Вършец се проведе Информационна среща във връзка с изготвянето на Общински план за развитие на община Вършец за периода 2014-2020 г. Целта на събитието бе информационната кампания да активизира обществеността на Вършец за участие в процеса на обсъждане и разработване на Плана, като се представи необходимостта, мястото и значението на ОПР на Вършец за развитието на общината и за повишаване на ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност на община Вършец. Участие в срещата взеха представители на

всички групи на обществото – физически и юридически лица. Налице е откритост на процеса на разработване на ОПР и се получи обратна връзка от страна на участниците. Проведеното представяне на проекта на ОПР имаше съпътстващо медийно отразяване, благодарение на което се осигурява висока степен на публичност на разработването на ОПР и последващо включване на по-широк кръг от граждани и заинтересовани страни.

2. Консултиране.

Консултирането е важен етап от процеса на местното планиране, в който гражданите и заинтересованите страни са поканени да предложат различни становища в процеса на разработване на ОПР. Използвани са различни подходи на консултиране:

- Активно проучване на мнения. Благодарение на изработената адекватна комуникационна стратегия се получиха редица предложения чрез попълване на разработената Анкета и директно чрез електронна поща. Благодарение на директния контакт и проучване на мнения се гарантира мотивацията за активно участие на основните заинтересовани страни по време на разработването на плана. Получените отговори спомагат процеса на разработването на аналитичната, стратегическата част и таблицата с проекти на ОПР.
- Фокус групи. Сформирането на фокус групи с представители на основните социално-икономически партньори - представители на администрацията, браншовите и неправителствените организации - е задължително условие за успешното разработване и изпълнение на ОПР Вършец. От една страна, социално- икономическите партньори имат изграден съществен капацитет в определена икономическа и социална сфера на развитие, а от друга страна те имат възможност да създават публично-частни партньорства, които от своя страна гарантират използването на средства на частния сектор при осъществяването на общи инициативи за изпълнението на проекти от ОПР. Целта на фокус групите е изследването на мненията на различните участници и синтезирането им посредством провеждане на обстойна дискусия по отделните теми. Първите работни заседания на фокус групите се проведоха през месец април и са организирани на етап обсъждане на аналитичната част на ОПР и предложенията за визия, цели и приоритети на развитие на община Вършец. Участниците предложиха конкретни мерки и проекти на ОПР за периода 2014-2020 г.

3. Вземане на съвместни решения.

Вземането на съвместни решения е един от важните етапи в стратегическото планиране на местно ниво, при който гражданите и заинтересованите страни работят съвместно с управляващите за формиране на общи решения. Подходът, който е приложен при разработването на ОПР на община Вършец 2014-2020 г. е организиране на публично обсъждане на Плана. Проведеното в община Вършец обществено обсъждане през месец юни 2014 г. има за цел въвличане на широк кръг от представители на общността, които изказват мнения и предложения, за да бъдат отразени в обсъждания документ. Участници в общественото обсъждане са представители на заинтересованите страни, които чрез публикувана на официалния интернет сайт на община Вършец покана имат достъп до предварително разработения текст на ОПР. Проведеното обществено обсъждане има съпътстващо медийно отразяване, благодарение на което се осигурява висока степен на публичност на разработването на ОПР. Направените коментари и препоръки се използват при финалното формулиране и редактиране на стратегическата част и частта на проектите към ОПР.

Включването на заинтересованите страни в процеса на разработване и реализация на ОПР на община Вършец не само осмисля и легитимира този процес, но гарантира устойчивостта на този документ през планирания период от време. Благодарение на широкото гражданско участие се повишава качеството и стойността на ОПР на община Вършец за периода 2014-2020 г., като същевременно се засилва общественото доверие и отговорност.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

N	Наименование	Индикативна стойност /хил. лв./	Източници на финансиране	Отговорна структура	Партньорска структура	Време за реализация						
						2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Приоритет 1. Оползотворяване на местния туристически потенциал												
1.1. Подобряване на туристическата инфраструктурата – транспортна, инженерна, социална и хигиенна												
1.1.1.	Изграждане на атракционни съоръжения в населените места	1,000	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
1.1.2.	Изграждане на нови туристически атракции. Обединяване на съществуващи туристически маршрути	1,000	ИПП България-Сърбия									
1.2. Съхраняване, опазване и подобряване на качествата на туристическите ресурси - природни, културни и антропогенни.												
1.3. Подкрепа за местните занаяти и културни събития.												
1.4. Развитие на алтернативни форми на туризъм												
1.5. Привличане на интереса на младите хора към община Вършец (вкл. тези от София и региона												
1.6. Прилагане на туристически маркетинг и мащабна реклама на региона на Вършец												

1.7. Институционална координация – между администрации и фирми в туризма
1.8. Информирание на населението за възможните инициативи и достъпни финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги
1.9. Ефективно прилагане на Стратегията за развитие на туризма
Приоритет 2. Повишаване на инвестиционната атрактивност на общината и подкрепа за местния бизнес и иновациите.
2.1. Създаване на условия за стимулиране на малкия и средния бизнес.
2.2. Подкрепа на утвърдени фирми-производители от общината, вкл. подпомагане на тяхното участие в регионални, национални и международни изложения и панаири.
2.3. Повишаване на конкурентоспособността чрез маркетинг
2.4. Подкрепа за технологично обновяване и повишаване на енергийна ефективност в МСП
2.5. Подобряване и развитие на бизнес инфраструктурата
2.6. Създаване на партньорства между професионалните училища и бизнеса, вкл. с професионални училища от София и региона.
Приоритет 3. Развитие на конкурентоспособен аграрен сектор
3.1. Производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси чрез въвеждане на иновации.
3.2. Стимулиране изграждането на преработвателни предприятия за суровини от горското и селско стопанство
3.3. Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в общината, свързана със земеделието, вкл. хидромелиоративната инфраструктура, осигуряваща ефективно ползване на водата (ниски загуби).
3.4. Насърчаване развитието на биологичното земеделие, създаване на нови трайни насаждения.
3.5. Подпомагане на фермерите да се приспособят към нарастващите изисквания на стандартите на ЕС.
3.6. Развитие на модерно планинско животновъдство, в т.ч. създаване на малки високопланински овцеферми, кравеферми и др.
3.7. Стимулиране на условията за изграждане и реализиране на сдружения на селскостопански производители и окрупнени форми на стопанисване на земите и животинските стада.
3.8. Комасация на земята, сдружаване на производители, защита на общите интереси.
Приоритет 4. Подкрепа за развитие и популяризиране на местна регионална марка.
Приоритет 5. Подобряване достъпа до пазара на труда, повишаване на местната заетост и доходите на населението.
5.1. Увеличаване на заетостта чрез насърчаване на предприемачеството – провеждане на информационно-консултантски дейности и осигуряване според възможностите на общината на преференциални условия за стартиращ бизнес.
5.2. Подкрепа на проекти, свързани с разкриване на нови работни места и на проекти, свързани с нарастване броя на заетите в иновативни производства и дейности.
5.3. Създаване на условия за задържане на млади специалисти с висока квалификация.

5.4. Изграждане на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила.												
5.5. Разработване и прилагане на програми за ограмотяване и професионална квалификация на дългосрочно безработните лица												
5.6. Организиране на кариерни събития.												
Приоритет 6. Подобряване на качеството и достъпа до здравни, образователни, социални и културни услуги.												
6.1. Осигуряване на качествено и професионално ориентирано образование и подобряване на инфраструктурата на образованието												
6.1.1.	Създаване на колеж по туризъм, ремонт на училищна сграда	1,000	ПРСР			.	.	.	.	.		
6.2. Подобряване достъпа до качествени здравни услуги и до лечебни здравни заведения												
6.2.1.	Ремонт и модернизация на сградата на Медицински Център Вършец	1,000	ПРСР			.	.	.	.	.		
6.2.2.	Закупуване на медицинско оборудване за МЦ Вършец	800	ПРСР			.	.	.	.	.		
6.3. Подобряване на достъпа до качествени социални услуги.												
6.3.1.	Създаване на дом за стари хора	1,800	ПРСР			.	.	.	.			
6.3.2.	Дневен център за възрастни	500	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
6.4. Подобряване на качеството и достъпа до културна и спортна инфраструктура												
6.4.1.	Изграждане на младежки център	1,000	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
6.4.2.	Реконструкция и модернизация на читалищните сгради в населените места	1,000	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
6.4.3.	Ремонт и модернизиране на градски музей- Вършец	500	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
6.5. Интеграция на уязвимите групи и предотвратяване рисковете за социално изключване.												
6.5.1.	Дневен център за общуване на различните етноси	500	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
Приоритет 7. Подобряване на инфраструктурното осигуряване и достъпността.												
7.1. Доизграждане и развитие на местната транспортната инфраструктура.												
7.1.1.	Рехабилитация на общински пътища в община Вършец	6,000	ПРСР			.	.	.	.			

[illegible]

7.3.1.	Изграждане на общинско/между общинско претоварно депо, инсталация за компостиране	2,000	ПРСР			.	.	.	.			
7.3.2.	Закупуване на нова сметовозна и сметопочистваща техника	300	ПРСР			.	.	.				
7.4. Поддържане и развитие на градската среда.												
7.5. Създаване на условия за разширяване достъпа до високоскоростен интернет.												
7.5.1.	Изграждане на високоскоростна интернет връзка във всички населени места	3,000	ПРСР			.	.	.	.	.	.	.
7.6. Повишаване на енергийната ефективност в обществени и жилищни сгради.												
Приоритет 8. Опазване и подобряване на околната среда.												
8.1. Подобряване качествените характеристики на околната среда.												
8.2. Повишаване на екологичната култура на населението, екологично образование и възпитание на подрастващите.												
8.3. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие.												
8.4. Устойчиво управление и стопанисване на горите.												
8.5. Подобряване на управлението на риска от природни бедствия, възстановяване на нарушени терени и предпазване от ерозия												
Приоритет 9. Укрепване на административния капацитет на местната администрация и развитие на сътрудничество.												
9.1. Повишаване капацитета на общинската администрация.												
9.2. Качествено административно обслужване на местните хора и бизнеса.												
9.3. Развитие на междуобщинските партньорства, партньорства между публичния, частния и неправителствения сектор и трансгранично сътрудничество.												